СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
основан 1888 г.

35 години

СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
възстановен 1990 г.

Защита на финансовите интереси на ЕС и инвестиционни възможности

Стопански факултет

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Защита на финансовите интереси на ЕС и инвестиционни възможности

Стопански факултет

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Учебното пособие „Защита на финансовите интереси на Европейския съюз и инвестиционни възможности“ е предназначено за студентите в Стопанския факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, както и за всички икономисти и юристи, проявяващи интерес към темата. То е съобразено с действащото европейско и национално законодателство към месец май 2025 г.

Ключови думи: публични финанси, управление и контрол, средства от ЕС, споделено управление.

© Савина Михайлова-Големинова, Детелина Караенева, Ивелина Пенева, Десислава Здравкова, Розалина Козлева, Марина Белчева, Деница Александрова-Митрова, Ива Петкова, Ангелина Тодорова-Бонева, Пламен Иванов, *автори*

Савина Михайлова-Големинова, *съставител и научен редактор*

Йордан Ботев и Цветан Мадански, *рецензенти*

© Стопански факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 2025

ISBN 978-954-9399-99-8

Съдържание:

Тема 1
Кохезионната политика, защитата на финансовите интереси на Европейския съюз и инвестиционните възможности
Доц. д-р Савина Михайлова-Големинова – слайд 7

Тема 2
Управление и контрол на средствата от ЕС. История, регулаторна рамка, отговорни структури
Детелина Караенева – слайд 27

Тема 3
Мерки за защита на финансовите интереси на ЕС при управлението и контрола на средствата от ЕСИФ/ЕФСУ – нормативна уредба и основни понятия. Защита по административноправен ред –актуални въпроси. Измененията в Наредба за посочване на нередности, представляващи основания за извършване на финансови корекции, и процентните показатели за определяне размера на финансовите корекции по реда на ЗУСЕФСУ. Специфики и ключови елементи от управлението на проектите по НПВУ.
Адв.Ивелина Пенева – слайд 48

Тема 4
Съвременни предизвикателства в процесите по възлагане на обществени поръчки
Адв.Десислава Здравкова – слайд 122

Тема 5
Управление на инфраструктурни проекти, съфинансирани със средства от Европейския съюз
Д-р Розалина Козлева – слайд 143

Тема 6
Управление на инвестиционни проекти. Особености при използване на природни ресурси
Д-р Марина Белчева – слайд 203

Тема 7
Административни нарушения и наказанията, които се налагат от органите на Агенцията за държавна финансова инспекция. Административни нарушения от компетентността на органите на Сметната палата на Република България. Прилики и разлики.
Съдия д-р Деница Митрова – слайд 266

Тема 8
Справедлив преход. Първите териториални планове в България.
Ангелина Бонева – слайд 283

Тема 9
Финансиране на проекти за градско и регионално развитие чрез финансови инструменти
Ива Петкова – слайд 296

Тема 10
Програми за участие в изследователски проекти на изследователски организации икомпании по програми, финансирани със средства от Европейския съюз.
Докторант Пламен Иванов – слайд 324

Доц. Д-р Савина Михайлова-Големинова

Тема 1

Кохезионната политика, защитата на финансовите интереси на Европейския съюз и инвестиционните възможности

Доц. д-р Савина Михайлова-Големинова

е преподавател по финансово и данъчно право, член на Катедра „Икономика и управление по отрасли“, Стопански факултет, СУ „Св. Климент Охридски“, ръководител на МП „Икономика и управление на публични ресурси“ (2020 г. – досега). Била е член на Катедра „Административноправни науки“, Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (1993–2019 г.). Член е на Софийската адвокатска колегия и на Европейската асоциация на данъчните професори (EALTP). Има експертен опит в публичния сектор. Консултант е по проекти в областта на реформата на публичната администрация и транспорта.

Защо темата за защитата на финансовите интереси на Европейския съюз и националните финансови интереси е толкова важна?

Защото кохезионната политика е инвестиционна политика и фондовете на Европейския съюз, управлявани при споделено и пряко управлнеие целят устойчив растеж, иновации и подобряване на стандарта на живот при спазване на върховенството на закона и принципа за добро финансово управление.

Ето защо, Софийският университет „Св. Климент Охридски“ бе домакин на първото издание на инициативата EU Funds Forum – нова експертна платформа, посветена на защитата на финансовите интереси на Европейския съюз и инвестиционните възможности.

В рамките на двудневното събитие, проведено на 15 и 16 май 2025г. в зала „Яйцето“ в Ректората на Софийският университет „Св. Климент Охридски“, водещи представители от академичните среди, институции, юридическата и финансова практика обсъдиха предизвикателствата и бъдещите посоки в управлението на европейски и национални публични средства. Форумът, организиран от Стопанския факултет и партньори, се утвърди като платформа за споделяне на експертни решения, политики и добри практики в контекста на новия програмен период и нуждата от правна и институционална адаптация. Инициативата EU Funds Forum се организира съвместно с Центъра за образователни услуги към Стопанския факултет, екип на магистърска програма „Икономика и управление на публични ресурси“, Сдружение „Център за устойчиви политики“ и „Лекс Аналитика“ ООД: https://eufundsforum.com/

Партньори на форума са Виенският икономически форум и Фонд ФЛАГ. Медиен партньор на форума е Economic.bg. Стопанският факултет има подписани споразумения за сътрудничество с Виенския икономически форум, Фонд ФЛАГ и община Перник, като събитието беше добър повод, за да се представи свършеното до момента от организациите, в изпълнение на поставените цели в споразуменията.

Екипът на инициативата EU Funds Forum – доц. д-р Савина Михайлова-Големинова, адв. Ивелина Пенева и адв. Десислава Здравкова – представи програмата и целите на платформата. Успоредно с провеждането на форума, Стопанският факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ отбелязва 35 години от възстановяването си в рамките на Университета, като доц. д-р Атанас Георгиев изтъкна, че „в днешно време Стопанският факултет е лидер в обучението и изследванията в областта на икономическите науки и първият международно акредитиран бизнес факултет в България, като свързва и изгражда общност от лидери чрез експериментиране и иновации в научните изследвания и образованието“.

Надя Данкинова, изпълнителен директор на Фонд ФЛАГ, подчерта, че „повишаването на капацитета за ефективно управление на европейските средства е от ключово значение за пълноценното използване на възможностите, които членството на България в Европейския съюз предоставя“.

Посланик д-р Елена Кирчева отправи послание към участниците в събитието.

Доц. д-р Иван Стойнев от Юридическия факултет на СУ на „Св. Климент Охридски“ обърна внимание, че темата е изключително прецизно подбрана от екипа на “EU Funds Forum“ с ръководител доц. д-р Савина Михайлова-Големинова, имайки предвид състоянието в Европейския съюз и в региона. Той подчерта, че трябва да се намери точното сечение в двете теми, включени в наименованието на форума, като екипът е успял да намери баланс по отношение на темите и експертите по отделните панели.

Неговото изказване бе посветено на защитата на инвестициите в правото на Европейския съюз – тема, която обединява свободите на движение във вътрешния пазар на ЕС, международните задължения и стратегическите измерения на инвестиционния контрол. Доц. Стойнев благодари на организаторите и всички колеги за ангажирания диалог и стойностния обмен на идеи.

Г-жа Детелина Караенева, директор, Дирекция „Национален фонд“, Министерство на финансите, приветства организаторите, че форумът е навременен и има нужда да се чуват и видят експертите, които работят в областта на управлението и контрола на средствата от ЕС.Сред лекторите на събитието бяха Детелина Караенева, директор, Дирекция „Национален фонд“, Министерство на финансите, д-р Розалина Козлева, адв. Марина Белчева, адв. съдия д-р Деница Митрова от АССГ, адв. Ивелина Пенева, адв. Десислава Здравкова, Ива Петкова от Фонд Флаг и Ангелина Бонева, Стефан Кръстев, зам.-кмет на община Перник, Вадим Рошманов, ръководител на проект Green Digi Hub, докторант Пламен Иванов и други.Д-р Розалина Козлева и адв. Марина Белчева представиха предизвикателствата пред управлението на инфраструктурни проекти в България, като участниците се обединиха около идеята, че темата за концесиите и публично-частните партньорства следва да е във фокуса на форума през ноември 2025 г.

Адв. Ивелина Пенева направи преглед на видовете административни производства по ЗУСЕФСУ, най-често срещаните нарушения в различните етапи от проектния цикъл, както и актуална практика при управлението и контрола на средствата от ЕФСУ.

След това, адв. Пенева представи измененията в Наредбата за посочване на нередности, представляващи основания за извършване на финансови корекции, и процентните показатели за определяне размера на финансовите корекции по реда на ЗУСЕФСУ. В презентацията си, тя специално акцентира на специфичните особености и ключови елементи при управлението на проектите по НПВУ.

Обзор на последните изменения на Закона за обществените поръчки, както и на предстоящите такива, беше направен от адв. Десислава Здравкова. Тя направи кратък анализ по въпрос, зададен от участници във форума, касаещ причините за неизползването на голяма част от процедурите, предвидени от ЗОП. Във втория ден на форума адв. Здравкова представи актуалните становища на националните и европейските съдилища по най-често срещаните нередности, при провеждане на обществени поръчки, финансирани със средства от ЕФСУ. Доц. д-р Савина Михайлова-Големинова подчерта, че по принцип обществените поръчки са най-тясното място при управлението на проекти, финансирани със средства от ЕСИФ/ЕФСУ.

Подобна е констатацията и на Европейската сметна палата в неин доклад, съгласно който рискът от грешки е висок при разходите, които се извършват съгласно сложни правила. В доклада се посочва, че това са предимно плащания за възстановяване на разходи, при които бенефициерите подават заявления за направени от тях допустими разходи. За тази цел бенефициерите трябва не само да докажат, че изпълняват дейност, която е допустима за подпомагане, но и да представят доказателства за извършени възстановими разходи. В хода на този процес те често трябва да следват сложни правила по отношение на това кои разходи могат да бъдат заявени за възстановяване (допустимост) и как те могат да бъдат правилно извършвани (обществени поръчки или правила за държавна помощ).

Съдия д-р Деница Митрова обърна внимание, че принципно е положението, при което ръководителите на управляващите органи на съответните програми по Споразумението за партньорство, включително Разплащателната агенция (РА), не са снабдени със санкционни правомощия по ЗОП/ЗАНН, за разлика от административнонаказващите органи (АНО) на Сметна палата и АДФИ, като всички органи в системата на публичните средства от ЕСИФ/ЕФСУ си взаимодействат, но няма дублиране на функции и всеки един от тях упражнява правомощията си, предвидени в действащото европейско и национално законодателство.

Г-н Стефан Кръстев, заместник кмет на община Перник, представи многобройните проекти на общината, съфинансирани със средства от ЕС, като подчерта, че общината е сред лидерите в използването на финансови инструменти за градско развитие.

Вадим Рошманов, ръководител на проекта Green Digital Hub for Startups and Social Enterprises (GreenDigiHub), представи визията и първите резултати от инициативата, фокусиран върху регионите в преход. Проектът, съфинансиран по програма „Еразъм+“, вече реализира серия от ключови дейности – проведени са 7 дълбочинни интервюта с млади предприемачи, осъществен е първоначален обхват от над 2000 души чрез социалните мрежи, и са организирани информационни срещи с над 100 младежи и студенти в България. Представянето на проекта в международни формати и стартиралата предварителна регистрация за участие показват растящ интерес към темата. Предстои пускане на AI базиран обучителен курс, пилотно тестване на инструментите с млади участници от България, Словения и Литва, както и интегрирането им в университетски и обучителни програми, включително в Софийския университет (Стопански факултет)и IEDC – Bled School of Management. Информация за проекта тук: https://greendigihub.eu/

Ива Петкова, директор, Дирекция „Развитие, зелено финансиране и комуникации“ във Фонд ФЛАГ, представи натрупания опит с финансови инструменти в режим на споделено управление, добрите практики при изпълнението на Фондовете за градско развитие и очерта ползите от тяхното прилагане, включително и за новия програмен период след 2027 г.

Докторант Пламен Иванов от Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ направи обзор за възможностите и предизвикателствата пред образователните институции при управлението на проекти за наука и образование.

Участниците във форума се обединиха около следните послания и препоръки:

- контролът, осъществяван от националните контролни и одитни органи, следва да има една и съща тежест, независимо дали става въпрос за публични средства на ЕС или за национални публични средства;
- наред със средствата от ЕС следва да се използват и инструментите на публично-частните партньорства по-засилено и в частност концесиите;
- има необходимост от привличане на инвестиции и от трети страни при спазване изискванията на правото на ЕС и Закона за насърчаване на инвестициите;
- бенефициерите трябва да се научат да ползват комбинирано финансиране, защото финансовите инструменти ще са бъдещето след програмен период 2021 – 2027г.;
- налице е необходимост от стартиране на обсъждания, свързани с подготовката на новия програмен период, тъй като този процес вече стартира на ниво институции на ЕС;
- имайки предвид, че за следващият програмен период се планира управлението и контрола на средствата от бюджета и фондовете на ЕС да се фокусират върху прякото им управление, то неминуемо се очертава необходимостта от регулирането на правните отношения със закон в Република България, а не с подзаконови нормативни актове, както е в момента, имайки предвид правната рамка на управлението и контрола на средствата от НПВУ.

Предвид на горното, отново ще **споделя тезата си, че отношенията и при прякото управление на средствата от Европейския съюз, следва да бъдат уредени със закон през програмния период след 2027г.,** като по-долу ще споделя съображенията си, без претенции за изчерпателност:

На първо място, правните отношения и при пряко управление на средствата от Европейския съюз следва да са уредени **със закон** в Република България, а не с подзаконови нормативни актове, защото става дума за публичноправни обществени отношения, свързани с националния и европейския бюджет и публични финанси, които следва да бъдат уредени със закон в държавата членка. Става въпрос за признати от правната доктрина финансовоправни обществени отношения и следва да се защитят принципите на правото на ЕС и националното законодателство, а именно: върховенство на закона, правна сигурност, оправдани правни очаквания, добро финансово управление, служебно начало и т.н..

На второ място, има достатъчно опит и практика от прилагането на Закона за управление на средствата от европейските фондове при споделено управление, тъй като става въпрос **отново за управление на средства от бюджета на ЕС и национални публични средства, но в режим на пряко управление по смисъла** на **Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046** на Европейския парламент и на Съвета от 18 юли 2018 година за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, за изменение на регламенти (ЕС) № 1296/2013, (ЕС) № 1301/2013, (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) № 1304/2013, (ЕС) № 1309/2013, (ЕС) № 1316/2013, (ЕС) № 223/2014 и (ЕС) № 283/2014 и на Решение № 541/2014/ЕС и за отмяна на Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012 ***(****финансов регламент)*, както и за създаване на съответните органи в системата в съответствие с него и секторен регламент.

На трето място, отношенията между административните органи и крайните получатели следва да са административноправни, като следва субсидиарно към тях да се прилагат разпоредбите на Административнопроцесуалния кодекс (АПК), Данъчно-осигурителния процесуален кодекс *(ще се прилага чл.162, ал.2, т. 6 или т.8 във вр.с чл.166 ДОПК)*.

Да не забравяме, че д**ържавите членки си сътрудничат с Европейската комисия, за да бъдат бюджетните кредити усвоявани в съответствие с принципа на добро финансово управление и** на държавите членки се предоставя **основната отговорност за предотвратяването, откриването и коригирането на нередностите и измамите.** Държавите членки трябва да изградят системи за управление и контрол, които да гарантират добро финансово управление, прозрачност и недопускане на дискриминация.

Едно от основните послания на форума е седното: контролът, осъществяван от националните контролни и одитни органи, следва да има една и съща тежест, независимо дали става въпрос за публични средства на ЕС или за национални публични средства.

Ето защо, предложението ми de lege ferenda е свързано с необходимостта от подготовката на нов и по-съвременен закон за държавната финансова инспекция, защото следва да се постави знак за равенство и да има равнопоставен последващ инспекционен контрол върху национални и европейски публични средства.

На 6 февруари 2024 г., Конституционният съд (КС) се произнесе с решение по конституционно дело №8/2024 г., с което отхвърли искането на тричленен състав на Върховния административен съд за установяване на противоконституционност на чл. 55, ал. 2 от Закона за Сметната палата *(обн. ДВ, бр. 12 от 2015 г.; посл. Изм. и доп., ДВ, бр. 84 от 06.10.2023 г.).* КС отказа да „отмени“ забраната за съдебно оспорване на одитните доклади на Сметната палата.

Те са изключени от съдебен контрол с разпоредбата на чл. 55, ал. 2 от Закона за Сметната палата (ЗСмП), която гласи: *„Окончателните одитни доклади не подлежат на оспорване по съдебен ред“*, за която КС единодушно прие, че не е противоконституционна.

Решението на Конституционния съд провокира някои размисли досежно това дали на дневен ред е осъвременяването на Закона за държавната финансова инспекция (ЗДФИ? Има ли нужда от по-нов и съвременен закон, отговарящ на новите обществени отношения, защото **органите на АДФИ са** административни органи по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на АПК?

Мотивите в решението на Конституционния съд по конституционно дело №8/2024 г. се явяват ключът и отправната точка за по-активни действия за осъвременяване на ЗДФИ. **Актът за начет *(чл.165, във вр.с чл.166, 209 ДОПК)* би могло да бъде определен като индивидуален административен акт** по смисъла на чл.21 АПК. Мерките за въздействие по ЗДФИ е възможно да бъдат дефинирани като принудителни административни мерки. **Вземанията по акта за начет е възможно да бъде регламентирано, че са публични вземания** по смисъла на чл.162, ал.2 ДОПК, с приложимост на погасителната давност и лихвите за публичните вземания по ДОПК, включително и начините за погасяването им. ЗДФИ **може да стане** специален закон по отношение на АПК досежно инспекционното производство и актовете, които се издават при приключване на финансовата инспекция.

Библиография:

Михайлова-Големинова, С. (2024) Управление и контрол на средствата от Европейските фондове при споделено управление, Сиела, **Mihaylova-Goleminova, S. et al.** Corporate and Financial Law Handbook, Ciela, 2024., **Златинов Д. Ненова-Амар М., Ралева С.** (2022) Предизвикателства пред българската икономика по пътя към членство в еврозоната, колективна монография, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, **Kalcheva D.** (2024) Sustainably of the Public Finance in Bulgaria - Risks and Perspectives, Annual of Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Economics and Business Administration, Volume 23, 2024, p.93-120, **Пенов, С.** (2011) Правото на Европейския съюз и преките данъци на държавите-членки, Сиби**, Пенов, С.** (2020) Финансово право. Специална част. Учебен курс.С., Университетско издателство СУ, **Михайлова-Големинова, С.** Финансови правни отношения в системата на публичните средства от европейските структурни и инвестиционни фондове, Сиела, 2017. и др.

Детелина Караенева

Тема 2

Управление и контрол на средствата от ЕС. История, регулаторна рамка, отговорни структури.

Госпожа Детелина Караенева е икономист с магистърска квалификация по Счетоводство и одит в публичния сектор. Сертифициран вътрешен одитор. Професионалната си кариера в областта на финансовото управление и контрол на средствата от Европейския съюз (ЕС) г-жа Караенева изгражда и развива в структурата на Министерство на финансите, дирекция „Национален фонд“ от 2006 г. като експерт от екипа на дирекцията и понастоящем като директор.

Има реализирани професионални квалификации в направления вътрешен и външен одит на проекти и програми на ЕС, финансов контрол на средства от ЕС, защита на финансови интереси на ЕС, финансови инструменти, бюджетиране на публичните финанси и счетоводно отчитане от Европейския институт по публична администрация в Маастрихт, Нидерландия, Европейска академия за данъци, икономика и право в Берлин, Германия, Институт по публична администрация в Дъблин, Ирландия и други европейски и национални институции.

Изграденият професионален опит през последните три програмни периода през които страната ни изпълнява програми, финансирани от програмите за споделено управление на Кохезионната политика продължава да развива с новите инструменти на Европейската комисия от Next Generation EU. Професионален фокус на госпожа Караенева са както счетоводния и бюджетен процес в областта на публичните финанси, така и развитието на системите за финансово управление и контрол, гарантиращи доброто финансово управление на публичния ресурс в системата на Националния фонд като структура за управление и финансиране на програми при споделено и при директно управление на ЕК.

Финансовата подкрепа от Европейския съюз – исторически преглед

Роля и функции на дирекция «Национален фонд» в МФ

- **2000 – 2006 -** финансова помощ, предоставена на Република България по предприсъединителните инструменти ФАР, ИСПА и САПАРД

  Национален съкровищен орган

- **2007-2013** – първи програмен период след присъединяването на България към ЕС - средства по линия на структурните и кохезионния фондове

  Сертифициращ орган

- **2014-2020 -** средства от Европейските структурни и инвестиционни фондове /ЕФРР, ЕСФ, КФ/ и ФЕПНЛ, както и по линия на ИПП II (предстои приключване на този ПП) – **близо 9,4 млд. евро**

  Сертифициращ орган

- **2021-2027 -** средства от Европейските фондове при споделено управление /ЕФРР, ЕСФ+, КФ и ФСП/, както и по линия на ИПП III – **около 13 млд. Евро**

  Счетоводен орган

Финансовата подкрепа от Европейския съюз – исторически преглед
Роля и функции на дирекция «Национален фонд» в МФ

- Механизъм за възстановяване и устойчивост

  Координиращо звено на национално равнище

- Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство и по Норвежки финансов механизъм

  Сертифициращ орган

- Швейцарско-българска програма за сътрудничество

  Разплащателен орган

- Резерв за приспособяване във връзка с последиците от Брекзит

  Орган, отговорен за получаване на финансирането

Регулаторна рамка – програмен период 2021-2027

Европейско законодателство:

- ***Регламент за общоприложимите разпоредби (РОР)*** *- Регламент (ЕС)* ***2021/1060*** *на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година Тематични регламенти по фондове*
- *Насоки на Европейската комисия /препоръчителен характер/*

Национално законодателство

- *Споразумение за партньорство на Република България с ЕК - определя инвестиционната стратегия на страната в областта на политиката на сближаване за периода 2021—2027 г.*
- *Закон за управление на средствата от Европейските фондове при споделено управление* ***/ЗУСЕФСУ/***
- *РМС № 712 от 6 октомври 2020 г. за определяне на структурите, отговорни за управлението, контрола, отчетността, координацията и одита на програмите*

Институционална рамка – програмен период 2021-2027

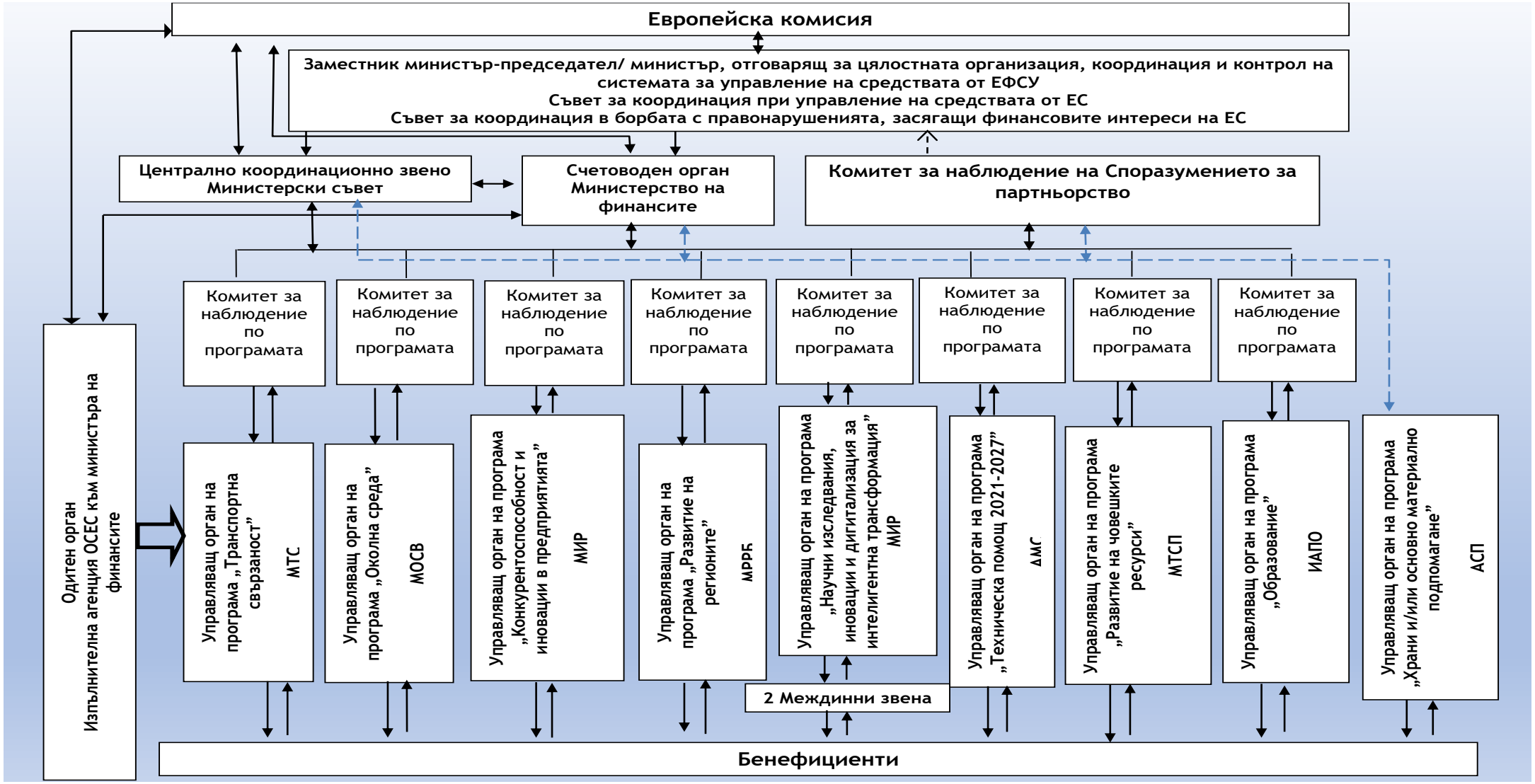

Национална институционална рамка

- Консултативни органи за координация:
    - **СКУСЕС** - мерките за икономическо, социално и териториално развитие на страната, финансирани със средства от ЕФСУ;
    - **АФКОС** - предотвратяването и борбата с правонарушенията при управление на средствата от ЕФСУ
- Програмни органи:
    - **Управляващи органи (Междинни звена)**
    - **Централно координационно звено**
    - **Счетоводен орган**
    - **Одитен орган**
- Комитети за наблюдение изпълнението на СП и по програмите – колективен орган
- Бенефициенти

Отговорности на дирекция „Национален фонд“ в МФ като Счетоводен орган /ПП 21-27/

- изготвяне и изпращане до Европейската комисия на **заявления за плащане/възстановяване на разходи**;
- изготвяне и представяне на **годишни счетоводни отчети и** потвърждаване на пълнотата, точността и достоверността на разходите, включени в заявленията за плащане след резултатите от одитната дейност;
- **банково обслужване** на средствата по програмите от програмен период 2021-2027 г.
- **осигуряване на финансов ресурс** за разплащане на безвъзмездно финансиране по програмите към бенефиеинтите;
- осигуряване на **методологическа подкрепа в системата от Управляващи органи** - разработва инструкции и указания;
- информация за **финансовото изпълнение на програмите**;

Защита на финансовите интереси на ЕС – в рамките на дирекция „Национален фонд“

- Нормативната рамка – **спазване на приложимото европейско и национално законодателство**
- Осигуряване на **надеждна контролна среда**:
  - Описание на системите за управление и контрол;
  - Процедурен наръчник на дирекция „Национален фонд“
- **Обект на одит** от Одитния орган относно:
  - ефективното функциониране на системите за управление и контрол на Счетоводния орган
  - пълнотата, точността и достоверността на счетоводните отчети
- **Обект на проверки** в рамките на МФ - Вътрешен одит, Инспекторат
- **Обект на проверки** от други европейски и национални одитни и контролни органи

Програми, за които дирекция „Национален фонд“ изпълнява ролята на Счетоводен орган

Програми програмен период 2021-2027”	Бюджет - публични разходи
Програма „Транспортна свързаност 2021-2027”	1 901 163 532,00 €
Програма „Околна среда 2021 - 2027”	1 823 206 271,00 €
Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021-2027”	1 499 593 382,00 €
Програма „Развитие на регионите 2021-2027”	3 317 917 681,00 €
Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация 2021-2027”	1 093 446 113,00 €
Програма „Техническа помощ 2021-2027”	121 480 340,00 €
Програма „Развитие на човешките ресурси 2021-2027”	1 967 512 066,00 €
Програма „Образование 2021-2027”	964 919 788,00 €
Програма „Храни и основно материално подпомагане 2021-2027”	210 500 001,00 €
Програма за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Турция 2021 – 2027 г.	34 415 253,00 €
Програма за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Сърбия 2021 – 2027 г.	35 257 669,00 €
Програма за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Северна Македония 2021 – 2027 г.	31 152 402,00 €
ОБЩО	13 000 564 498

Текущо изпълнение на програмен период 2014-2020

Текущо изпълнение на програмен период 2021-2027

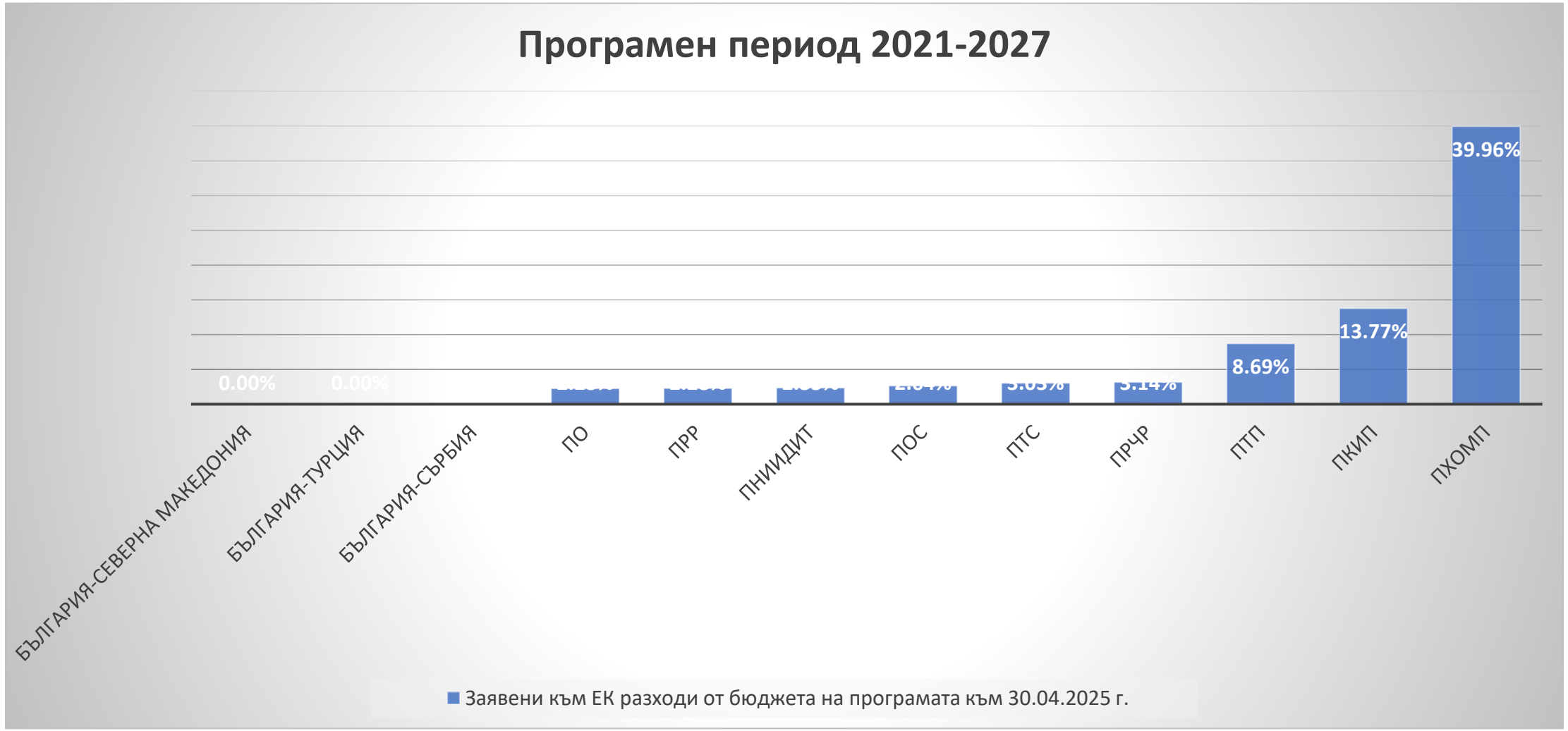

Механизъм за възстановяване и устойчивост – същност и особености

- Механизмът за възстановяване и устойчивост (МВУ) е част от Инструмента на ЕС **NextGenerationEU**, създаден с цел подкрепа за възстановяване след кризата с COVID-19;
- МВУ е временен инструмент за предоставяне на **безвъзмездни средства (и заеми)** в подкрепа на реформите и инвестициите в държавите от ЕС;
- МВУ се изпълнява при **пряко управление** от ЕК;
- **Резултатно-ориентиран** инструмент;
- Плащанията по механизма се извършват при условие, че Комисията оцени изпълнението на етапите и целите, отчетени в искания за плащане като задоволително изпълнени съгласно договорените условия в Решението на Съвета за оценка на Плана;
- При неизпълнение на етапи или цели, държавата има шестмесечен период за тяхното изпълнение и отчитане към ЕК с нови доказателства;

Механизъм за възстановяване и устойчивост – същност и особености

- За да получат средства по МВУ, държавите членки изготвят **планове за възстановяване и устойчивост,** в които се посочва как ще се инвестират средствата.
- Допустими за финансиране са дейности, стартирали след **1 февруари 2020 г., а за RePowerEU** - допустими за финансиране са дейности, стартирали след **1 февруари 2022 г.**
- **Крайният срок за постигане на етапите и целите е до 31.08.2026 г.**
- **Крайният срок за плащания от ЕК към България е до 31 декември 2026 г.**
- **Спазването на принципа за ненанасяне на значителни вреди (DNSH principle)**
- **Условие за получаване на ресурса е липсата на сериозни нередности – корупция, измама, конфликт на интереси и двойно финансиране**
- **Цели: в областта на климата – не по-малко от 37% и в областта на цифровите технологии – не по-малко от 20%**

Механизъм за възстановяване и устойчивост – същност и особености

Обхватът на Механизма се отнася до областите на политиката от европейско значение, структурирани в 6 стълба:

Механизъм за възстановяване и устойчивост – същност и особености

Областите на политики по 6-те стълба на ЕС се реализират чрез инвестиции и реформи в **4** стълба и **12** компонента на НПВУ

- **Компонент 1: Образование и умения;**
  Компонент 2: Научни изследвания и иновации;
  Компонент 3: Интелигентна индустрия;

- **Компонент 4: Нисковъглеродна икономика;**
  Компонент 5: Биоразнообразие;
  Компонент 6: Устойчиво земеделие;

- **Компонент 7: Цифрова свързаност;**
  Компонент 8: Транспортна свързаност;
  Компонент 9: Местно развитие;

- **Компонент 10: Бизнес среда;**
  Компонент 11: Социално включване;
  Компонент 12: Здравеопазване

Глава Repower EU
Компонент 13

Механизъм за възстановяване и устойчивост – същност и особености

12 компонента

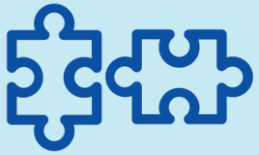

47 реформи

52 инвестиции*

321 Етапи и Цели*

5 688, 8 млн. евро:* от МВУ

** Съгласно изменението на ПВУ (изменение на Решението за изпълнение на Съвета от 4 май 2022 г.) по чл. 18, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241. Към настоящия момент е стартирал процесът по повторно изменение на НПВУ съгласно чл. 21от Регламент (ЕС) 2021/241*

Механизъм за възстановяване и устойчивост –правна рамка

- ✓ Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юли 2018 година за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02018R1046-20221214
- ✓ Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 година за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02021R0241-20240301
- ✓ Решение за изпълнение на Съвета от 04.05.2022 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на България (ST 8091 2022 INIT) и Приложение към Решение за изпълнение на Съвета за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на България (ST 8091 2022 ADD 1 - NOTE) https://www.minfin.bg/bg/1579
- ✓ Споразумение за финансиране по МВУ между Комисията и Република България (изменено) и Оперативни договорености между Европейската Комисия и Република България https://www.minfin.bg/bg/1579
- ✓ Решение за изпълнение на Съвета от 05.12.2023 г. за изменение на Решение за изпълнение от 04.05.2022 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на България (ST 15837 2023 INIT) https://www.minfin.bg/bg/1579

Институционална рамка на изпълнение на инвестициите и реформите за одит и контрол на изпълнението

Експертно-консултативен съвет: проследяване на напредъка на изпълнението на Плана за възстановяване и устойчивост

Междуведомствена работна група: осъществява текуща координация и наблюдение на изпълнението на ПВУ на политическо равнище; идентифициране на рискове и предприемане на коригиращи действия

Изпълнителна агенция „Одит на средствата от ЕС“

Механизъм за възстановяване и устойчивост – А сега накъде?

- РМС № 237/22.04.2025 г. е одобрен проект за изменение на НПВУ и проект за съдържание на главата REPowerEU. Допълнен с акт на МС от 08.05.2025 г.
- На 17.04.2025 г. е оттеглено Искане за плащане №2 към ЕК
- Намаляване на броя на ИП от 9 на 5:
    - ИП№2 – повторно изпращане след одобрение на изменението НПВУ
    - ИП№3 – Т4/2025
    - ИП№4 – Т1/2026
    - ИП№5 – Т3/2026

https://www.minfin.bg/bg/73 - средства от ЕС и други донори

https://www.minfin.bg/bg/1579 - ПВУ

https://www.minfin.bg/bg/ - Сертифициращ орган

https://eufunds.bg/bg - Единен информационен портал на ЕСИФ

https://eumis2020.government.bg/ - ИСУН публичен модул

https://nextgeneration.bg/ - следващо поколение ЕС

https://european-union.europa.eu/index_en - Европейска комисия

Адв. Ивелина Пенева

Тема 3

Мерки за защита на финансовите интереси на ЕС при управлението и контрола на средствата от ЕСИФ/ЕФСУ – нормативна уредба и основни понятия. Защита по административноправен ред –актуални въпроси. Измененията в Наредба за посочване на нередности, представляващи основания за извършване на финансови корекции, и процентните показатели за определяне размера на финансовите корекции по реда на ЗУСЕФСУ. Специфики и ключови елементи от управлението на проектите по НПВУ.

Адв. Ивелина Пенева е завършила Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, специалност Право и Право на ЕС. Член е на САК. Специализира практиката си в областта на административното право, в частност – консултиране по прилагане на ЗОП и процесуално представителство по ЗУСЕСФУ във връзка с обжалване на актове за налагане на финансови корекции, отказ за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, нередности и други. Адв. Пенева притежава национален и международен одиторски сертификат за одити в публичния сектор. Има практически опит в обществените поръчки и управлението на средствата от ЕС, била е дълги години одитор в ИА „ОСЕС“, както и ръководител на УО на ОПИК (2014–2021 г.). Член е на екипа на магистърска програма „Икономика и управление на публични ресурси“, Стопански факултет, СУ „Св. Климент Охридски“.

Теми

- Мерки за защита на финансовите интереси на ЕС при управлението и контрола на средствата от ЕСИФ/ЕФСУ
- Защита по административноправен ред - актуални въпроси
- Измененията в Наредба за посочване на нередности, представляващи основания за извършване на финансови корекции, и процентните показатели за определяне размера на финансовите корекции по реда на ЗУСЕФСУ
- Преглед на видовете административни производства по реда на ЗУСЕФСУ – участници, специфични особености и разлики. Специфики и ключови елементи от управлението на проектите по НПВУ.
- Най-често срещаните нарушения в различните етапи от проектния цикъл.
- Актуална практика при управлението и контрола на средствата от ЕСИФ/ЗУСЕФСУ.

“.

Национална правна рамка

- Закон за управление на средствата от Европейските фондове при споделено управление
- Националната институционална рамка за управлението на средствата от Европейските фондове при споделено управление;
- ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 23 на МС от 13.02.2023 г. за определяне на детайлни правила за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по програмите, финансирани от Европейските фондове при споделено управление за програмен период 2021 - 2027 г.
- НАРЕДБА ЗА ПОСОЧВАНЕ НА НЕРЕДНОСТИ, ПРЕДСТАВЛЯВАЩИ ОСНОВАНИЯ ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ФИНАНСОВИ КОРЕКЦИИ, И ПРОЦЕНТНИТЕ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ РАЗМЕРА НА ФИНАНСОВИТЕ КОРЕКЦИИ ПО РЕДА НА ЗАКОНА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ ПРИ СПОДЕЛЕНО УПРАВЛЕНИЕ (ЗАГЛ. ИЗМ. - ДВ, БР. 59 ОТ 2024 г.)

“.

Особености

- ЗУСЕФСУ е специален закон по отношение на АПК

- Специфики за средствата по ПВУ – ЗУСЕФСУ не е приложим

- Средствата от ЕФСУ - средства от ЕФРР, ЕСФ, КФ, Фонда за справедлив преход, средствата за финансиране на подхода ВОМР от ЕЗФРСР, ЕФМДРА, Фонд "Убежище, миграция и интеграция", Фонд "Вътрешна сигурност" и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика, предоставени по програми на Р България.
- За средства от ЕФСУ се счита и предвиденото в програмите национално съфинансиране.

ЕФСУ

- Споделеното управление на бюджета на ЕС съгласно чл.4 ДФЕС и финансовия регламент изисква от държавите членки да управляват и разходват публичните средства на ЕС от името на Съюза, като гарантират, че ще ги използват при спазване на общностното законодателство.
- ЕК изпълнява бюджета в сътрудничество с държавите членки в съответствие с разпоредбите на регламентите, приети по силата на чл. 322 ДФЕС, на своя собствена отговорност и в рамките на заделените бюджетни кредити, съгласно принципа на доброто финансово управление (чл. 33 от финансовия регламент).

Административни производства по реда на ЗУСЕФСУ

- В ЗУСЕФСУ са регламентирани различни административни производства:
- по предоставяне на БФП
- по верификация
- по определяне на финансови корекции
- по администриране на нередности
- На всеки етап бенефициерът може да търси защита по съдебен ред срещу незаконосъобразни актове и действия от страна на УО
- Компетентни съдилища - административните съдилища по седалище и адрес на бенефициера упражняват, контрол за законност

Производство по предоставяне на БФП

- В глава трета от ЗУСЕФСУ:

Чл. 24 БФП се предоставя от РУО с административен договор или със заповед, когато УО и бенефициентът са в една административна структура или организация, въз основа на одобрени: проектно предложение, проектно предложение за системен проект, финансов план за бюджетна линия.

Производство по предоставяне на БФП

Безвъзмездната финансова помощ се предоставя чрез:

1. подбор на проектни предложения, включително на интегрирани проектни предложения, и подбор на проектни предложения в изпълнение на одобрени по реда на Закона за регионалното развитие и актовете по прилагането му концепции за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ);
2. директно предоставяне на конкретен бенефициент, включително за проектни предложения в изпълнение на одобрени концепции за ИТИ.

За всяка процедура РУО на програмата утвърждава насоки и/или друг документ, определящи:

- условията за кандидатстване и
- условията за изпълнение на одобрените проекти.
- Критериите за подбор преди утвърждаване се одобряват от КН.
- Проектите на документи, преди внасянето им за утвърждаване, се съгласуват за съответствие с приложимите правила за държавните помощи с МФ
- Проектите на документи при процедури чрез подбор се публикуват в ИСУН преди внасянето им за утвърждаване.
- Заинтересованите лица изпращат писмени предложения и възражения по проектите на документи посредством ИСУН в определен от УО срок, не по-кратък от една седмица.
- Заповедта, с която са одобрени насоките подлежи на обжалване по административен ред.

Производство по предоставяне на БФП

- Утвърдените документи се съобщават на всички заинтересовани лица, като се публикуват в ИСУН заедно с обявата за откриване на процедурата чрез подбор, съответно заедно с поканата за участие в процедурата чрез директно предоставяне.
- Заповедта, с която са одобрени насоките подлежи на обжалване по административен ред.

Производство по предоставяне на БФП

След откриване на процедура чрез подбор утвърдените документи по в частта, определяща условията за кандидатстване, може да се изменят само:
1. при промени в правото на Европейския съюз и/или българското законодателство, в политиката на европейско и/или национално ниво, основана на стратегически документ или в съответната програма, които налагат привеждане на документите в съответствие с тях;
2. за увеличаване на финансовия ресурс по процедурата;
3. за удължаване на срока за подаване на проектни предложения.

Производство по предоставяне на БФП

- Кандидат в процедурата може да иска разяснения по документите в срок до три седмици преди изтичането на срока за кандидатстване.
- Разяснен

ията се утвърждават от РУО или от оправомощено от него лице.

- Разясненията се дават по отношение на условията за кандидатстване, не съдържат становище относно качеството на проектното предложение и са задължителни за всички кандидати.
- Разясненията се публикуват в 10-дневен срок от получаване на искането, но не по-късно от две седмици преди изтичането на срока за кандидатстване.

Предоставяне на БФП чрез подбор

Принципи:
1. свободна и лоялна конкуренция;
2. равнопоставеност и недопускане на дискриминация;
3. публичност и прозрачност;
4. спазване на основните права;
5. устойчиво развитие;
6. опазване на околната среда.

При процедура чрез подбор се извършва:
1. оценяване на всяко проектно предложение, което включва:
а) оценка на административното съответствие и допустимостта;
б) техническа и финансова оценка;
2. класиране на одобрените проектни предложения в низходящ ред;
3. определяне на проектни предложения, за които се предоставя финансиране.

Етапи на оценката на проектни предложения

- **Заповед за оценителна комисия**
- **Състав на оценителната комисия (участници в оценителния процес)**
- **Оценка на административното съответствие и допустимостта**
  - Стартиране на оценката
  - Същност на оценката на етап АСД
  - Искания до кандидатите (кореспонденция)
  - Приключване на оценката (Протокол от етап АСД)
  - Уведомяване на кандидатите
  - Възражения
- **Заседания на оценителната комисия**

Заповед за оценителна комисия

- Двуседмичен срок от крайния срок за подаването на ПП
- Служители на Управляващия орган (УО) и/или външни оценители
- Изпращане на покани до оценителите
- Външни оценители:
  - - Служители от държавната администрация, които не заемат длъжност в УО
  - Физически лица, избрани след провеждане на централизиран конкурс
  - Лица, избрани в съответствие със Закона за обществените поръчки.
- Проверка за конфликт на интереси
- Сформиране на оценителна комисия

Кореспонденция с кандидатите

- Липса на документ и/или друга нередовност
- срок не по – кратък от една седмица
- срокът е приложим еднакво за всички кандидати
- не може да води до подобряване на качеството на ПП
- Изцяло през системата ИСУН

Приключване на оценката

- **Протокол от оценка на административното съответствие и допустимостта:**
  - ✓ оценителни листове
  - ✓ кореспонденция с кандидатите
  - ✓ инструкция за провеждане на оценката
  - ✓ резултати от извършените проверки
  - ✓ декларации за липса на конфликт на интереси и поверителност
  - ✓ други (ако е приложимо)
- **Списък с ПП, които не се допускат до етап ТФО**

Уведомяване на кандидатите и възражения

- **Уведомяване на кандидатите**
  - ✓ по реда на чл. 61 от АПК
  - ✓ тридневен срок от публикуване на списъка

- **Възражения**
  - ✓ едноседмичен срок от уведомяването
  - ✓ РУО се произнася по в едноседмичен срок по основателността на всяко възражение:
    - ❖ основателно – ТФО
    - ❖ неоснователно - решение за отказ

Техническа и финансова оценка

I. Същност на техническата и финансова оценка

II. Участници в техническата и финансова оценка

III. Техническа и финансова оценка

1. Стартиране на оценката
2. Оценка по същество (кореспонденция с кандидатите, бюджетни корекции)
3. Приключване на оценката (Протокол от етап ТФО, Оценителен доклад)
4. Покана на одобрените за финансиране кандидати
5. Издаване на отказ за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ
6. Разяснения

IV. Често допускани грешки в оценителния процес

Същност и участници в техническата и финансова оценка

Техническа и финансова оценка е оценка по същество на проектните предложения, която се извършва в съответствие с критериите за техническа и финансова оценка на проектите, съгласно условията за кандидатстване по съответната процедура

Участници в ТФО

- ✓ Председател на ОК
- ✓ Секретар/и на ОК
- ✓ Оценители с право на глас
- ✓ Помощник – оценители
- ✓ Наблюдател/и

Техническа и финансова оценка
Оценка по същество

- Окончателна оценка – средноаритметична от двете оценки
- Преоценка (АРБИТРАЖ):
- Становище на помощник – оценител

Техническа и финансова оценка
Оценка по същество

- Кореспонденция с кандидатите:
- Необходимост от допълнителна пояснителна информация
- срок не по – кратък от една седмица
- срокът е приложим еднакво за всички кандидати
- не може да води до подобряване на качеството на ПП и до нарушаване принципите на ЗУСЕФСУ

Техническа и финансова оценка
Оценка по същество

- Корекции в бюджета на ПП:
- наличие на недопустими дейности и/или разходи
- несъответствие между предвидените дейности и видовете заложени разходи – след пояснителна информация
- дублиране на разходи – след пояснителна информация
- неспазване на заложените в условията за кандидатстване правила или ограничения по отношение на заложени процентни съотношения/прагове на разходите
- несъответствие с правилата за държавните или минималните помощи
- Корекциите не следва да водят до увеличаване на размера или интензитета на БФП, предвидени в подаденото проектно предложение

Приключване на оценката

- Протокол за ТФО:
  - Обобщена таблица с точките по отделните критерии за ТФО
  - Обобщена таблица с корекциите на първоначално представените от кандидатите бюджети на ПП
  - Класиране на ПП
  - Проектни предложения с равни оценки

Приключване на оценката

Оценителен доклад:

- Списък на предложените за финансиране проектни предложения
- Списък с резервните проектни предложения
- Списък на предложените за отхвърляне проектни предложения след етап ТФО
- Списък на кандидати, по отношение на които производството не е прекратено и които не са допуснати до етап ТФО
- Списък на оттеглените по време на оценката ПП

Приключване на оценката

- Копие на заповед за ОК и промени в нея
- декларации за липса на конфликт на интереси и поверителност
- разясненията, които са предоставяни на кандидатите преди представянето на ПП
- кореспонденцията, водена с кандидатите по време на оценителния процес
- оценителни листове от всеки етап на оценката
- протоколи от отделните етапи на оценката
- Контролни листа

Приключване на оценката

- **Предварителен контрол на оценителния доклад**
  - Протокол за приемане/неприемане на констатациите от предварителния контрол
- **Произнасяне по оценителния доклад от РУО:**
  - одобрява доклада
  - връща оценителния доклад за провеждане на оценяването и класирането от етапа, където са допуснати нарушения, когато те са отстраними
  - не одобрява доклада, когато в процедурата са допуснати съществени нарушения

Приключване на оценката

- **Покана до предложените за финансиране кандидати**
- **Предоставяне на разяснения**
- **Издаване на откази за предоставяне на БФП:**

- ПП, недопуснати до ТФО

- кандидати, които не отговарят на изискванията за бенефициент или не са представили в срок доказателства;

- ПП, при които се предвижда финансиране в нарушение на чл. 4, ал. 4 от ЗУСЕФСУ (за разходи, които вече са финансирани със средства от ЕФСУ или чрез други фондове и инструменти на ЕС, както и с други публични средства, различни от тези на бенефициента).

- за проектни предложения, при които държавната помощ е недопустима или се надхвърлят прага на допустимата държавна помощ или установените в акт на ЕС прагове за минимална помощ

Често допускани грешки в оценителния процес

Единен подход на оценителната комисия:

- ✓ попълване на оценителните листове
- ✓ извършване на служебни проверки - в т. ч. проверка в Търговския регистър или Регистъра за минимални помощи
- ✓ отразяване на исканията за отстраняване на нередовности, доколкото същите са отстранени след осъществена писмена комуникация с кандидатите
- ✓ Липсва коментар по даден критерий, който да кореспондира с поставената оценка
- ✓ препоръки относно преминаване на следващ етап на оценка/ финансиране на проектното предложение

Често допускани грешки в оценителния процес

- ✓ в случай, че проектното предложение е предложено за отхвърляне следва да се впишат причините в поле „Забележки“. Мотивите за отказ не винаги реферират към критерий от Критериите и методологията за оценка, както и към съответния текст в Условията за кандидатстване

- **<u>Отразяване на процеса в ИСУН 2020:</u>**
  - ✓ Проведени комуникации с кандидатите – в модул „Комуникация“ – приети, анулирани, мотиви за анулиране
  - ✓ Оценителни листове – ръчно разпределение, мотиви за ръчно разпределение
  - ✓ Анулирани оценителни листове – мотиви за анулиране

ЕТАП ДОГОВАРЯНЕ:

1. Екип за договаряне

2. Покани до предложените за финансиране кандидати

3. Проверка на документалната допустимост

4. Система ARACHNE

5. Изменения в административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

6. Елементи на административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

7. Основания за издаване на отказ

Екип за договаряне и поканване на предложените за финансиране кандидати

- **Заповед за екип по договаряне:**
  - ✓ Ръководител на екип по договаряне
  - ✓ Членове на екипа по договаряне

- **Покани до предложените за финансиране кандидати:**
  - ✓ Одобрен оценителен доклад
  - ✓ 30 – дневен срок за представяне на документи
  - ✓ Проверка относно процедури за администриране на нередности

Проверка на документалната допустимост

- **Нормативна уредба:**
  - ✓ Закон за малките и средните предприятия
  - ✓ Регламенти, касаещи различните видове държавни помощи
  - ✓ ЗУСЕФСУ
  - ✓ Закон за счетоводството, Търговски закон и Закон за публичното предлагане на ценни книжа
  - ✓ Наръчници и Вътрешни правила за дейността на оценителната комисия и екипите по договаряне, приложими за съответната процедура
  - ✓ Условия за кандидатстване

Проверка на документалната допустимост

- ✓ Проверка дали обстоятелствата по чл. 3 и чл. 4 от ЗМСП в Декларацията съответстват на данните в Справката за обобщените параметри (когато е приложимо)
- ✓ Проверка дали обстоятелствата на свързаност и партньорство, декларирани в Декларацията, и отразени в Справката, съответстват на информацията, налична в Търговския регистър и в представените от кандидата документи
- ✓ Проверка дали данните в Справката съответстват на данните в приложените финансови документи
- ✓ Проверка дали на база установените обстоятелства на свързаност и партньорство, декларираната категория на предприятието е правилно определена в съответствие с параметрите за микро, малко или средно предприятие

- **Проверка за минимални помощи:**
  - ✓ Публичния регистър на Европейската комисия
  - ✓ Информационна система „Регистър на минималните помощи“
  - ✓ Декларация за минимални помощи

- **Проверка за наличие/липса на двойно финансиране с публични средства:**
  - ✓ справка за двойно финансиране в ИСУН
  - ✓ информацията, предоставена от кандидата/партньора
  - ✓ Писмено запитване до УО във връзка с финансираните дейности
  - ✓ други способи, които по преценка на екипа по договаряне по процедурата са приложими за проверка за липса на двойно финансиране

Проверка в системата ARACHNE

- ✓ Концентрация на получени помощи, в т. ч. по други процедури, проекти, схеми и източници
- ✓ Участие на бенефициента като партньор и/или изпълнител по други процедури, проекти, схеми и източници
- ✓ Наличие на свързаности/партньорства с други предприятия
- ✓ Информация относно изпълнение на проекти – финансово и техническо

- Доклад от процеса по договаряне

- Доклад с откази

Важни елементи на административния договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

Формуляр за кандидатстване:

- ✓ Основна цел
- ✓ Дейности
- ✓ Място на изпълнение – регионална приоритизация

- **Бизнес план – степен на постигане на заложените цели и индикатори**

- **Неизпълнение на индикатори – финансова корекция**

Изменения в административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

- **Целта на промяната на договора е тясно свързана със същността на проекта, описана в първоначалния договор**

- **Искането за изменение на договора е обосновано, необходимо и допустимо в неговата цялост с оглед успешното изпълнение на проекта.**

Изменения в административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

- ✓ **Изменението не поставя под въпрос решението за отпускане на безвъзмездната финансова помощ и не би представлявало нарушение на следните принципи:**
  - свободна и лоялна конкуренция
  - равнопоставеност и недопускане на дискриминация
  - публичност и прозрачност

Основания за издаване на отказ

- **Несъответствие с правилата за държавните или минималните помощи:**
  - ✓ Неправилно определена категория на предприятието
  - ✓ Надвишаване на помощта De minimis за едно и също предприятие
  - ✓ Промени в юридическото лице и собствеността – преминава в друга категория

- **Несъответствие с изисквания, заложени в Условията за кандидатстване:**
  - ✓ Свързани предприятия, които осъществяват сходна дейност
  - ✓ Несъответствие между данните във финансово – счетоводните документи и данните от НСИ

Производство по верификация. Правила за допустимост на разходите

Безвъзмездната финансова помощ може да бъде предоставена под формата на:

1. възстановяване на действително направени и платени допустими разходи заедно с принос в натура и разходи за амортизация, когато е приложимо;

2. единични разходи;

3. еднократни суми;

4. финансиране с единна ставка, определена чрез прилагане на процент към една или няколко определени категории разходи;

5. финансиране, което не е свързано с разходи.

За т. 2-5 не се изискват първични счетоводни документи

Производство по верификация. Правила за допустимост на разходите

Разходите се считат за допустими, ако са налице едновременно следните условия:

- за дейности, съответстващи на предвидените в одобрения проект и се извършват от допустими бенефициенти съгласно съответната програма
- попадат във включени в Насоките и в одобрения проект категории разходи;
- не надхвърлят праговете за съответната категория в Насоките и в одобрения проект;
- за реално доставени продукти, извършени услуги, СМР и положен труд;
- извършени законосъобразно съгласно приложимото право на ЕК и българското законодателство;
- отразени в счетоводната документация на бенефициента чрез отделни счетоводни аналитични сметки или в отделна счетоводна система
- налична одитна следа
- съобразени с приложимите правила за предоставяне на ДП

Производство по верификация. Плащания

- УО извършват авансови, междинни и окончателни плащания въз основа на искане на бенефициента.
- Писмените доказателства, които бенефициентът прилага към искането си за извършване на съответното плащане, се определят с утвърдените Условия за изпълнение.
- Разходите се доказват въз основа на заверени фактури и/или счетоводни документи с еквивалентна доказателствена стойност и на други изискуеми документи съгласно приложимото българско законодателство, освен в случаите на отчитане на разходи чрез формите по чл. 55, ал. 1, т. 2 - 5 и на финансовата подкрепа за финансови инструменти.
- От дължимите към бенефициента плащания не може да се начислява, приспада или удържа такса или друга сума с равностоен ефект.

Производство по верификация. Авансови плащания

- ако такива са предвидени в Насоките
- в двуседмичен срок от постъпване на искането
- В Насоките УО предвижда различни обезпечения по авансовите плащания
- УО може да откаже предоставяне на аванс, ако не е представено обезпечение

Производство по верификация. Междинни и окончателни плащания

- след верифициране с цел потвърждаване допустимостта на извършените разходи
- при наличие на физически и финансов напредък на проекта
- възстановяват се само допустими разходи, верифицирани от УО
- верифициране на разходите се прави чрез проверка на документите, представени към искането за плащане, и на проверки на място, ако е приложимо.
- СРОК за извършване на плащането – 80 дневен срок от постъпване на искането за плащане на бенефициента.

Производство по верификация. Изискване на допълнителни документи

УО може да изисква допълнително представяне на документи във връзка с искания за плащания, както и на разяснения от бенефициента, когато:

- сума, включена в искането за плащане, не е дължима;
- не са предоставени заверени фактури и/или счетоводни документи с еквивалентна доказателствена стойност, или други изискуеми документи, доказващи извършване на дейностите;
- има съмнение за нередност, отнасяща се до съответните разходи;
- представените документи за физическия и финансов напредък на проекта са некоректно попълнени или не съдържат цялата задължителна информация.

Срок – до 1 месец, като общият срок за верификация спира да тече до представянето на документите и разясненията, но общо за не повече от един месец.

Производство по верификация

- Ако бенефициент не представи в срок документ или не даде разяснения или е започната процедура по администриране на нередност, съответният разход не се верифицира, като може да бъде включен в следващо искане за плащане.

- УО издава отказ за верификация:

- за разходите, включени в искане за плащане, за които не е потвърдена допустимост
- за установяване на недължимо платени и надплатени суми по проекта вследствие на извършено верифициране.

- Отказът може да се оспорва пред съд по реда на АПК.

Производство по верификация

- В рамките на производството по верификация се прави последващ контрол за законосъобразност на разходите, за които са проведени процедури за избор на изпълнител.
- В случай, че бъдат установени нередности при откриването и провеждането на процедурата се преминава към производство по определяне на финансова корекция
- В определени УО се прави задължителен предварителен контрол на проекта на документацията, а след това и последващ на документите от извършения избор на изпълнител и документите преди сключване на договор

Разлика между производство по налагане на финансови корекции и отказ от верификация

- Единствено върху допустими, съответно – верифицирани разходи
- Наличието на нередност, съставляваща основание за определяне на финансова корекция, не може да бъде основание за отказ за верификация.
- Чрез извършването на финансови корекции се отменя предоставената подкрепа със средства от ЕФСУ или се намалява размерът на изразходваните средства - допустими разходи по проект.
- Верификацията е проверка на допустимостта на разходите, а ФК е отмяна на финансовата подкрепа поради допусната от бенефициера нередност.
- Отказът да се верифицират суми не се основава на наличие на нередност, нито представлява елемент от процедурата по определяне на финансова корекция.

Финансови корекции и отказ от верификация

- Допустимостта на разходите и определянето на финансови корекции са два различни способа за гарантиране на законосъобразното разходване на средствата от ЕФСУ. Всеки от тях има различна цел и различни предпоставки, при които е допустимо да бъде прилаган от компетентния орган.
- Производството по администриране на нередности и за ФК и започва по инициатива на административния орган, а верификацията с подаване на искане за плащане от бенефициента.
- При обжалване на отказ от верификация, съдът не може да верифицира разходите (отменя акта и го връща на административния орган за произнасяне).
- При ФК съдът не връща акта на адм.орган, а го отменя

Производство за определяне на финансови корекции

Финансова подкрепа със средства от ЕФСУ може да бъде отменена изцяло или частично чрез извършване на финансова корекция:
1. по отношение на бенефициента е налице конфликт на интереси по смисъла на чл. 61 от Регламент (ЕС) 2018/1046;
2. за нарушаване на правилата за държавната помощ по смисъла на чл. 107 от Договора за функционирането на ЕС;
3. за нарушаване на принципите за добро финансово управление в съответствие с изискванията на чл. 33, чл. 36, параграф 1 и чл. 61 от Регламент (ЕС) 2018/1046;
4. за нарушаване на изискването за дълготрайност на операциите в случаите и в сроковете по чл. 65 от Регламент (ЕС) 2021/1060;
5. за проекта или за част от него не е налична одитна следа и/или аналитично отчитане на разходите в поддържаната от бенефициента счетоводна система;

Производство за определяне на финансови корекции

6. за неизпълнение на мерките за видимост, прозрачност и комуникация, задължителни за бенефициентите;
7. за неизпълнение на одобрени индикатори;
8. при постъпили инцидентни приходи във връзка с изпълнението на проекта;
9. за нередност, съставляваща нарушение на правилата за определяне на изпълнител по глава четвърта, извършено чрез действие или бездействие от страна на бенефициента, което има или би имало за последица нанасянето на вреда на средства от ЕФСУ;
10. за друго нарушение на приложимото право на ЕС и/или българското законодателство и/или сключените между държавите договори, ратифицирани, обнародвани и влезли в сила за РБългария по програмите за европейско териториално сътрудничество, извършено чрез действие или бездействие от страна на бенефициента, което има или би имало за последица нанасянето на вреда на средства от ЕФСУ.

- Практиката на контролните органи на национално и европейско ниво в страните членки на ЕС показва, че 80% от установените нередностите, респективно наложените финансови корекции, са вследствие на нарушения при възлагане и изпълнение на обществени поръчки.
- Основна реформа, предвидена в НПВУ е именно Реформа 10: Обществени поръчки, т. 3, в която е записано изрично нуждата от предприемане на действия за засилване на конкуренцията и прозрачността и намаляване на корупционния риск в областта на обществените поръчки.

- За 2023 г ИА ОСЕС е установила 285 нередности в областта на обществените поръчки и 78 за други нередности

Производство за определяне на финансови корекции

- Финансовата корекция се определя по основание и размер с мотивирано решение на РУО, одобрил проекта.
- Преди издаването на решението УО трябва да осигури възможност бенефициентът да представи в разумен срок, който не може да бъде по-кратък от две седмици, своите писмени възражения по основателността и размера на финансовата корекция и при необходимост да приложи доказателства.
- Решението за определяне на финансова корекция се издава в едномесечен срок от представянето на възраженията като в неговите мотиви се обсъждат представените от бенефициента доказателства и направените от него възражения.
- Решението може да се оспорва пред съд по реда на АПК.

Производство за определяне на финансови корекции

- Хипотеза за възобновяването на производството по реда на глава седма от Административнопроцесуалния кодекс

- Размерът на определената с решението финансова корекция може да бъде увеличен от ръководителя на управляващия орган и по предложение на одитен орган.

Производство за определяне на финансови корекции

- Финансовата корекция се извършва от плащания по проекта, в които са включени засегнатите от нарушението разходи.

- Ако е издадено след съответното плащане, финансовата корекция се извършва чрез доброволно изпълнение от страна на бенефициента

- След изтичане на срока за доброволно плащане финансовата корекция се извършва от следващо плащане по проекта заедно с дължимите лихви за просрочие.

- Ако е след окончателното плащане по проект неизвършените финансови корекции са публично вземане по ДОПК

Производство за определяне на финансови корекции

Методи за определяне на финансовата корекция:

- пропорционален метод - когато поради естеството на нарушението е невъзможно да се даде реално количествено изражение на финансовите последици. Прилага се процентен показател, посочен в приложението към Наредбата
- диференциален метод – размерът на корекцията трябва да е равен на реално установените финансови последици на нередността върху изразходваните средства - допустими разходи.

Отчита се естеството и сериозността на нарушението, допуснато от бенефициента, и финансовото отражение, което то има или би могло да има върху средствата от ЕФСУ.

Производство за определяне на финансови корекции

Принцип на некумулиране на финансови корекции – важи за корекции по Приложение 1 и 1а

При констатирани два или повече случаи на нередност, посочени в приложение № 1, съответно приложение № 1а, се определя една корекция за всички нарушения, засягащи едни и същи допустими разходи, чийто размер е равен на най-високия процент, приложен за всяко от тях.
Ако нередността по приложения № 1 и № 1а е свързана с престъпление, установено с влязъл в сила акт на компетентен съдебен орган или съучастие/опит за извършване на престъпление по определени състави от НК, се определя финансова корекция в размер 100 на сто.

Производство за определяне на финансови корекции

За констатирана нередност по приложение № 2 се определя самостоятелна финансова корекция, като се прилага съответният процентен показател за всяка от тях.

При констатирана нередност по т. 6 от приложение № 2:

1. когато е налице неизпълнение на един индикатор, засягащо отделни допустими разходи, се определя финансова корекция, като се прилага съответният процентен показател;
2. когато е налице неизпълнение на повече от един индикатор, засягащо различни допустими разходи, се определят самостоятелни финансови корекции за неизпълнението на всеки от индикаторите, като се прилага съответният процентен показател;
3. когато два или повече индикатора са свързани с едни и същи допустими разходи и е налице неизпълнение на един или повече от тях, се определя една финансова корекция за неизпълнените индикатори въз основа на средната аритметична стойност на крайните проценти на изпълнение на всички одобрени индикатори, свързани с тези разходи.

Нарушение	Показател на корекцията (в %)
1. По отношение на бенефициента е налице конфликт на интереси по смисъла на чл. 61 от Регламент (ЕС) 2018/1046	100 на сто
2. Нарушаване на принципите за добро финансово управление в съответствие с изискванията на чл. 33, чл. 36, параграф 1 и чл. 61 от Регламент (ЕС) 2018/1046	100 на сто; В съответствие с принципа на пропорционалност размерът на финансовата корекция може да бъде намален на 25, 10, 5 или 2 на сто, когато естеството и тежестта на индивидуалното или системното нарушение не оправдава определяне на по-висок размер.
3. Нарушаване на изискването за дълготрайност на операциите в случаите и в сроковете по чл. 65 от Регламент (ЕС) 2021/1060	100 на сто пропорционално на периода, за който е налице нарушение на чл. 65 от Регламент (ЕС) 2021/1060, считано от датата на окончателното плащане.
4. За проекта или за част от него не е налична одитна следа и/или аналитично отчитане на разходите в поддържаната от бенефициента счетоводна система	100 на сто в случаите, когато е налице пълна липса на одитна следа; В съответствие с принципа на пропорционалност размерът на финансовата корекция може да бъде намален на 25, 10 или 5 на сто, когато естеството и тежестта на индивидуалното или системното нарушение не оправдава определяне на по-висок размер.
5. Неизпълнение на мерките за видимост, прозрачност и комуникация - задължителни за бенефициентите	3 на сто; В съответствие с принципа на пропорционалност размерът на финансовата корекция може да бъде намален на 1 на сто, когато естеството и тежестта на индивидуалното или системното нарушение не оправдава определяне на по-висок размер.

6. Неизпълнение на одобрени индикатори	**Когато изпълнението на одобрените индикатори е между 90 и 99 на сто - не се определя финансова корекция.** **Когато изпълнението на одобрените по проекта индикатори е между 80 и 89 на сто - 5 на сто.** **Когато изпълнението на одобрените по проекта индикатори е между 70 и 79 на сто - 10 на сто.** **Когато изпълнението на одобрените по проекта индикатори е между 60 и 69 на сто - 15 на сто.** **Когато изпълнението на одобрените по проекта индикатори е между 50 и 59 на сто - 20 на сто.** **Когато изпълнението на одобрените по проекта индикатори е между 45 и 49 на сто - 25 на сто.** **Когато изпълнението на одобрените по проекта индикатори е под 45 на сто - е 100 на сто.**

- Когато неизпълнението на одобрените индикатори се дължи на обстоятелства, които при полагане на дължимата грижа бенефициентът не е могъл да предвиди, не се определя финансова корекция.

- Финансова корекция, определена по Приложение 1/1а, и финансова корекция, определена по реда на Приложение 2, се натрупват до размера на реално предоставената финансова подкрепа по проекта.

Администриране на нередности и извършване на финансови корекции

- Процедурата по администриране на нередност започва по инициатива на УО на съответната програма или по сигнал.
- При достатъчно данни за извършена нередност сигнал може да подаде друг административен орган – ИА ОСЕС, дирекция Национален фонд в МФ и др, както и физическо или юридическо лице
- УО поддържа регистър, в който вписват постъпилите сигнали и установените от тях нередности, засягащи средства от ЕФСУ.

Финансови корекции и нередности

- Цел на ФК -да се постигне или възстанови ситуацията, при която всички разходи, подадени пред Европейската комисия, са в съответствие с приложимото право на Европейския съюз и българското законодателство

- Финансова корекция може да се извърши за целия проект или за отделна дейност, отделен договор с изпълнител или за отделен разход.

- За една и съща нередност може да бъде приложена само веднъж финансова корекция.

- Извършената финансова корекция е основание за приключване на процедурата по администриране на нередността за същото нарушение.

Администриране на нередности

Процедурите за администриране на нередности включват:
1. регистриране на сигнал за нередност;
2. проверка за установяване на нередност или липса на нередност;
3. издаване на първа писмена оценка за установяване на нередност или липса на нередност;
4. регистриране на нередност;
5. докладване на нередност;
6. корективни действия и последващото им проследяване;
7. приключване на процедурата по администриране на нередност;
8. други действия, изпълнението на които е от значение за правилното администриране на нередността.

Администриране на нередности

- Процедурите по администриране на нередности започват по инициатива на орган или по сигнал.

- Всяко лице може да подаде сигнал за нередност

- При наличие на достатъчно данни за извършена нередност служителите на адм. органи са задължени да подават сигнали за нередности до ръководителя на структурата и/или до компетентното вътрешно звено, отговорно за проверката на получените сигнали в съответната институция.

Администриране на нередности

- Ръководителите на УО осигуряват възможност за подаване на сигнали за нередности на своите интернет страници, на посочена електронна поща, факс или по друг начин, който съответната администрация е оповестила на официалната си интернет страница.
- Постъпилите сигнали се регистрират в деловодната система на съответната администрация.
- Сигналите за нередности могат да са устни или писмени. Устните сигнали се документират и регистрират в деловодната система на съответната администрация.

Администриране на нередности

- РУО възлага на съответния компетентен служител да извърши проверка по постъпилия сигнал.

- Служителят по нередностите в съответния административен орган в срок до три работни дни от възлагането въвежда обстоятелствата, подлежащи на вписване в регистър на постъпилите сигнали

- След регистрирането на сигнала служителят извършва всички необходими действия за установяване на изложените в него обстоятелства.
- Проверката по сигнал за нередност приключва в срок до 3 месеца от датата на получаването на сигнала. При правна и фактическа сложност РУО може еднократно да удължи срока на проверката с до 45 дни, след мотивирано писмено искане с изложени причини

Администриране на нередности

- Установяването на наличие или липса на нередност се обективира в първа писмена оценка на РУО

- Първата писмена оценка съдържа мотивирано заключение въз основа на конкретни факти, че е извършена или не е извършена нередност, без да се засяга възможността това заключение впоследствие да бъде преразгледано или отменено в хода на процедурата.

Администриране на нередности

Реквизити на първата писмена оценка :
1. наименованието на органа, който я издава;
2. наименование на документа с отбелязване на правното основание за издаването му;
3. описание на извършените действия и посочване на нарушената правна норма;
4. финансовото изражение на нередността;
5. дата на издаване и подпис на лицето, издало първата писмена оценка, с посочване на длъжността му.
За първа писмена оценка се счита и решението за определяне на финансова корекция.
Препис от първата писмена оценка се предоставя на засегнатите лица в тридневен срок от издаването и.

Видове нередности при провеждане на процедури за обществени поръчки

- Нередности, свързани с подготовката и откриването на процедурите за избор на изпълнител
- Нередности, свързани с оценката на получените оферти и избор на изпълнител
- Нередности, свързани с изпълнението на договорите с избраните изпълнители

Незаконосъобразен избор на ред/вид процедура за възлагане на обществена поръчка

- Незаконосъобразно разделяне на части с цел прилагане на ред за възлагане за по-ниски стойности или неоснователен избор на процедура по договаряне
- Специфична хипотеза на непровеждане на процедура по ЗОП, поради „ин хаус“ възлагане на контролирано от възложителя дружество

Адвокат Ивелина Пенева
САК
e-mail: ivapeneva123@gmail.bg
Тел.: 0898779928

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!

Адв. Десислава Здравкова

Тема 4

Съвременни предизвикателства в процесите по възлагане на обществени поръчки

Адв. Десислава Здравкова е магистър по право от СУ „Св. Климент Охридски“, член на Софийската адвокатска колегия. Консултира редица публични и секторни възложители във всички етапи на процеса по планиране, подготовка, възлагане и контрол на обществени поръчки. Съдейства и на частния сектор при кандидатстване в процедури по ЗОП. Осъществява процесуално представителство пред КЗК, административните съдилища и ВАС. В периода 2020–2023 г. работи като ключов експерт по администриране на сигнали за нередности по ОП „Региони в растеж“ 2014–2020, с възложител МРРБ. Член е на екипа на МП „Икономика и управление на публични ресурси“, Стопански факултет, СУ „Св. Климент Охридски“.

ИЗМЕНЕНИЯТА В ЗАКОНА ЗА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ от ДВ бр. 88/2023 г. до днес

Съдържание

I. ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА КОНСТАТИРАНИ ПРОБЛЕМИ В ПРИЛАГАНЕТО НА ЗОП
II. НОВИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА ПУБЛИЧНОСТ НА ВЪЗЛОЖИТЕЛИТЕ
III. ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ЕКОЛОГИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ
IV. НОВИ ФОРМИ НА ПРЕДВАРИТЕЛЕН И ТЕКУЩ КОНТРОЛ
V. ПРОМЕНИТЕ В ППЗОП

I. ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА КОНСТАТИРАНИ ПРОБЛЕМИ В ПРИЛАГАНЕТО НА ЗОП

- Хармонизиране на дефиницията за обществена поръчка с Директива 2014/24/ЕС.
- Повишаване на стойностните прагове, на максималния процент на изискваната гаранция за изпълнение на поръчките, на размерите на административните наказания при установени нарушения.
- Промените при in-house възлагането – забрана за превъзлагане изпълнението на сключените договори:
  - За публични възложители (чл. 14, ал. 6);
  - За секторни възложители (чл. 15, ал. 2);
  - За поръчки в областите отбрана и сигурност (чл. 149, ал. 7).

❖ Разширяване на приложното поле на ЗОП.

- Отменени като изключения са:

✓ Дейностите, свързани с изграждане и поддръжка на инженерни съоръжения от възпрепятстващ тип с цел опазване на държавната граница и

✓ Случаите на закупуване от лечебни заведения за болнична помощ на лекарствени продукти, включени в по чл. 266а, ал. 2 от Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина.

- Нова дефиниция на „изключителни обстоятелства“ (§ 2, т. 17 от ДР на ЗОП).

❖ Новите необичайно благоприятни оферти. Съдебна практика по чл. 72, ал. 1, т. 2 от ЗОП.

❖ Нови изисквания към гаранциите за изпълнение.

❖ Прецизиране на уредбата на договорите, сключени при неосигурено финансиране

II. НОВИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА ПУБЛИЧНОСТ НА ВЪЗЛОЖИТЕЛИТЕ

Считано от 22.12.2023 г. Възложителите са длъжни да публикуват:

- Обявления за възлагане на поръчка, при сключване на договори, с предмет, попадащ сред някои от изключенията на чл. 13 и 14 от ЗОП и надвишаващ определена стойност, заедно със самите договори, допълнителните споразумения към тях.
- Обявления за приключване на договор за поръчка, попадаща сред изключенията на чл. 13 и 14 от ЗОП.
- Възложителите публикуват обявление за възлагане на поръчка, което съдържа информация за подадените оферти и всички сключени договори чрез рамково споразумение или динамична система за покупки през съответното тримесечие. Срок за публикуване - 30 дни след края на всяко тримесечие. (чл. 26, ал. 4 от ЗОП).

- Приложенията към договорите за подизпълнение (чл. 36, ал. 1, т. 13) и към допълнителните споразумения за изменения на договорите за обществени поръчки и рамковите споразумения (чл. 36, ал. 1, т. 14).
- Докладите за резултатите от предварителния контрол за законосъобразност по чл. 237б, ал. 3 от ЗОП.

III. ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ЕКОЛОГИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

- Изисквания за чисти превозни средства

- Екологични изисквания към продуктите, които се доставят или се използват за предоставяните услуги.

IV. НОВИ ФОРМИ НА ПРЕДВАРИТЕЛЕН И ТЕКУЩ КОНТРОЛ

- Задължителен външен предварителен контрол от АОП на процедури за възлагане на обществени поръчки с прогнозна стойност над 5 млн. лв. (чл. 229, ал. 1, т. 2, „ж“ вр. чл. 232а) – в сила от 22.07.2024 г.

- Контрол, осъществяван от наблюдатели (чл. 237а) при провеждане на процедури за възлагане на обществени поръчки с особена сложност, засилен обществен интерес и/или свързани с критични инфраструктури, и чиито стойности са по чл. 20, ал. 1.

- Вътрешен предварителен контрол от звеното, осъществяващо предварителен контрол по законосъобразност на обществените поръчки в организацията (чл. 237б).

V. ПРОМЕНИТЕ В ППЗОП

- Правила за определяне и участие на наблюдатели при провеждане на процедури за възлагане на обществени поръчки

- Правила за осъществяване на предварителен контрол за законосъобразност по чл. 237б от ЗОП.

- Правила за осъществяване на задължителен контрол на процедури за възлагане на обществени поръчки на стойност над 5 000 000 лв.

Процедурите за възлагане на обществени поръчки, които не използваме.

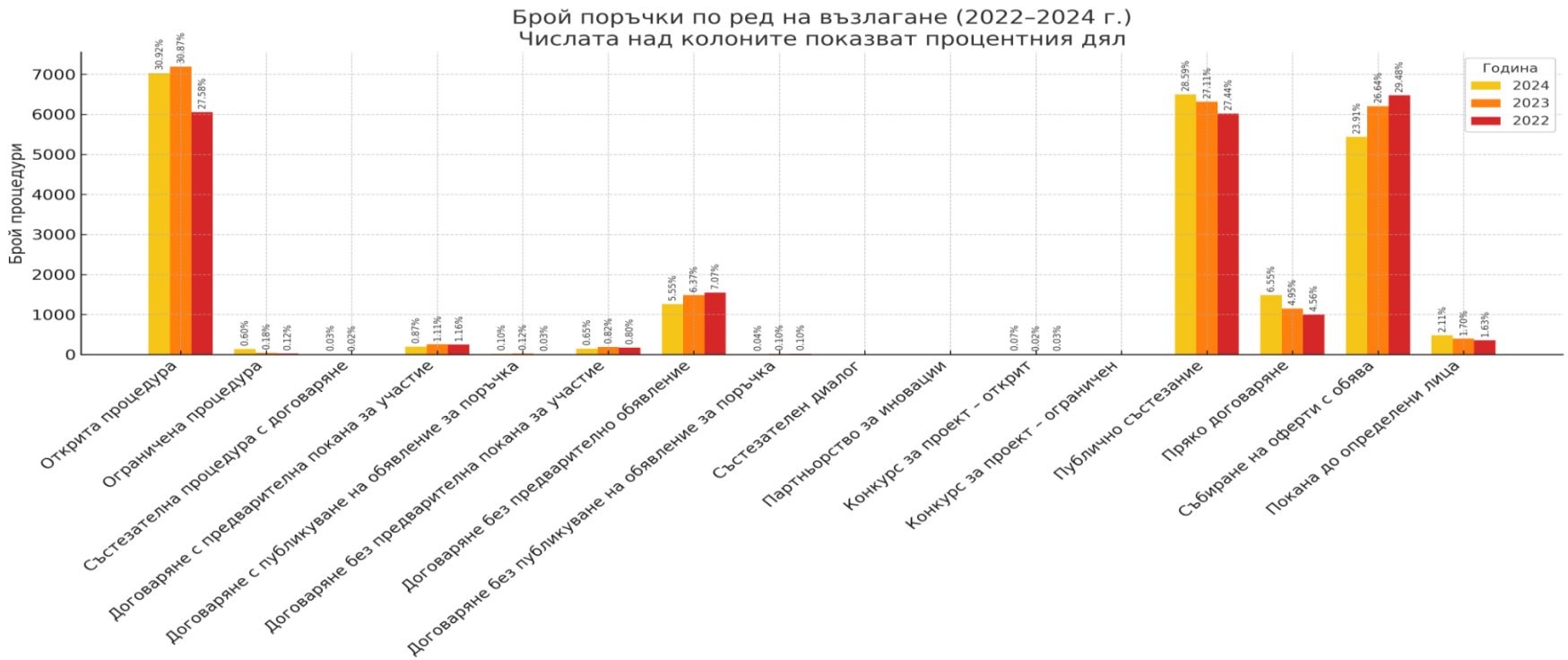

*Данните в графиката са получени от годишните доклади на Агенцията за обществени поръчки.

Възможните решения

- Развиване на правната уредба на общностно и/или на национално ниво.
- Издаване на методически указания, образци на документи, обвързващи насоки от контролните органи.
- Обучение и peer-learning – обмен на опит между “успешни” възложители пионери и администрации без опит.
- Дигитални инструменти (eForms, данни в реално време) за намаляване на административната тежест и по-прозрачно провеждане на процедурите.

Преглед на съдебната практика при определяне на финансови корекции за нарушения, допуснати при възлагане на обществени поръчки, финансирани със средства от ЕСИФ/ЕФСУ

Съдържание

I. Нередности при подготовката и откриването на процедурите за възлагане на обществени поръчки (т. 2, 3, 4.1 и 4.2 от Наредба за посочване на нередности, представляващи основания за извършване на финансови корекции, и процентните показатели за определяне размера на финансовите корекции по реда на Закона за управление на средствата от Европейските фондове при споделено управление – „Наредбата“)

II. Нередности при разглеждането и оценяването на получените оферти

III. Нередности при изпълнението на договорите за обществени поръчки

I. НЕРЕДНОСТИ ПРИ ПОДГОТОВКАТА И ОТКРИВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА ВЪЗЛАГАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

1. Незаконосъобразен избор на ред/вид процедура за възлагане на поръчката

- 1.1. Незаконосъобразно разделяне на поръчки – чл. 21, ал. 15 от ЗОП;
- 1.2. Незаконосъобразно неразделяне предмета на поръчката на обособени позиции/Неправилно обособяване на позиции – чл. 46, ал. 1 от ЗОП.

2. Незаконосъобразно определяне на срокове за получаване на оферти

- 2.1. Неспазване на изискването за определяне на срокове по-дълги от минимално установените – чл. 45, ал. 2 и чл. 32, ал. 3 от ЗОП;
- 2.2. Неспазване на изискването за удължаване на определените срокове за подаване на оферти, след откриване на процедурата;
- 2.3. Липса на изискуемите предпоставки за намаляване на сроковете за подаване на оферти – чл. 74, ал. 4 и чл. 178, ал. 4 от ЗОП.

3. **Нарушение на публичността при обявяване на процедурата**

- 3.1. Непълна информация в обявлението;
- 3.2. Промени, направени с разяснения.

4. **Условия, които дават предимство или необосновано ограничават участието на лица в процедурата**

- 4.1. Ограничения на основата на национален, регионален или местен признак – т. 10 от Наредбата;
- 4.2. Ограничаващи достъпа изисквания, които не са основани на национален, регионален или местен признак – т. 11 от Наредбата.

- **5. Незаконосъобразна методика за оценка** – т. 11 от Наредбата

II. НЕРЕДНОСТИ ПРИ РАЗГЛЕЖДАНЕТО И ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПОЛУЧЕНИТЕ ОФЕРТИ

1. **Определеният за изпълнител участник не отговаря на първоначално обявените от възложителя изисквания**

2. **Отстранени участници поради неправилно прилагане на поставените критерии за подбор и/или критерии за оценка**

III. НЕРЕДНОСТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДОГОВОРИТЕ ЗА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

1. Промени в срока за изпълнение на договора

2. Промени в екипа за изпълнение на дговора

3. Необосновано отклонение от обхвата и/или стойността на договора

Благодаря за вниманието!

Адв. Десислава Здравкова

d.zdravkova@lexanalytica.bg

+359898744223

15-16 май 2025 г.

д-р Розалина Козлева

Тема 5

Управление на инфраструктурни проекти, съфинансирани със средства от Европейския съюз

Д-р ик. Розалина Козлева е с над 30-годишен професионален опит и над 20-годишен опит в подготовката, оценката и управлението на инвестиционни проекти, включително финансирани със средства на ЕС. Участвала е в подготовката на редица големи проекти в България. Преподава проектно оценяване в МП „Икономика и управление в енергетиката, инфраструктурата и комуналните услуги“ в СУ. Председател е на Контролния съвет на Българската минно-геоложка камара и член на УС на Българската асоциация по подземни води. Член е на екипа на МП „Икономика и управление на публични ресурси“.

Управление на инфраструктурни проекти, съфинансирани със средства от ЕС

д-р икон. Розалина Козлева

Дискусионен форум
"Защита на финансовите интереси на ЕС и инвестиционни възможности“
15-16 май 2025

Обхват (1)

- Подходи и методи при управление на инфраструктурни проекти
- Място на икономическия анализ и Анализа на риска
- Формуляр за кандидатстване
- Институционална структура

Обхват (2)

- Управление и контрол върху хода на реализацията на проекта
- Управление на качеството
- Управление на промяната
- Управление на риска
- Мониторинг, отчет и оценка на изпълнението

Определение

Всеки **проект** има следните характеристики:

- дефиниран набор от **дейности**
- **временен характер** (начало и край)
- насочен е към постигането на **ясно дефинирана цел**
- **предварително определени** и **измерими резултати**
- определени **ресурси** за реализиране на проекта
- **организационна структура за управление** и специално сформиран екип за реализация на проекта
- съдържа неопределеност и **риск**

ПРОЕКТ:

- ***операция**, избрана за дадена програма, която се осъществява от един или повече бенефициенти, така че да бъдат постигнати целите на приоритета, към който принадлежи*

- ***конкретна дейност** с определено **начало и край,** която е насочена към постигането на **конкретна цел.***

Инфраструктурни проекти

Ефектите от реализиране на инфраструктурните проекти в публичния сектор са предимно **социални и икономически.** Те носят ползи за всички субекти в публичното пространство и са насочени към **ефективно задоволяване на обществени потребности.**

Разработването и реализирането на инфраструктурните проекти носят редица икономически **ползи**:

- увеличаване на **инвестиционната активност** на национални и чуждестранни капитали;
- осигуряване на индустриален **растеж** и намаляване на регионалните различия;
- увеличаване на производителността и **намаляване на разходите за потребители** и производители;
- ефективни печалби и **повишаване на конкурентоспособността** на отраслите на националната икономика;
- стимулиране на **технологичния трансфер**;
- развитие на **местния капиталов пазар** и въвеждане на съвременни **финансови инструменти**;
- Подобряване на **околната среда**

Управление на проекти

- Управлението на проекти **възпроизвежда основните управленски функции**, но не в рамките на цяла организация, а в рамките на един проект
- Управлението на проекти е **управленски подход**, при който се изпълнява съвкупност от разнородни **дейности** за решаване на сложен нестандартен **проблем** при спазването на определени **ограничители** (време, разходи, качество)

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТ:

*В методическите документи на Европейския съюз управлението на проекта се определя като комплект от **инструменти** и **методология** за **разработване**, **осъществяване** и **оценка** на проекти, основаващи се на **интегриран подход**.*

Интегриран подход

Интегрираният подход към управлението на цикъла на проекта използва различни **концепции, инструменти и техники**, които включват:

- концепция за цикъла на проекта
- анализ на заинтересованите страни
- логическа рамка на проекта
- основни фактори за качество
- графици на дейности и ресурси
- стандартизирана и вътрешно съгласувана проектна документация

ИНТЕГРИРАН ПОДХОД:

специфичен метод за управление на различните фази на проектния цикъл с оглед гарантиране на неотклонение от осъществимостта, съвместимостта и устойчивостта.

Предимства на интегрирания подход

Европейската комисия утвърждава интегрирания подход с оглед обезпечаване на условия за това:

- проектите да съответстват и да **допринасят за постигането на целите** на политиката на Европейския съюз;
- проектите да са **съобразени с** възприетата стратегия и с обективните проблеми на **целевите групи/бенефициентите**;
- проектите **да са осъществими**, т.е. целите им да може да бъдат постигнати на практика в рамките на ограниченията на физическата и политическата среда, в която те се реализират, и способностите на изпълнителните агенции за осъществяването им;
- ползите, генерирани от проектите, да са **устойчиви**.

Жизнен цикъл на проекта – модел на ЕК

- При управлението на **инфраструктурни проекти** в публичния сектор
- **еднакво валиден** за всички партньори на проекта
- **логически** добре издържан
- Основава се на **интегриран подход**

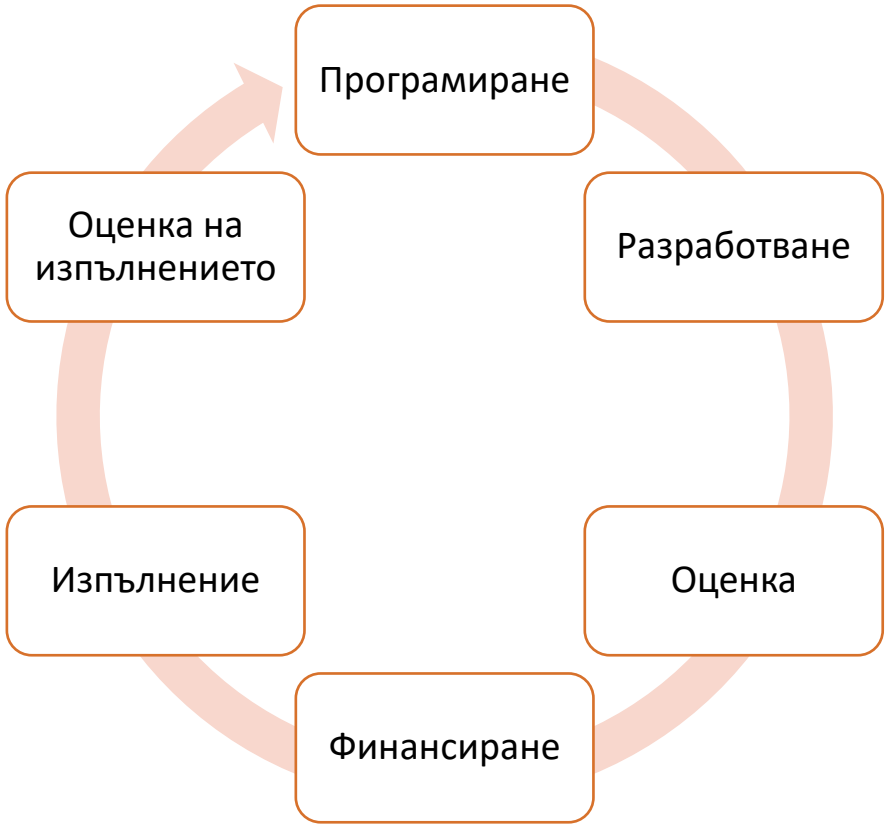

Модел на ЕК - Разработване

- Процесът на разработване включва **две основни функции – идентифициране** и **изготвяне на проект.**
- **При идентифицирането** се извършват **два вида проучвания**:
  - **базови**, необходими за анализ на състоянието на общността, и
  - **предпроектни проучвания**, извършвани при определянето на проектните подходи и оценката на алтернативите.
- **Избраният вариант** се **разработва подробно** във вид на предложение за проект и се подлага на оценка.

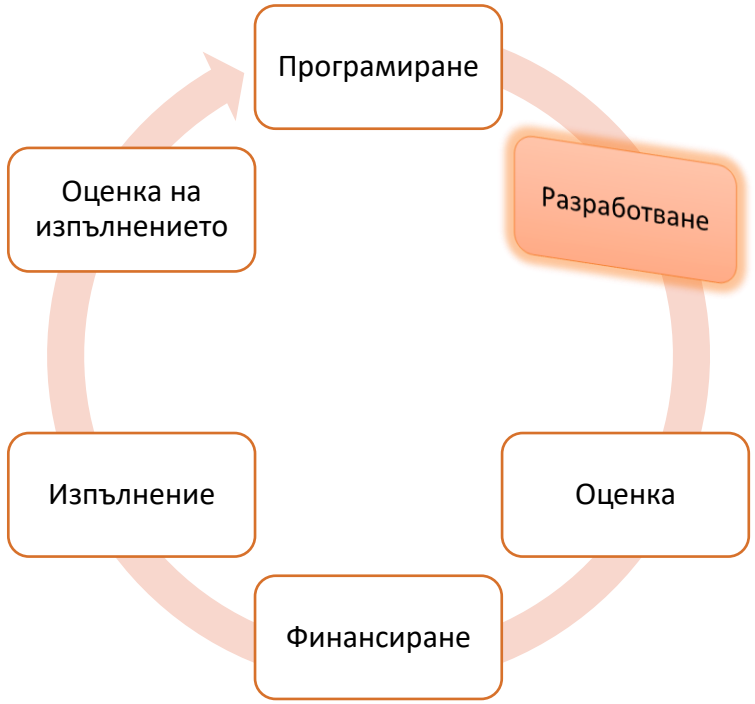

Модел на ЕК - Оценка

- Оценката е процес на **критически анализ** на формулирания проект по отношение на неговата **оправданост**, **изпълнимост** и потенциална **ефективност**.
- В резултат на оценката проектното предложение се **одобрява**, **отхвърля** или се **връща** за цялостно или частично коригиране.
- За изпълнението на всяко одобрено проектно предложение се подписва **договор за отпускане на финансова помощ**.

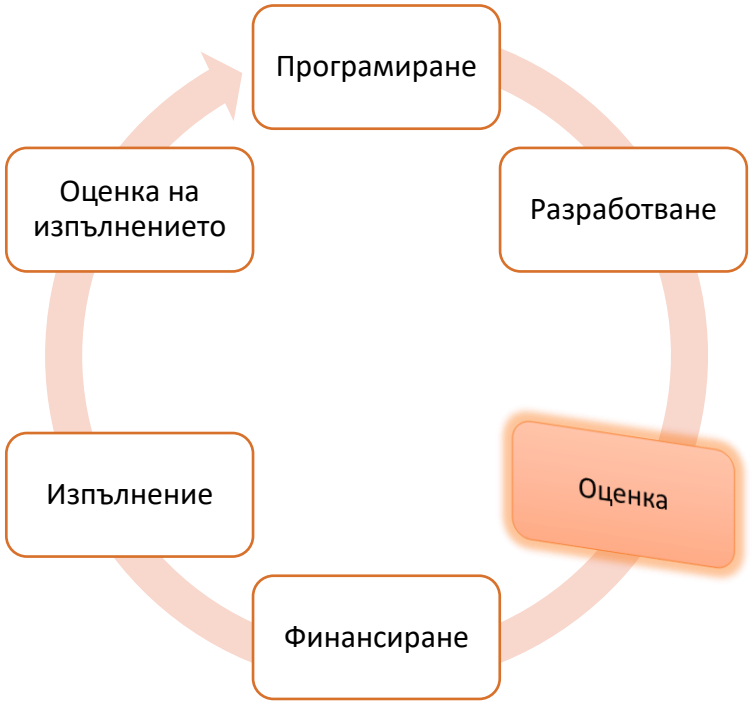

Модел на ЕК - Финансиране

Решението за финансиране се определя на базата на:

- представения **бюджет**
- **план-графика** на проекта. Провеждат се финални договорености относно ресурсите, финансирането и начина на организиране и изпълнение на проекта.
- Оценката за **допустимост** на дейностите и разходите

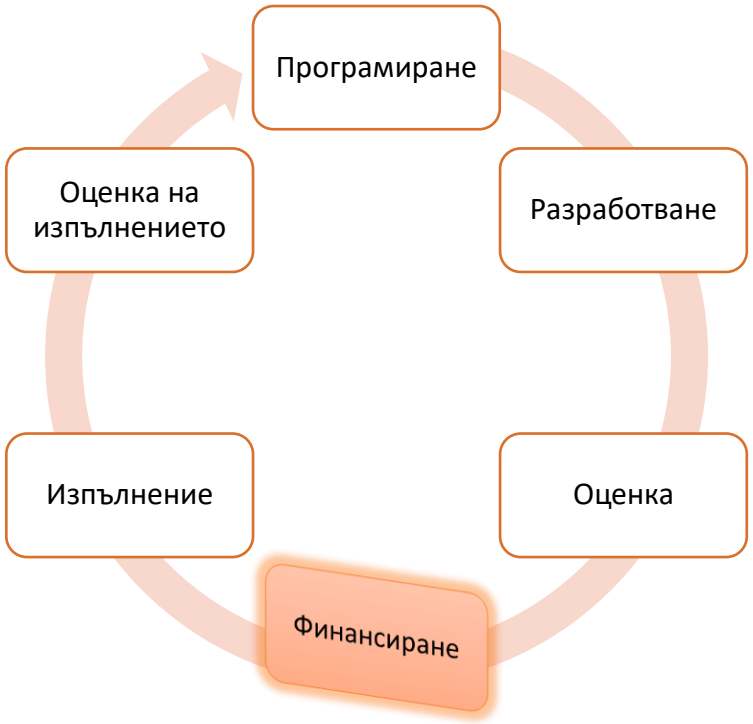

Модел на ЕК - Изпълнение

- Изпълнението **следва плана на проекта** – определената последователност от дейности и решения, които трябва да осигурят изпълнението на техническите изисквания на проекта, изискванията за време и използване на ресурсите.
- Тази фаза съдържа **възлагане** на дейностите на изпълнители, **администриране** на договорите, **наблюдение** с цел разкриване на отклонения в сравнение с планираното, **осъществяване на контрол** по време на изпълнението.

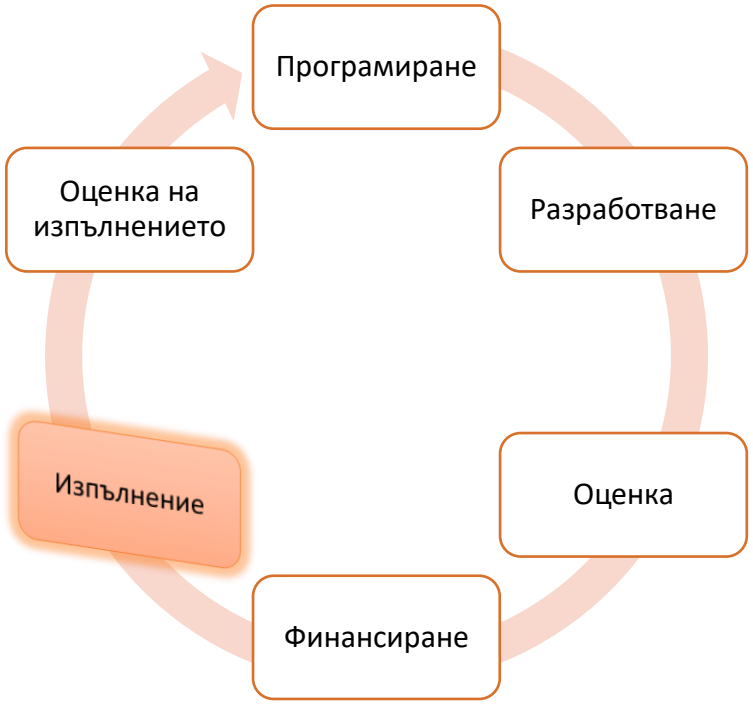

Модел на ЕК – Оценка на изпълнението

- Оценката на изпълнението има за задача да оцени **ефикасността, ефективността, въздействието и устойчивостта на проекта** от гледна точка на неговите цели.
- Заключенията и препоръките дават възможност да се **извличат поуки** при планирането и изпълнението на подобни проекти в бъдеще
- оценката на изпълнението се явява **едновременно последна фаза** от цикъла на проекта **и изходна точка** за формулиране на нови проекти

Жизнен цикъл на проект за строителство

Click to edit Master title style

Сектор транспорт	Сектор околна среда
Спестено време за пътуване	подобрен достъп до питейна вода с адекватно качество
Спестяване на оперативни разходи за превозни средства	подобрение на общото състояние на водните басейни в района на проекта в резултат на предотвратяване на замърсяването
Оперативни разходи на превозвачи	икономии на разходи за частни кладенци и помпи
Намаляване на злополуки	намаляване на емисиите, свързани с икономиите на енергия
Промяна в шумовите емисии	чрез оптимизиране на системата, което позволява намалено изчерпване на водните ресурси
Промяна в замърсяването на въздуха	

Стъпки в оценката на риска

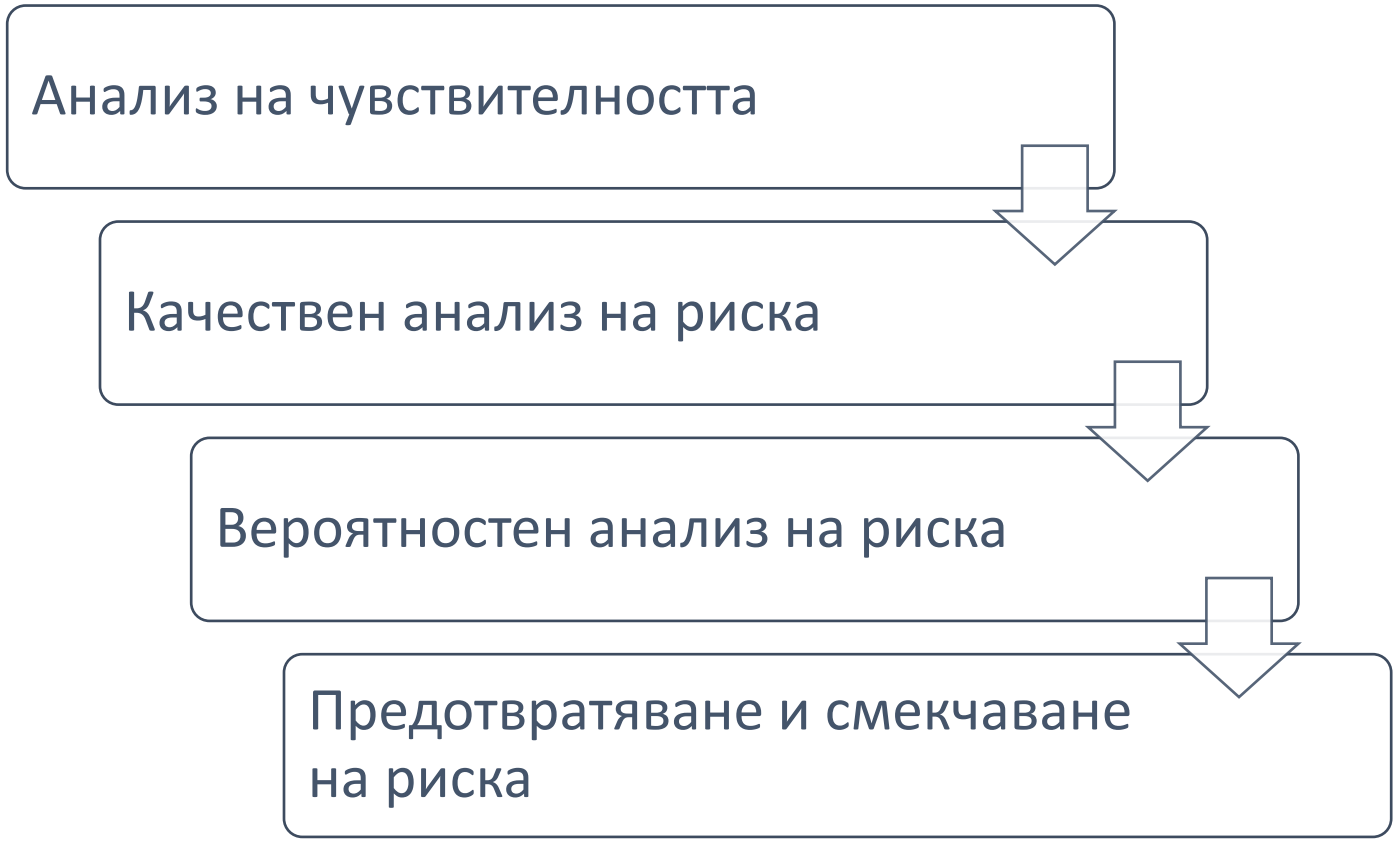

Качествен анализ на риска

Качествен анализ - матрица на риска (1)

За всяко неблагоприятно събитие се определят:

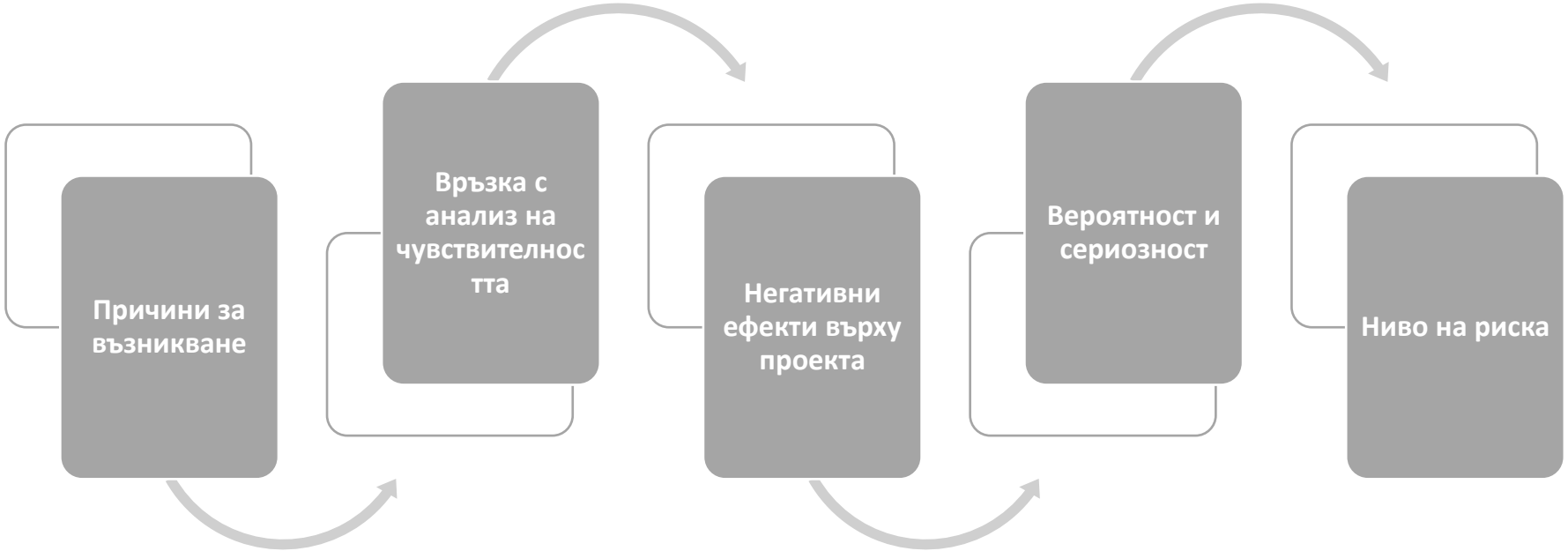

Качествен анализ - матрица на риска (4)

Класификация на риска по степен на сериозност

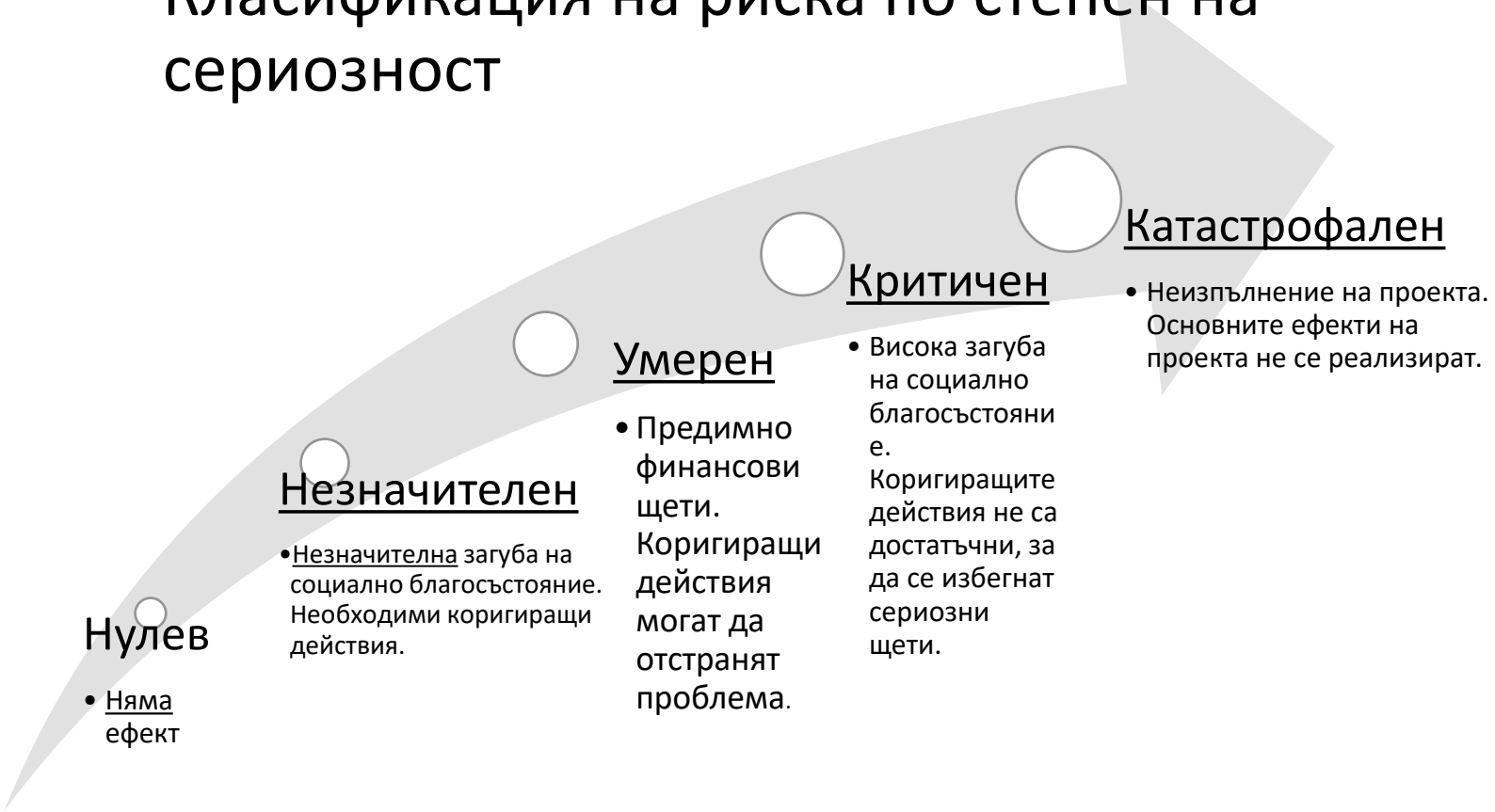

Качествен анализ - матрица на риска (4)

Ниво на риск:

Ниво на риск	Цвят	Сериозност/ Вероятност	I	II	III	IV	V
Ниско		A	Ниско	Ниско	Ниско	Ниско	Умерено
Умерено		B	Ниско	Ниско	Умерено	Умерено	Високо
Високо		C	Ниско	Умерено	Умерено	Високо	Високо
Неприемливо		D	Ниско	Умерено	Високо	Неприемливо	Неприемливо
		E	Умерено	Високо	Неприемливо	Неприемливо	Неприемливо

Оценка на риска – Предотвратяване и смекчаване на риска

Стратегия за предотвратяване и смекчаване на риска от проекта:

Идентифициране на **мерки** за предотвратяване и смекчаване	**Разпределение на рисковете** между участващите страни	**Прехвърляне на рискове** на професионални институции за управление на риска.

Етап Разработване: Формуляр за кандидатстване

Важни въпроси и често допускани грешки!

- **Качество на процеса на подготовка** на проекта (ниско качество поради липса на достатъчно време)
- Пълнота и **качество на представянето на информацията** – да бъде недвусмислено с убедителни аргументи, добри подкрепящи доказателства, да има съответствие спрямо цялата останала информация и ППП (случва се реално проучванията да са разработени с високо качество, но недобре представени)
- Спазване на **изискванията, свързани с околната среда**
- Спазване на **изискванията с изменение на климата**
- Спазване на **принципа на 'Do No Significant Harm' (DNSH)**
  Въпроси, свързани с **държавната помощ**
- **Икономическите показатели и индикаторите на** проекта – измеримост и доказване

Стандартна структура на ЕС

На ниво Европейски съюз е установена **стандартна институционална структура за управление** на публичните програми и проекти, финансирани от структурните и инвестиционни фондове

Целта на тази институционална рамка е осигуряване на **устойчивост и стабилност на системата за координация, управление, изпълнение и контрол на програмите**

Компетенции на звената за управление на проекти (1)

- подготовка и планиране на проекта
- финансово-икономически анализи и обосновки
- капиталово бюджетиране
- определяне на показатели за оценка напредъка на проекта

Компетенции на звената за управление на проекти (2)

- процедури и решения за възлагане на обществени поръчки
- сключване на договори
- разпределение на отговорности
- информационни системи за събиране, съхранение, обработка и обмен на данни

Компетенции на звената за управление на проекти (3)

привличане на консултанти

контрол и регулиране на изпълнението на проекта

приключване на проекта

Повишаване на административния капацитет се постига чрез:

- Инкорпориране на **поуките от изпълнени проекти**
- Провеждане на **обучения на служителите**
- Въвеждане на **модел на заплащане,** насочен към по-ясно обвързване на възнагражденията с постигнатите резултати
- Изработване на **методики и правила за стандартизация на процесите**
- Използване на **техническата експертиза** за подготовка на проекти и **консултациите** от международните финансови институции

Етап Изпълнение

Планиране и контрол на проекта

Планиране на дейности

Инструмент за планиране - **структурата на работните пакети**

- Основната концепция е да се разчлени една сложна дейност на по-малки задачи – на техните най-малки и **удобни за управление единици.**
- Дейностите са в **логическа последователност**
- Осъществимостта се обезпечава чрез връзка между дейностите

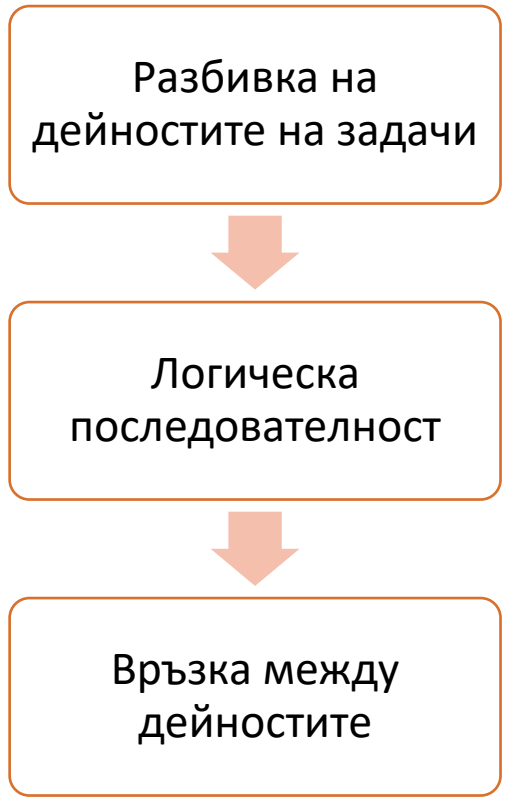

Планиране на срокове - график

- Логична последователност и **взаимна връзката между дейностите – мрежови график**
- Той се използва като **основа при разпределяне на отговорностите**, за наблюдение и контрол върху изпълнението на проекта.
- **Текуща актуализира** през целия жизнен цикъл на проекта
- Отразява **действителния напредък.**

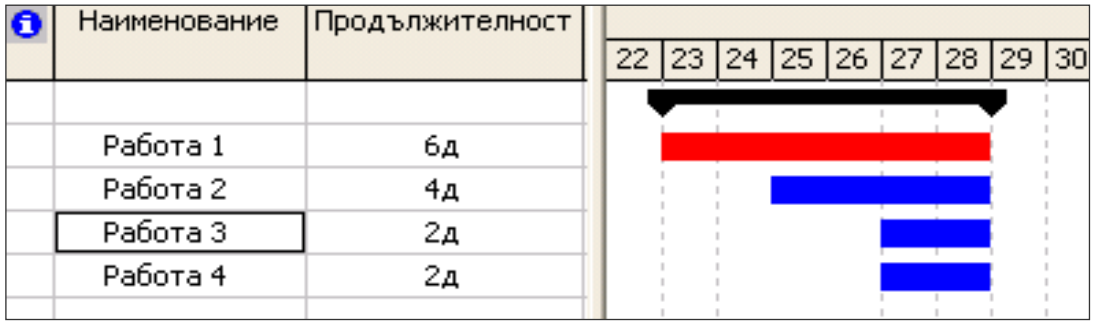

Планиране на ресурси

идентификация на всички необходими ресурси

остойностяване на ресурсите

класифициране на разходите според източника на тяхното финансиране

Планиране на ресурси

- човешки ресурси
- материали
- строителство
- съоръжения, оборудване, механизация
- нематериални активи и

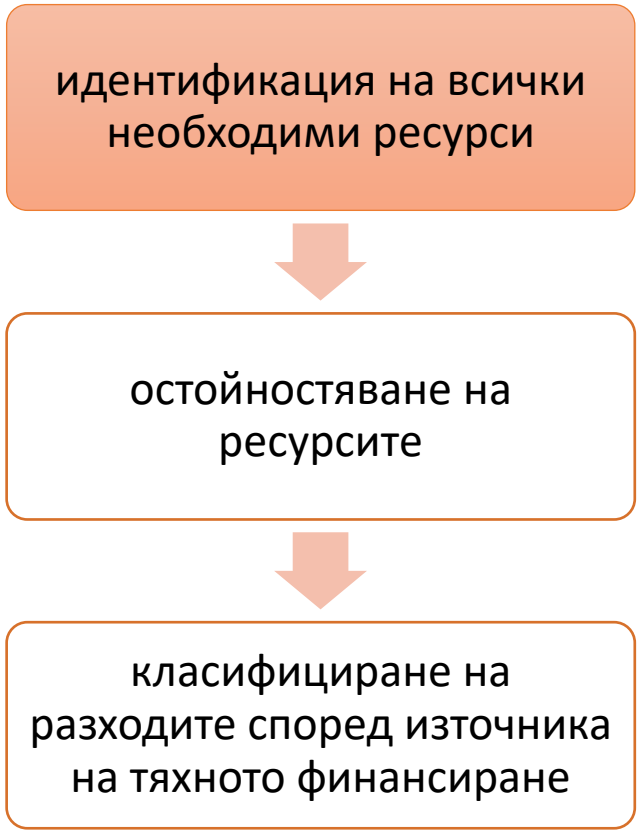

Планиране на ресурси

- приблизителна сума на разходите за всеки ресурс
- Спазване на правилата за допустимост
- оценката на разходите улеснява съпоставката между проекти

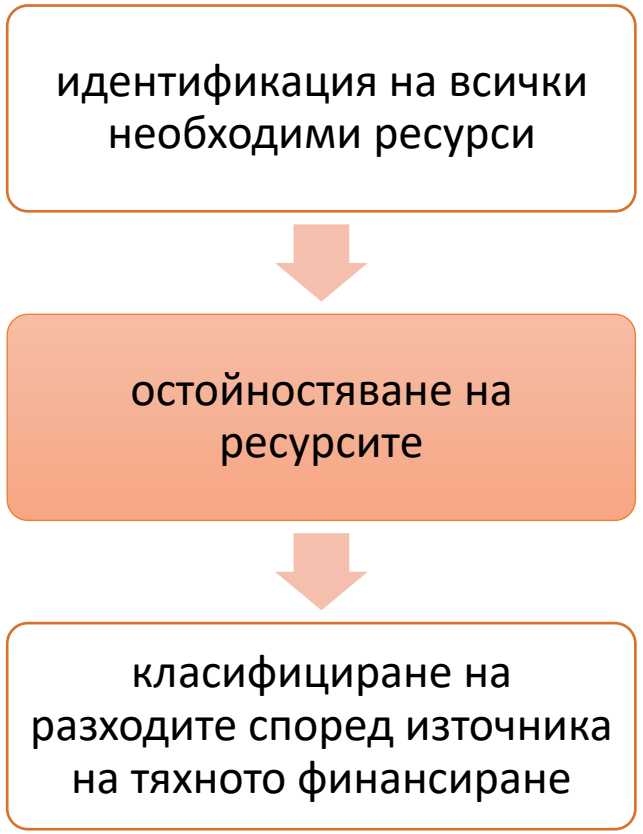

Планиране на ресурси

- Спазване на условията за съфинансиране
- Планът на разходите е основа за формиране на бюджета на проекта

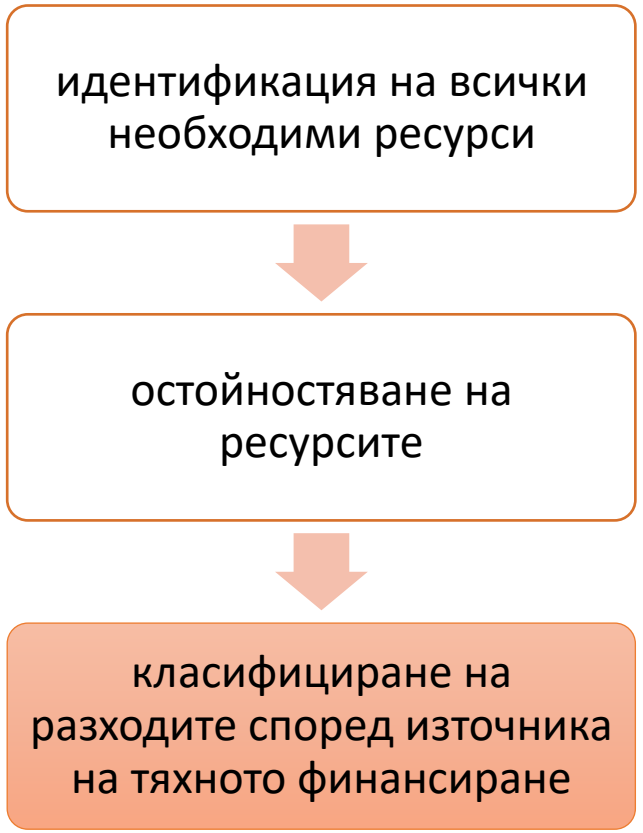

Контрол на проекта

Контрол на проекта

Системата за финансово управление и контрол на проекта включва:

Показатели /критерии за контрол	периодичност на проверките	звена и специалисти, осъществяващи контрола	форми за предоставяне на резултатите от контрола	видове контрол

Управление на качеството

- Тези процеси включват всички дейности от цялостното управление на проекта, които определят политиката, целите и отговорностите по качеството и ги осъществяват чрез **планиране** на качеството, **гарантиране** на качеството, **качествен контрол** и подобряване на качеството в рамките **на системата за качество**
- Изготвяне и приемане на **План за управление на качеството за проекта**
- Определяне на отговорни **лица за вътрешен контрол** по качеството
- **Одити на качеството** - структуриран **независим преглед**, който се провежда, за да бъде установено дали дейностите по проекта с в съответствие с политиките, процесите и процедурите на организацията и на проекта

Управление на промяната

Интегрираният контрол на промените е процес на:

- преглеждане на всички искания за промяна,
- одобряване на промените и
- управление на промените в резултатите на проекта, организационните процесни активи, документацията и плана за управление на проекта.

Управление на промяната

АНЕКС

- Изменение на **бюджета**, водещо до увеличаване или намаляване **с повече от 10 %** за всеки засегнат от промяната тип разход, както и разделянето, окрупняването и отпадането на конкретни разходи (типове разходи).
- **срок** на проекта
- изменение в **плана за изпълнение на дейностите**

УВЕДОМЛЕНИЕ

- **адрес** за кореспонденция, **седалище** и адрес на управление
- отстраняване на **технически грешки** в проекта
- **уеднаквяване на текстове** в договора и приложенията
- **прехвърляне на средства**, като отклонението на съответния "тип разходи" е **под 10 %** от първоначално договорения размер
- промяна в **екипа**
- промяна в **плана за външно възлагане**

НЕДОПУСТИМИ

- **Промени в бюджета** на проекта, водещи **до увеличаване на** първоначално договорения **процент и размер**
- Промени, които поставят под въпрос постигането на основната цел и планираните резултати
- Промени, които **нарушават конкурентните условия**
- Промени, които биха довели до несъответствие с **правилата за държавна помощ**

УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА (1)

УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА (2)

УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА

Стратегии за управление на рисковете

- **Предпазване** – преустановяване на риска чрез избиране на действия, които го предотвратяват.
- **Ограничаване** – предприемане на действия, които или намаляват вероятността за появата на риска, или намаляват неговото влияние върху проекта до приемливи нива.
- **Трансфериране** – специална форма на ограничаване на риска, когато рискът се трансферира на трета страна, например чрез застраховане.
- **Приемане** – допускане на риска поради най-вероятно невъзможността да се предприеме друго действие на приемлива цена.
- **Овладяване** – действия, които са планирани и организирани да бъдат предприети при случайно възникване на рисковата ситуация

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ

Какво е проблем?

съществуващо негативно състояние

Анализ на проблема – идентифициране на **отрицателните страни на съществуващото положение и установява връзката причина – следствие** между съществуващите проблеми

Намиране на **решение** и определяне на необходимите **ресурси, отговорници и срокове** на действие

Проблеми при строителство (1)

Често срещани проблеми в практиката при строителство:

Недобро изпълнение на някоя работа.

Решение: всяка работа се следи от съответния специалист от строителния надзор

Използване на материали, различни от посочените в проекта

Решение: строителният надзор издава акт за несъответствие и изисква от проектанта да изготви промяна на проекта

Възникване на непредвидени работи, напр. археологични артефакти, промяна в геоложките и др. условия

Решение: ново проектно решение, одобрено от Строителния надзор и Възложителя

Проблеми при строителство (2)

Често срещани проблеми в практиката при строителство:

Закъснения със сроковете	Периодични плащания. Строителят често отчита по-голям обем работа от действителния	Закъснения с графика
Решение: актуализиране на план-графика от строителя; следи се от Строителния надзор.	Решение: строителният надзор трябва да има непрекъснато присъствие на обекта и също да отчита обема работа.	Решение: Графикът на доставките трябва да е съобразен с възможностите на производителя на съответните материали

Управление на комуникациите - етапи

Планиране на комуникациите	**Идентифициране** на заинтересованите страни
	определяне на **нуждите** на заинтересованите страни от информация и канали за комуникация
	Оценка на **вероятната реакция или отговор на заинтересованите страни в различни ситуации** с цел планиране на подход за повлияването им
Разпространение на информацията	**Известия** до заинтересованите страни
	Мерки за информация и публичност
	Архивиране на документация за целите на УО

Управление на комуникациите - етапи

Разпространение на информацията	**Изходна информация** – това е документация, данни или друг вид информация, която е необходима на избраните изпълнители за изпълнение на техните дейности.
	Известия до заинтересованите страни – на заинтересованите страни се предоставя информация, свързана с разрешаване на проблеми, с искания за промени и или с одобрени промени, информация за статуса на проекта.
	Мерки за информация и публичност – изпълняват се съгласно задължителните изисквания на Управляващия орган
	Архивиране на документация – архивирането се извършва по определените от Управляващия орган правила.

Етап Оценка

Мониторинг, отчитане и оценка на проекта

Програмни индикатори

Програмните индикатори са:

- индикатори за вложени ресурси
- индикатори за краен продукт
- индикатори за резултати
- индикатори за въздействие

Индикатори за мониторинг

Индикаторите за мониторинг на проектите са физически и финансови

Индикаторите за мониторинг показват:

конкретни цели – представени количествено (доколкото е възможно)	достигнат етап **– физическо изпълнение, р**езултати и въздействие	изпълнение на **финансовия план**

ОТЧИТАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ

Стандартна форма за отчитане на проектите – обхваща всички области от предмета на мониторинга:

- **физическо изпълнение** на дейностите, включени в договорите за изпълнение
- **финансово изпълнение** на ангажиментите по договора с финансиращата институция
- **проблеми, свързани с действията** на бенефициентите и изпълнителните агенции
- **резултати от извършения контрол и одит** от съответните публични институции в страната

Видове оценки

Предварителна оценка	Междинно оценяване	Оценка на изпълнението
• анализира адекватността на разпоредбите за изпълнение и мониторинг и подпомага създаването на процедури и определяне на критериите за избор на проекти.	• има за цел да се оценят началните резултати и да се направят препоръки за промените, необходими за постигане на целите.	• разглежда в каква степен са използвани ресурсите, ефективността и ефикасността, социално-икономическото въздействие и приложимостта на проекта в контекста на поставените цели.

Благодаря за вниманието!

Д-р икон. Розалина Козлева

rozalina@infrapro.com

Д-р Марина Белчева

Тема 6

Управление на инвестиционни проекти. Особености при използване на природни ресурси

Д-р Марина Белчева е магистър по право от СУ „Св. Климент Охридски“ и докторант в УНСС, с дисертация на тема: „Модел за проектно управление при използването на природни ресурси“ (публична защита: 05.06.2025 г.). Адвокат от 2000 г., член на САК. Управител на „Лега Корп” ЕООД и „Проектно управление” ЕООД. Има експертиза в концесии, обществени поръчки, нередности и финансови корекции. Външен експерт и оценител по различни ОП и проекти. Член е на УС на БА по подземни води.

Проектното управление е процес, насочен към постигане на конкретни проектни цели, в определени срокове, чрез използване на знанията, опита и ресурсите на организацията, в която проектът се осъществява.

Според дефиницията на Американския институт за управление на проекти (PMI) **проектът** представлява „временна инициатива, насочена към реализирането на конкретна цел, под формата на еднократно проведена и често – уникална и комплексна дейност“.

PMI определя **управлението на проекти**, като „прилагането на знания, умения, техники и методи за проучване и проектиране на дейности, които да посрещнат или надхвърлят потребностите и очакванията на потребителите на даден проект“ (PMBoK Guide, 2008).

Разглеждано, като процес, проектното управление преминава в следната последователност: планова, реализационна и финална**.**

- В исторически план, основите на съвременното проектно управление се полагат през 50-те години на XX век при внедряването на Методологията за оценка и анализ на програми и проекти (PERT: Project/Program Evaluation and Review Technique).
- Голям тласък за развитието на проектното управление през 70-те години на XX-ти век в световен мащаб дават строителството, инженерните науки и IT технологиите.
- Постепенно управлението на проекти набира голяма популярност и в Европа, където през 1965 г. е основана Международната асоциация за управление на проекти (IPMA).
- Интересът към „*управлението чрез проекти*“ през годините нараства до степен, при която в теорията вече се говори за „*проектно ориентирани организации*“.

- Проектното управление в България се развива от 90-те години на XX век, като при осъществяването на проекти първоначално се прилагат отделни елементи. Постепенно то се популяризира и навлиза все по-активно в различни икономически сектори, докато се стигне до днешното цялостно, интегрирано и все по-често автоматизирано управление, при което се използва специален софтуер за изпълнение на отделни задачи от управленския процес.
- Управлението на проекти получава особено силен тласък за развитие след приемането на България за член на ЕС през 2007 г., когато страната започва да изпълнява програмите за безвъзмездна финансова помощ от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ).
- Не случайно, от създаването на първата нестопанска организация, специализирана в тази област в България през 2002 г. - Българската асоциация за управление на проекти (БАУП) до сега са регистрирани и се развиват множество други сдружения и експертни мрежи (формални и неформални), специализирани в проектното управление по области, включително: *Българска асоциация за управление на проекти в строителството (БАУПС), Българската асоциация на консултантите по Европейски програми (БАКЕП)* и др.

Едно от най-важните, базови понятия в проектното управление е ***жизненият цикъл на проекта*** (*project life cycle*), за който в теорията се използват различни дефиниции. Той се определя например, като:

- комплекс от дейности, насочени към разработване и комерсиализиране на проектен продукт (*PMI, PMBoK Guide, 2008),* както и като:
- времевата продължителност от генерирането на проектната идея до приключването на проекта.

Относно ***фазите на управленския цикъл*** също се използват различни формулировки:

- разработване на проектната идея, планиране, изпълнение и приключване (Cook and Tate, 2005);
- иницииране, детайлизирано планиране, изпълнение, провеждане на мониторинг и контрол, приключване на проектните дейности (Андреев, 2006; Ципес и Тобс, 2006; Хелдман, 2007 и др.).

Най-широко приет е моделът, заложен в Програмата за управление на проекти на **Project Management Institute (PMI)**, където жизненият цикъл на един проект обхваща следните фази: Начало/Иницииране (Initiation); Планиране (Planning); Изпълнение (Execution); Наблюдение и контрол (Monitoring and Control); Приключване (Closure).

ОСОБЕНОСТИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ, СВЪРЗАНИ С ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Използването на природни ресурси за икономически цели в съвременната икономика изисква специфичен подход, който да осигури устойчивото им управление за дълъг период от време, предвид тяхната изчерпаемост.

Причината е нарастващият брой на световното население, което се очаква да достигне 9,7 млрд. души през 2050 г. и нуждата от все повече ресурси.

ЕС се стреми да забави процеса на ускорено използване на природни ресурси чрез прилагането на целенасочени политики, които да осигурят по-ефективно управление през целия им жизнен цикъл, включително чрез:

- *Стратегията за растеж „Европа 2020“* - насочена към превръщането на европейската икономика в „*интелигентна, устойчива и приобщаваща“,* която включва редица политически инициативи за стимулиране на иновациите за постигане на краткосрочни и дългосрочни ползи за икономиката и околната среда.
- ускоряване прехода към ***кръгова икономика*** чрез приемане на допълнителни мерки от ЕК за постигане на устойчивост и по-конкретно: *актуализиране на правилата за строителните продукти и стратегия за текстилните продукти,* с които се очаква до 2050 г. да се постигне целта на *Зеления пакт за нулеви въглеродни емисии (*пътна карта с мерки за превръщането на Европа в първия неутрален по отношение на климата континент)

Перспективата от изчерпване на някои от природните ресурси в близко или по-далечно бъдеще, като резултат от ускореното икономическо развитие на съвременните общества, е напълно реален сценарий. Проблемите, свързани с тяхното опазване и рационално използване, изискват подходящ управленски подход, за да се осигури и на бъдещите поколения достъп до ресурсите, от които запасите са ограничени или се изчерпват с бързи темпове. Това изисква тяхното управление да се осъществява по ефективен и устойчив начин.

Особено тревожни са тенденциите, свързани с намаляване на водните ресурси и преди всичко: на запасите от питейна вода, които са силно ограничени (известно е, че само 2,5 – 3% от водата на Земята е прясна, макар че над 70% от повърхността й е заета от вода, а годни са пиене са едва 0,5%).

Това провокира идеята за т.нар. „*Европейска синя сделка*“ (по подобие на „*Зелената сделка*“) през 2023 г. Първоначално инициирана от Европейския икономически и социален комитет, тази идея вече е припозната като приоритет от Европейския парламент.

„Европейска синя сделка“ би допълнила целите на „европейската зелена сделка“ и ще осигури защита на водните ресурси в дългосрочен план от нарастващите климатични предизвикателства.

Още през 2021 г. ЕК представи **План за опазване на водните ресурси на Европа** с подход с 3 направления, придружен от съответните мерки, които се доразвиват и надграждат през годините: а) подобряване изпълнението на съществуващите политики на ЕС в областта на водите чрез пълноценно използване на възможностите, предлагани от действащото законодателство; б) насърчаване на интеграцията на целите на политиката в областта на водите в други области на действие, като селското стопанство, рибарството, възобновяемите енергийни източници, както и в Кохезионния фонд и структурните фондове; в) премахване на пропуските в действащата рамка, по-специално по отношение на необходимите инструменти за постигане на по-рационално използване на водите.

През последните години нараства значението и на Корпоративната Социална Отговорност (**ESG: екологично, социално и корпоративно управление**), като: *“доброволната интеграция от страна на предприятията на грижите, свързани с обществото и околната среда, в техните търговски операции и в отношенията им с техните партньори”,* според определението на ЕК, и вече е обект на редица регулации и директиви, които задължават компаниите да отчитат и управляват въздействието си върху околната среда, обществото и управлението.

Същевременно, все повече инвеститори целенасочено се стремят да развиват по-отговорни, екологосъобразни и устойчиви бизнеси. Отговорното фирмено поведение спрямо околната среда, опазването на природните ресурси и ограничаване на екологичните вреди в процеса на техния добив придобиват водещо значение за всеки съвременен инвеститор и проектен мениджър.

Освен чрез оптимизиране процесите по оползотворяване, чрез нови технологии и иновации, както и чрез подобряване на инфраструктурата, една от възможностите за постигане на по-голяма ефективност при използването на природните ресурси е **подобряване на управлението им при отчитане на техните особености**:

- *изчерпаемост;*
- *важно обществено значение, предвид качеството им на „публични блага“, прогласено на конституционно ниво;*
- *стриктна правна регулация;*
- *строги екологични изисквания;*
- *дългосрочно планиране на инвестициите;*
- *публичен контрол върху целия процес по използването им и др.*

Представеният модел за управление на инвестиционни проекти, свързани с използване на природни ресурси, се основава на проучване върху най-често използваните практики за постигането на тази цел по отношение на два основни типа природни ресурси, за които българският законодател е предвидил възможност за **предоставяне на концесия** или **прилагане на разрешителен режим**: ***подземни богатства*** и ***минерални води*** – запасите от които на територията на страната са значителни.

- Така например, по данни на Националния баланс на запасите и ресурсите от находищата на подземни богатства в Република България, от подземните богатства, които са изключителна държавна собственост, са проучени, утвърдени и заведени на отчет запасите и ресурсите на общо 166 вида подземни богатства: *енергийни суровини, метални (руди) и неметални (индустриални минерали) полезни изкопаеми, скално-облицовъчни и строителни материали*.
- Минералните води в страната също са изключително разнообразни: официално регистрираните находища са над 220, а водите им се отличават с уникален състав и свойства, като в температурно отношение варират от 13°C до 103°C, което разкрива широки възможности за стопанско приложение (*бутилиране, добив на геотермална енергия, балнеология, лечение, профилактика, рекреация*, *здравен туризъм и др*.).

От това голямо разнообразие на минерални води, 102 находища са изключителна държавна собственост, а останалите – публична общинска собственост, от които са проучени едва 48 находища. По данни на Министерството на околната среда и водите, само около 15% от ресурсите на находищата на минерална вода в страната се използват регламентирано или около 950 л/сек., при общ дебит от всички минерални извори от около 6800 л/сек., което не е добър пример за устойчиво оползотворяване на този природен ресурс.

Само в района на София предполагаемите експлоатационни ресурси на находищата на минералните води възлизат на около 288 л/сек., от които се използват не повече от 20% .

Тези данни сочат голям потенциал за осъществяване на инвестиционни проекти, свързани с търсене, проучване и използване на този вид природни ресурси.

- Подземните богатства са изключителна държавна собственост, съгласно чл.3 от Закона за подземните богатства (ЗПБ).
- Търсене и проучване на подземни богатства се осъществява въз основа на разрешение, издадено по реда на ЗПБ.
- Добивът на подземни богатства се извършва чрез предоставяне на концесия, с решение на Министерския съвет, като Концедент, въз основа на което се сключва концесионен договор със задължителното съдържание по чл.66, ал.1 от ЗПБ.
- При предоставянето на концесия винаги се установяват конкретни условия за добив, които Концесионерът (частен икономически оператор) е длъжен да изпълнява за целия срок на концесията (до 35 години, с възможност да удължаване до 50 години), за да се гарантира рационално им използване.

- По отношение на **минералните води**, правото на собственост може да принадлежи на държавата или на общините, като изключителна държавна собственост са минералните води от списъка - приложение № 2 към чл.14, т.2 от Закона за водите (ЗВ), а публична общинска – минералните води, извън този списък.
- За минералните води концесия за добив се предоставя за максимален срок от 35 години, когато водовземането е предназначено за бутилиране на натурална минерална вода и/или газирани и други напитки, в състава на които се включва минерална вода, или за извличане на ценни вещества. За всички останали видове ползвания се издава разрешително за водовземане по реда на ЗВ.
- С решението за предоставяне на концесия, Концедентът определя конкретния обект, от който ще се добива минерална вода, като индивидуализира находището и водовземното съоръжение, определя общия годишен експлоатационен ресурс (в куб. м), среднодеионощния и върхов дебит (в л/сек.). Аналогичен е подходът и при издаване на разрешителни за водовземане.

Основни характеристики на инвестиционните проекти, свързани с използване на природни ресурси:

1) Стриктна правна рамка: Почти всички елементи, свързан с реализацията на проекти, базирани на използването на природен ресурс, са регламентирани на законово ниво:

- правната форма за ползване на ресурсите;
- компетентните органи, в чиито правомощия е разрешаване на достъпа до тези блага;
- процедурните изисквания, свързани с ползването им;
- прилагане на специалните правила за опазването на околната среда, включително: съгласуване на инвестиционните проекти (на етап – Планиране), третирането и/или съхраняването на отпадъците от дейността (на етап – Изпълнение) и др.;
- изискванията към икономическия оператор, който ще реализира дейностите от обхвата на проекта;
- срокът за реализация на проекта, като част от предварително одобрената инвестиционна програма;
- изискванията към експертите, ангажирани с отделните дейности от обхвата на проекта и други подобни.

2) Сложност и **времевата продължителност** на приложимите процедури; компетентността на органите, която обикновено е обвързана с характера на собствеността върху природния ресурс; рисковете, които крият състезателните процедури за определяне на ползвател и др. Тези особености рефлектират преди всичко върху фази *Инициране* и *Планиране* на проектния им цикъл, и преди всичко – върху финансовата и ресурсна обезпеченост, тъй като всяка забавяне на процесите по придобиване право на добив от природни ресурси е свързано с допълнителни разходи и пропуснати ползи от навременна пазарна реализация на крайния продукт.

3) **Обществена (гражданска) активност.** Обикновено тя е по линия на екологичната ангажираност на заинтересовани лица, пряко засегнати от дейностите по добив на конкретен природен ресурс или на екологични организации. Това изисква добро взаимодействие със заинтересованите страни (еко-активисти; местни общности; неправителствени организации; обществени кръгове, засегнати от конкретно инвестиционно намерение; политически мотивирани лица и др.), тъй като този фактор може да повлияе негативно върху реализацията на подобни проекти.

4) Комуникация

Природните ресурси, поради своите особености, са силно чувствителна за обществото тема, тъй като те се възприемат (и с основание) като публично благо, до което (по общо правило) всеки български гражданин трябва да има достъп. Ето защо, не достатъчно **добрата комуникация**, свързана с реализация на подобен проект, може да доведе до неговото забавяне или дори до осуетяването му. Общественият натиск, особено чрез съвременните канали за комуникация (социални мрежи, интернет портали, дискусионни форуми и др.), може да се окаже важен външен фактор за реализацията (или провала) на всеки проект, свързан с природни ресурси. По тази причина, още при инициирането и планирането му, е необходимо да се предвиди ефективна комуникационна стратегия за взаимодействие с всички заинтересовани страни.

5) Екологични изисквания, които засягат почти всички етапи от проектния цикъл и също са силно регулирани на законово ниво. Тъй като природните ресурси трябва да бъдат използвани за икономически цели устойчиво, при минимално въздействие върху компонентите на околната среда и чрез т.нар. щадящи технологии, то и последиците от неизпълнението им са сериозни, не само във финансов аспект. Ето защо, ако за останалите проекти, екологичните аспекти за реализацията им, не винаги са от първостепенно значение, то при тези, свързани с природни ресурси, са необходими значителни процедурни усилия, време и инвестиции, за да се изпълнят законовите изисквания.

6) Важна характеристика на този тип проекти е необходимостта от привличането или обучаването на **интердисциплинарен екип от експерти**, чиято професионална компетентност е свързана с ползването на конкретен природен ресурс, тъй като техните специални знания са необходими в почти всички фази от жизнения цикъл на проектното управление. Участието на такъв тип експерти подпомага управленския процес и допринася за по-ефективно планиране и изпълнение.

7) За да се гарантира едновременно опазване на околната среда и защита на ресурсите от неправилна експлоатация или преждевременно изчерпване, както и с оглед на обществения интерес, по отношение експлоатацията на природни ресурси, е предвиден **засилен контрол на административно ниво**, от различни по компетентност и правомощия контролни органи. Той има за цел постигане на устойчивост при използването им, което предполага ефективно управление, оптимизиране на потреблението и намаляване на отпадъците и замърсяването.

8) Също така, друга важна особеност при правото на ползване на определен природен ресурс е неговата **продължителност**. Подобни права се предоставят обичайно за конкретен период от време, като съгласно действащото законодателство, този период варира от 5 до 35 години, с възможност за продължаване - до 50 години за някои от тях. Това предполага дългосрочно планиране и висок риск от промяна на първоначалните условия, при които е стартирала дейността. Това налага прецизно планиране, както и последваща, дори регулярна, актуализация на условията за реализация на подобни проекти. Ето защо, времевата продължителност в този случай е важен елемент при разработването и прилагането на модел за управление на такъв тип проекти.

Специфичните характеристики на природните ресурси определят и особеностите на проектите, свързани с тяхното използване. Такива проекти изискват стратегическо планиране, както и адаптивност (гъвкавост) по отношение на условията, в които те се реализират, особено в критични за управлението им периоди, които може да изискват дори търсенето на алтернативи.

Подготовката и реализацията на този тип проекти изискват изясняването на допълнителни въпроси, които не се отнасят за други източници на икономически блага, като: *политическа нестабилност; чести законови промени; външни фактори и/или извънредни събития*, които оказват влияние върху търсенето и предлагането на различните видове ресурси и др.

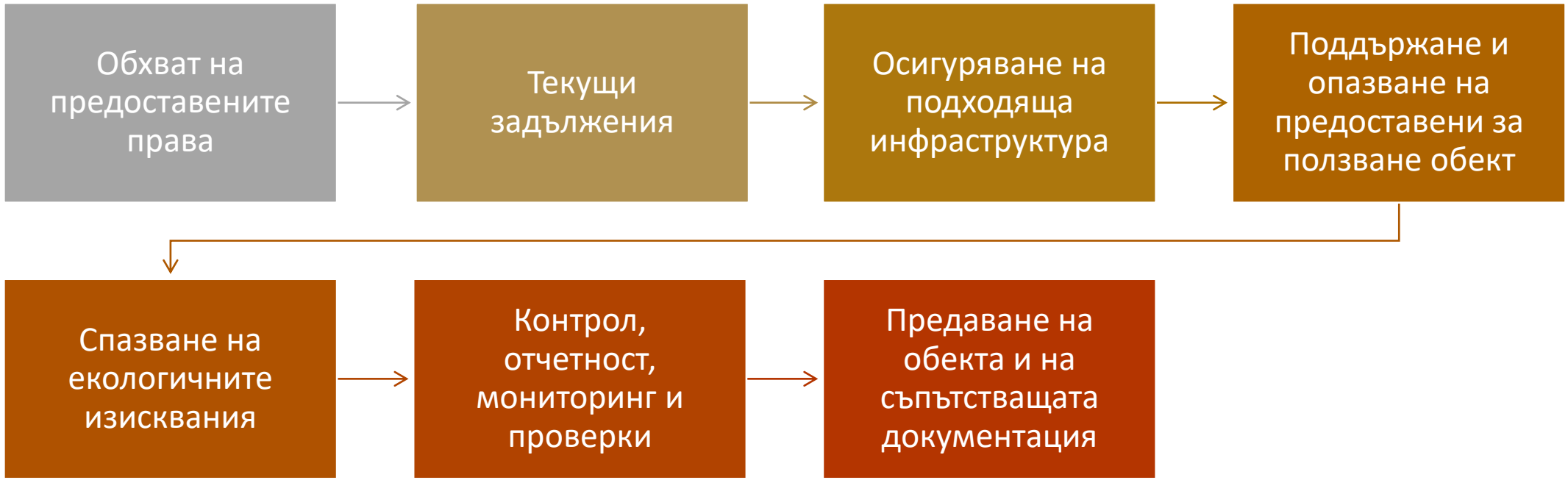
Обхват на предоставените права
Текущи задължения
Осигуряване на подходяща инфраструктура
Поддържане и опазване на предоставени за ползване обект
Спазване на екологичните изисквания
Контрол, отчетност, мониторинг и проверки
Предаване на обекта и на съпътстващата документация

Успешната реализация на подобни проекти зависи не само от предварителната подготовка и познаването им, но и от готовността за предприемане на **коригиращи действия** с оглед постигане на проектните цели. Коригиращите действия са важна част от проектния цикъл при този тип проекти и могат да се отнасят до различни техни аспекти:

- екологични (предотвратяване или ограничаване на замърсяването, възстановяване на засегнати територии и др.);
- икономически (оптимизиране на разходите, корекция на бюджета, използване на енергоспестяващи технологии и др.);
- свързани с управление на риска (контрол и мониторинг, разработване на алтернативни сценарии, оценка на въздействието и др.);
- технически (оптимизиране на процесите, подобряване на технологията, повторно използване и др.).

ФАКТОРИ ЗА УСПЕШНАТА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННИ ПРОЕКТИ, СВЪРЗАНИ С ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

1) **Цели и задачи на проекта**: този тип проекти имат за цел преди всичко да се осигури законосъобразен достъп до конкретен природен ресурс, който да получи пазарна реализация под една или друга форма (*например: бутилиране и предлагане за продажба на натурална минерална вода след получаване на концесионни права*). В тази връзка, основна задача на инвеститора, респ. - проектния мениджмънт ще бъде създаване на условия за постигане на тази цел, тъй като без осигуряването на основния ресурс би било невъзможно реализирането на проекта и съответно – конкретното инвестиционно намерение. Едва след постигане на тази първа проектна цел може да се пристъпи към подготовка и изпълнение на останалите проектни цели и задачи.

2) **Подкрепа от страна на висшето ръководство**: постоянната информираност на инвеститора (респ. – на неговото висше ръководство) от проектния мениджър за евентуални проблеми, нужди и промени не само допринася за постигане на проектните цели, но създава и увереност, че потенциални кризи в управлението на проекта могат да бъдат избегнати или преодолени. Търсенето на подкрепа за едно или друго действие, необходимо за напредъка по реализацията на проекта, също е от важно значение за неговия успех. Особено на подготвителната фаза от един такъв проект, когато трябва да бъдат удовлетворени законови изисквания с цел получаване на права върху определен природен ресурс, съвместните усилия на инвеститор (възложител) и проектен мениджър са повече от необходими.

3) **Планирането на проекта**, което следва да обхваща всички негови аспекти: регулаторни, финансови, технически, организационни, комуникационни и др., и същевременно да бъде динамично и адаптивно при промяна на първоначалните условия, които може да се отнасят до правната рамка, графика, бюджета, екипа и други елементи на проекта. Така например, ключово за подобен тип проекти е предварителното планиране във връзка с изискванията за оценка на въздействието върху околната среда и/или екологична оценка (ОВОС и/или ЕО), чрез които се идентифицират потенциалните екологични рискове и се предлагат мерки за тяхното намаляване, предотвратяване или компенсиране. Едни от най-стриктните регулации и стандарти са свързани с екологичните аспекти на дейностите по усвояване на природните ресурси. Това предполага получаване и реализация на необходимите права (разрешения), изпълнение на задълженията за отчетност през целия период на изпълнение на проекта и поддържане на съответствие с екологичните стандарти на всеки един етап от реализацията му.

4) **Консултациите с инвеститора** (възложителя) трябва да са неразделна и постоянна част от управлението на един проект, свързан с използване на природни ресурси. По този начин, на всеки етап от жизнения му цикъл, проектният мениджър актуализира информацията за напредъка, за възможните алтернативи – при възникване на рискове и проблеми, за допустимите коригиращи действия, които се налагат от възникнали обстоятелства (включително – с извънреден характер) или се изискват от инвеститора, с оглед постигане на проектните цели.

5) **Кадровите въпроси**, свързани с проекти при използване на природни ресурси, обхващат различни по вид отношения (вътре в проектния екип, между екипа и инвеститора, между екипа и трети лица (административни и контролни органи, заинтересовани страни, клиенти, партньори, конкуренти и др.). Тъй като развитието на един подобен проект е динамично и продължително във времето, то и кадровото му обезпечаване трябва да е съобразено с конкретния етап от управленския цикъл, защото нуждите са различни.

За проектите, свързани с природни ресурси, наличието на специални знания и подходяща професионална компетентност на екипа е фактор (с вътрешен характер) от ключово значение. Чрез привличане или подготовка на подходящи експерти, може да се осигури необходимата основа за планиране на действията, осъществяване на приложимите административни процедури, същинското изпълнение на дейностите от обхвата на проекта, които също са специфични и др. - важна предпоставка за успеха на всяка инвестиция, свързана с използването на този тип ресурси.

Наличието на **мултидисциплинарен екип** с подходяща професионална компетентност, като съвкупност от опит, знания и умения, който познава спецификата на проектното управление, свързано с използване на природни ресурси и националните изисквания, които са приложими за дейностите, планирани за реализация е важен фактор за успешното управление.

6) **Техническите въпроси**, свързани с обезпечаването на екипа с необходимите технически умения и възможности (ресурси), при проектите, свързани с природни ресурси обикновено е само един от аспектите на този фактор. Поради тяхната специфика, те следва да се разглеждат и през призмата на съществуващите **иновации и модерни технологии** за използването им за икономически цели. „Еко-иновациите“ не са новост за държавите - членки на ЕС. Те са част от ***Плана за действие за екологични иновации*** и тяхното използване насърчава устойчивото използване на ресурсите, води до подобряване условията за успешното изпълнение на този тип проекти, вкл. – за пазарната реализация на създадените от тях продукти.

7) **Контролът на проекта** следва да бъде ясно дефиниран и структуриран на различни нива още при планиране на действията по реализацията му. Той е базиран на предоставяната текуща информация за актуалното развитие и напредъка на проекта, както на инвеститора, така и на членовете на проектния екип. По този начин се идентифицират отклонения от първоначалните планове, графика, бюджета и др. с цел да се предотврати възникването на проблеми и забавяния, както и предприемане на коригиращи действия.

Специфичното при проектите, свързани с използване на природни ресурси е осъществяването и на външен контрол (обикновено – от административни органи, натоварени с конкретни правомощия по силата на специален закон). Този фактор не бива да бъде подценяван, нито от инвеститора, нито от проектния мениджър, тъй като констатации на контролен орган могат да послужат като основание за (предсрочно) прекратяване на правата за достъп до природния ресурс, който е в основата на целия проект.

8) Комуникацията при проектите, свързани с използване на природни ресурси, е изключително важен фактор за успешната им реализация. От една страна, това предполага установяване на подходящи канали за комуникация, съобразени със съществуващата вътрешна структура на екипа за управление и със структурата на инвеститора, при спазване на установената субординация. От друга страна, поради обществената важност на природните ресурси, като публични блага, този тип проекти изискват публичност и отлична комуникация с всички заинтересовани страни, включително: публични органи, еко-активисти, местни общности, неправителствени организации и др. Тази особеност произтича и от повишения риск за компонентите на околната среда, с които пряко се взаимодейства в хода на проектната реализация. По-добрата обществена осведоменост, към която инвеститорите трябва да се стремят, а не да избягват, в дългосрочен план ще подобри условията за успешна реализация на един подобен проект.

9) Познаване и отчитане на тенденциите за развитие на сектора – този фактор, външен по своя характер, е специфичен за проектите, свързани с природни ресурси, тъй като по отношение на тях се прилагат политики, подчинени на определени тенденции на международно, европейско и национално ниво. Те (най-общо казано) са насочени към ограничаване на безконтролния добив, насърчаване на по-ефективното управление, ограничаване на вредните въздействия върху околната среда и др., които в цялост имат за цел да не се допуска изтощаване на находищата или поне да се удължи тяхната експлоатация, както и последващото използване на продуктите, произведени въз основа на тях (принципите на кръговата икономика).

Тези политики и съответно - тенденциите за развитие на сектора, като цяло, трябва да бъдат следвани и проучвани от заинтересованите инвеститори и проектните мениджъри, тъй като правоотношенията, свързани с ползване на природни ресурси са дълготрайни (с възможна продължителност от 20 до 50 г.) и всяка промяна в този период от време ще намери отражение в реализацията на този тип проекти.

Рискове за реализацията на проекти при използване на природни ресурси

Регулаторен риск

Използването на природни ресурси се отличава със силна регулация на законово ниво. Ето защо, честите изменения на приложимото законодателство представляват риск за дългосрочното планиране и успешната реализация на подобни проекти от страна на инвеститорите. Промените обикновено се отнасят до: вида на приложимите процедури за определяне на концесионер/титуляр на правото на ползване; органите, които следва да ги организират и проведат; изискванията, свързани с участието в тях на стопанските субекти; срока, за който им се предоставят съответните права; обхвата на правата и задълженията на ползвателите/концесионерите; методиките за изчисляване на дължимите такси и други плащания за предоставените права на ползване върху природния ресурс; обхвата на осъществявания контрол върху добива и др. Честите законови промени не само създават несигурност у потенциалните инвеститори, но и намаляват интереса към подобен род проекти, тъй като регулаторният риск при тях е твърде голям.

Политически риск

При този тип проекти политическият риск също е много сериозен, особено в ситуация на политическа нестабилност и поредица от избори, на които сме свидетели през последните няколко години. Това е така, тъй като промените в приложимите държавни политики, стратегии и концепции, свързани с управлението на природните ресурси, нарушават условията на предсказуемост и сигурност, на които инвеститорите разчитат, за да планират дългосрочно. Този риск е висок не само при политическа несигурност, но и при липсата на приемственост в провежданата държавна политика поради честите смени на правителства и управленски екипи на най-високо ниво.

Финансов риск

Проектите, при които се използват природни ресурси, се отличават с дълготрайност на отношенията и това предполага висок финансов риск за инвеститорите. Концесионните права, например, се предоставят за срок до 35 години, с възможност за удължаване до 50 години при определени условия. За този дълъг период от време, може да се очаква: повишаване на инфлационния индекс; промени в лихвените проценти по вече получени кредити за финансиране на проекта; влошаване или изменение на финансово-икономическите условия на конкретния пазар, които да се отразят на перспективите за бизнес развитие; намаляване платежоспособността на традиционни търговски партньори, което може да затрудни реализацията на крайния продукт и др.

Оперативни рискове

По правило, оперативните рискове за осъществяването на един бизнес проект, могат да представляват потенциални загуби, произтичащи от недостатъци или грешки в процесите, хората, системите или външните събития. Обикновено този тип рискове са свързани с ежедневното функциониране на бизнеса и могат да повлияят на неговата ефективност и рентабилност. Възможните оперативни рискове при управлението на проекти, свързани с природни ресурси, могат да са от различен характер, като например: технически или технологични грешки, включително: *неспазване на технологичните правила или утвърдени стандарти при добива на подземни богатства; допускане на нарушения в режима на санитарно-охранителните зони около минералните водоизточници, които съответно водят до замърсяване на водния ресурс, когато се касае за добив на минерални води; неосигуряване на изискуемите условия за захранване на бутилиращото предприятие чрез твърда връзка от съответния водоизточник на минерална вода и др.*

Други рискове

Риск от продължително съдебно обжалване на процедурите

Характерна особеност на процедурите по предоставяне на права върху определен природен ресурс (при концесиите или при издаване на разрешителни за ползване) е възможността същите да бъдат обжалвани по съдебен ред. Обикновено, на оспорване подлежи крайният акт на органа, който провежда процедурата за определяне на концесионер или ползвател по предвиден в специален закон ред (пред КЗК или административните съдилища). От практиката по подобни дела е видно, че този тип съдебни производства са със сериозна продължителност. Обикновено те продължават от 2 до 5 години и това означава, че рискът от промяна в икономическата ситуация и в бизнес средата е значителен. Промените в този смисъл може да са толкова значителни, че да направят инвестицията нерентабилна и/или безполезна. Това предполага готовност на инвеститорите да планират началото на дейностите по използване на природния ресурс за по-късен момент с минимални загуби.

Риск от възникване на непредвидени обстоятелства

При проектите, свързани с използване на природни ресурси, непредвидените обстоятелства са също потенциален източник на риск. Обикновено те се свързват с настъпване на извънредни ситуации, които може да включват: природни бедствия (земетресения, наводнения, пожари и др.), пандемии, кибератаки (пробиви в сигурността, изтичане на данни и др.), социални и политически вълнения, производствени аварии, финансови сривове, военни действия и др. Така например, през последните години една от актуалните рискови ситуации с извънреден характер, се свързва с непознатите по мащаб последици от пандемията COVID-19. Тя доведе до сериозни негативни последици за световната икономика (затваряне на цели стопански сектори, спад на потреблението, нарушени вериги за доставки и др.), а от там и до задълбочаване на социалните проблеми и неравенството.

При природните ресурси характерни са и рисковете от погиване на концесионни обекти или изчерпването на потенциала им за добив и ползване, което също води до непредвидени ситуации с негативно влияние върху бизнес плановете на инвеститорите.

Драстичните промени в икономическата ситуация може да са резултат и от военни действия, каквито до скоро бяха единствено теоретична опасност, но и към настоящия момент са реалност, без категорична прогноза за приключването им дори от страна на най-опитните анализатори. Тази ситуация също влияе значително върху търсенето и предлагането на природни ресурси, като основна суровина за свързаните с военно-промишления комплекс производства.

През последните години се увеличават рисковете и от природни бедствия, които също създават извънредни ситуации с въздействие върху секторите, в които се използват природни ресурси. Особено наводненията, които обикновено се редуват със засушавания и в тази комбинация се отразяват върху качеството на почвите, създават сериозен риск от свлачища на земни маси, което за някои видове находища може да има фатални последици.

ФАЗИ ОТ ЖИЗНЕНИЯ ЦИКЪЛ НА ПРОЕКТИ ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Подготовка на проекта (иницииране и планиране)

Управлението на проекти, свързани с използването на природни ресурси, изисква планиране на различни нива и отчитане на висок регулаторен риск, поради силната зависимост от приложимите административни процедури, които засягат всички фази от жизнения им цикъл. Проектните мениджъри трябва да разполагат с максимална гъвкавост и с достатъчен времеви и финансов резерв, за да постигнат проектните цели. Включването в проектния екип на експерти с подходяща професионална компетентност, съобразена със спецификата на природните ресурси (минни инженери, геолози, хидрогеолози, еколози, ВиК инженери, регулаторни специалисти и др.) е една от възможностите за намаляване на рисковете по подобни проекти и за повишаване ефективността на проектното управление, базирано на експертни знания в приложимата област.

Инициране. Идентифициране на проектната идея

При изследвания тип проекти преди всичко следва да бъде идентифициран конкретния природен ресурс, който ще се използва, за да се реализира проектната идея. Това е необходимо, тъй като в действащото законодателство се прилагат различни регулаторни изисквания и процедури, в зависимост от: *а) вида на използвания ресурс и б) целта на ползването*. Така, например, използването на минералните води за бутилиране и за извличане на ценни вещества изисква предоставянето на концесия, докато за всички останали водоползвания е предвиден разрешителен режим, съгласно Закона за водите. При този тип проекти, идентифицирането на проектната идея не се ограничава само до определяне на конкретния природен ресурс, който ще се ползва, но обхваща и възможностите за получаване право на ползване върху този ресурс, по предвидени за това условия и ред, установени от законодателя. Целите на проекта следователно обхващат не само крайната реализация на проекта, но и постигане на етапни цели: осигуряване достъп до ресурса (добив на подземни богатства или на минерални води – в разглеждания случай), провеждане на законово установените процедури и създаване на условия за неговото устойчиво ползване за дълъг период от време.

Планиране на дейностите от обхвата на проекта

Планирането на дейностите от обхвата на проекта изисква идентифициране на компетентния орган (като вид, компетентност и ранг) и приложимите законови процедури, чрез които икономическият оператор да си осигури „достъп“ до съответния природен ресурс. Без планиране и успешно финализиране на тази „подготвителна“ дейност, не е възможно осъществяването на проект, свързан с използването на природен ресурс. Следователно, още на подготвителния етап е необходимо да се проучат и планират дейности, свързани с изпълнение на **регулаторните изисквания** (разрешителни, концесии, лицензи – за енергетиката).

Друг важен елемент от планирането на дейностите е **пазарната реализация** на крайния продукт, тъй като при този тип проекти е налице дълготрайност на отношенията, която обикновено е обвързана от задължителен по обем и стойност инвестиции, за възвръщаемостта на които икономическият оператор трябва да разполага с достатъчна (времева) сигурност.

Планиране на бюджета

Реализацията на проекти, свързани с използването на природни ресурси, изискват наличието на сериозен финансов ресурс, чрез който да се докаже способността на икономическия оператор да осигури оптимални условия за добива и пазарната реализация на крайния продукт. Тази необходимост произтича от задълженията, които обичайно се установяват от титуляра на правата върху ресурса (държавата или общината) и са свързани с: *предоставянето на гаранции за участие в процедурите по предоставяне на съответното право на ползване; заплащане на свързаните с ползването такси или дължимите концесионни плащания за добива; задължителните инвестиции, които се изискват за правилното, ефективно и екосъобразно ползване на ресурса и др.*

Оценка и планиране на необходимите ресурси

Освен финансови средства, за реализацията на подобен род проекти са необходими подходящи материални и кадрови ресурси. Използването на определено природно богатство за икономически цели изисква прилагането на технологии, съобразени със спецификата на обекта и с изискванията за опазване на находището от неправилна експлоатация и от неблагоприятни последици за околната среда. Прилагането на подходящата технология изисква и съответната техника, с която икономическият оператор следва да разполага, като в този смисъл предварително следва да се планират съответните инвестиции – за наем или придобиване на съответните активи: оборудване, механизация и др.

Фаза: Планиране

1) Да идентифицира природния ресурс, необходим за реализация на проектната идея/инвестиционното намерение;
2) Да се установи приложимата регулация на отношенията, свързани с ползването на природния ресурс, необходим за реализация на проектната идея/инвестиционното намерение, включително: съгласувателен, разрешителен, концесионен или друг тип правен режим;
3) Да се установят екологичните изисквания, които трябва да бъдат изпълнени, за да се осигури ползването на природния ресурс, необходим за реализация на проектната идея/инвестиционното намерение;
4) Да се идентифицират конкретните административни процедури, които следва да се инициират и проведат, за да се осигури ползването на природния ресурс, необходим за реализация на проектната идея/инвестиционното намерение;
5) Да се установят административните органи, които следва да проведат процедурите, предвидени за предоставяне на право на ползване върху природния ресурс;
6) Да се установи предвидената по закон продължителност на приложимите административни процедури;
7) Да се обобщи анализът на информацията от извършеното предварително проучване с цел подготовка на първоначален график на проекта.

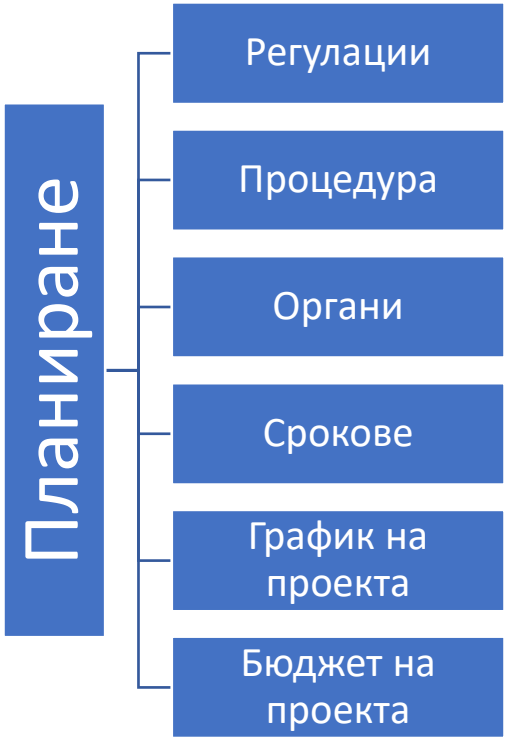
Планиране
Регулации
Процедура
Органи
Срокове
График на проекта
Бюджет на проекта

Фаза: Изпълнение (реализация) на проекта

Изпълнението на проект, основан на използване на природни ресурси, като фаза от управленския процес, може да се разглежда в две под-форми:

1) **изпълнение на законовите (регулаторни) изисквания**, които се отнасят до: приложимите процедури, компетентните органи, сроковете за кандидатстване, условията за участие в процедурите, вкл.: доказване на финансови и технически възможности, кадровото обезпечаване на планираните дейности, възможностите за обжалване на резултатите от проведените процедури, изпълнение на екологичните изисквания и др.

2) **изпълнение на дейностите по реализация на инвестиционното намерение** (изпълнение проекта по същество), към което може да се пристъпи само при успешно приключване на предварителния етап от тази фаза и осигуряване на достъп до природния ресурс (право на ползване, право на добив или друго).

Фаза „Изпълнение на проекта“ следва да се разглежда като съвкупност и последователност от две под-фази:

Изпълнение на предварителните изисквания, свързани с природния ресурс

1) Да се подготви участието на икономическия субект в приложимата процедура за получаване на достъп до природния ресурс, необходим за реализация на проектната идея/инвестиционното намерение;
2) Да се осигури необходимия професионален екип, който да подготви необходимите документи за участие в процедурата;
3) Да се осигури необходимия финансов ресурс за участие в процедурата и изпълнение на допълнителните финансови изисквания за съответствие;
4) Да се предприемат действия по изпълнение на екологичните изисквания, свързани с ползването на природния ресурс, необходим за реализация на проектната идея/инвестиционното намерение;
5) Да се изпълнят условията за сключване на концесионния договор (гаранции за изпълнение на предвидените в него задължения, застраховки, работни програми и др.);
6) Да се осигури необходимото материално и кадрово обезпечаване на дейностите от обхвата на проекта;
7) Да се актуализира Графика на проекта;
8) Да се актуализира бюджета на проекта;
9) Да се установят контакти с партньори и клиенти.

Изпълнение на дейностите от обхвата на проекта (същинско изпълнение)

1. Подготовка на обекта за осъществяване на добив, съгласно издаденото разрешително или сключения концесионен договор;
2. Създаване на условия за прилагане на подходящи технологии, при отчитане на екологичните и други изисквания с оглед спецификата на обекта;
3. Изпълнение на дейности по изграждане на необходимата инфраструктура за осъществяване на дейността;
4. Изпълнение на инвестиционната програма;
5. Установяване на търговски контакти с клиенти и партньори;
6. Пазарна реализация на крайния продукт;
7. Изготвяне и предоставяне на изискуемите отчетни форми;
8. Актуализиране на разходите за концесионни възнаграждения;
9. Поддържане на изискуемата документация;
10. Поддържане на обекта в годно за ползване и експлоатация състояние;
11. Осигуряване на условия за извършване на проверки от контролни органи и оказване на съдействие.

Изпълнение
Изпълнение на предварителните изисквания за получаване достъп до природния ресурс
Процедура, органи, срокове
График на дейностите по изпълнение на предварителните изисквания
Създаване на условия за стартиране на дейността по използване на природния ресурс
Изпълнение на дейностите от обхвата на проекта
(същинско изпълнение)
График на дейностите от обхвата на проекта
Мобилизация на екип
Механизация
Оборудване
Пазари, партньори, клиенти

Фаза: Приключване на проекта

При приключването на проект, свързан с ползването на природни ресурси, икономическите оператори имат:

1) Задължения, свързани с взаимодействие с компетентните органи, натоварени с получаване на обекта в годно за последваща експлоатация състояние (приемателни комисии);
2) Задължения за провеждане на процедурите по приемо-предаване на обекта и прилежащата му обслужваща инфраструктура, с надлежното оформяне на свързаните с това документи;
3) Приемо-предаването на обекта е свързано със спазването на изрично предвидени за целта срокове;
4) Приключването на проекта е свързано с оформянето и предаването на свързаната с обекта документация;
5) При подземните богатства са предвидени и допълнителни изисквания по отношение на извършването на рекултивация, съгласно условията на концесионни договор.

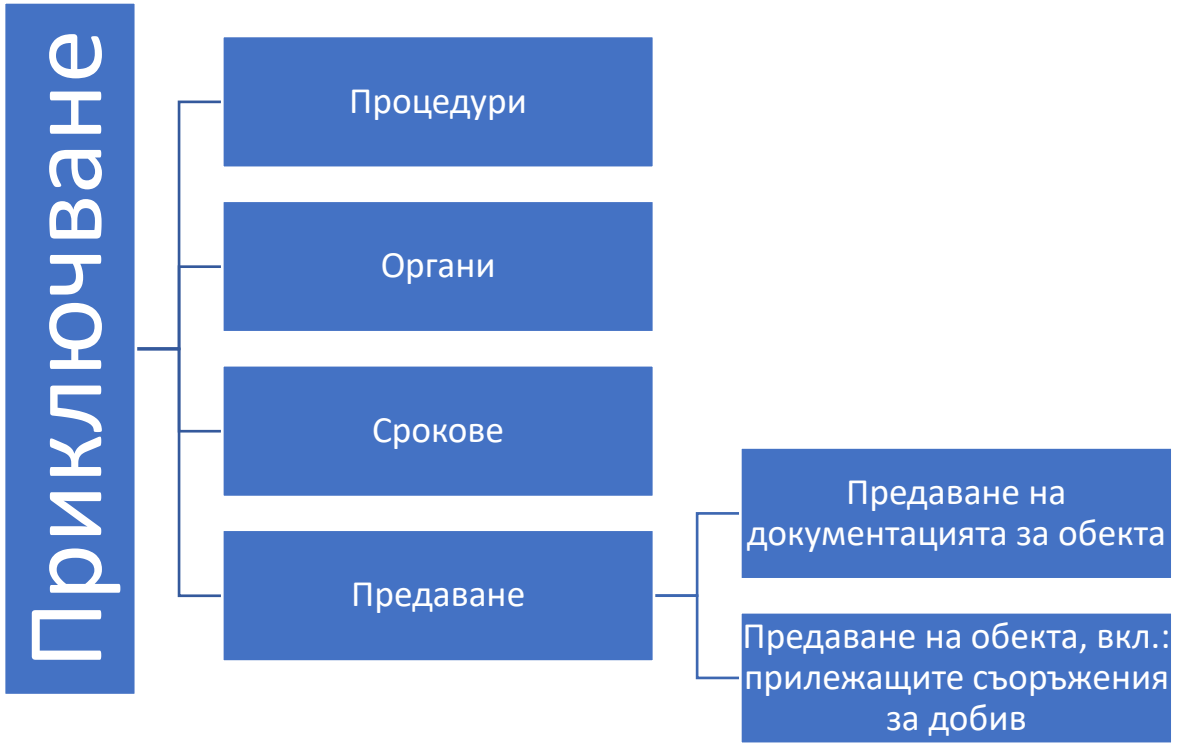
Приключване
Процедури
Органи
Срокове
Предаване
Предаване на документацията за обекта
Предаване на обекта, вкл.: прилежащите съоръжения за добив

ПОТЕНЦИАЛНИ КРИТИЧНИ ТОЧКИ ОТ ЖИЗНЕНИЯ ЦИКЪЛ НА ПРОЕКТ, СВЪРЗАН С ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

1) Осигуряване на достъп до природния ресурс
2) Обжалване на резултатите от проведената процедура за определяне на ползвател/концесионер на природния ресурс от заинтересовани участници
3) Неизпълнение на задълженията след стартиране на дейността по реализация на проекта
4) Проверки от контролни органи, констатации за нарушения и налагане на санкции
5) Настъпване на форсмажорни събития (аварии, пожари, наводнения, военни действия, пандемии)
6) Предаване на обекта

Проектите, свързани с използване на природни ресурси:

1) са силно зависими от приложимите регулаторни изисквания;

2) изискват взаимодействие с редица административни органи, които имат контролни функции;

3) отличават се с голяма продължителност на подготовката и на изпълнението;

4) изискват добро взаимодействие и комуникация с широк кръг от заинтересовани страни;

5) подложени са на въздействието на редица външни фактори, които често са извън контрола на икономическия оператор;

6) реализират се при голям политически и регулаторен риск;

7) реализират се по начин, който да осигури устойчивост и екологосъобразност;

8)предполагат прилагане на коригиращи действия, особено по отношение на графика и бюджета ;

9) изискват осигуряване на значителен финансов ресурс още при стартиране подготовката на проекта.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ, СВЪРЗАНИ С ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

ЕС предлага разнообразни програми за финансиране на проекти, свързани с устойчивото използване на природни ресурси, опазване на околната среда и адаптация към климатичните промени.

Програма LIFE (2021–2027 г.)

Водещ финансов инструмент на ЕС за проекти в областта на околната среда и климата, по която се финансират пилотни и демонстрационни проекти, свързани с прилагането на екологични политики и иновации по следните направления:

- **Природа и биоразнообразие** – опазване на екосистеми, местообитания и видове.
- **Кръгова икономика и качество на живот** – устойчиво управление на ресурси, отпадъци и вода.
- **Смекчаване и адаптация към климатичните промени** – вкл. управление на природни ресурси.
- **Преход към чиста енергия** – подкрепа за енергийна ефективност и възобновяеми източници.

„ХОРИЗОНТ ЕВРОПА“

„Хоризонт Европа“ е водещата инициатива на ЕС за научноизследователска и развойна дейност. Едно от нейните направления се фокусира върху устойчивото управление на природните ресурси и включва теми като:

- Научни изследвания и иновации
- Устойчиво земеделие и горско стопанство
- Биоикономика и кръгова икономика
- Възстановяване на екосистеми и управление на водни ресурси
- Интегрирани решения за опазване на природата

На национално ниво, основните програми, съфинансирани от ЕС, които подкрепят проекти, свързани с природни ресурси са:

- **Програма „Околна среда“ (2021–2027 г.)** – подпомага проекти за управление на отпадъци, води, биоразнообразие и адаптация към климатичните промени.
- **Програма за развитие на селските райони** – финансира устойчиво земеделие, опазване на природни ресурси и агроекологични практики.
- **Програма „Наука и образование за интелигентен растеж“** – подкрепя изследвания и иновации в областта на околната среда и природните ресурси.
- **Програмите за териториално (трансгранично) сътрудничество (2021 – 2027 г.)**

Възможности за финансиране на проекти, свързани с използване на природни ресурси се очакват и по **Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2021 – 2028 г.** (т.нар. „Норвежка програма“), по която през изминалия програмен период се реализираха многобройни проекти, свързани с използване на геотермална енергия, вкл. – от находища на минерална вода.

През 2024 г. ЕК подписа пакет от споразумения с трите държави от Европейската асоциация за свободна търговия: Исландия, Лихтенщайн и Норвегия, който предвижда 3,268 милиарда евро за икономическо и социално сближаване в Европейското икономическо пространство до април 2028 г.

Тематичните приоритети на Финансовия механизъм на ЕИП са: Европейски зелен преход; Демокрация, върховенство на закона и права на човека; Социално приобщаване; Устойчивост.

Важно!

Финансирането на концесионни проекти с европейски средства се ограничава или изключва поради няколко основни причини:

- Рискове от неправомерна държавна помощ – ЕС не позволява публични средства да дават конкурентно предимство на частен оператор.
- Принцип на допълняемост – ЕС финансира проекти, когато няма пазарен интерес, докато концесия предполага частен интерес и инвестиция.
- Контрол и собственост върху резултата – ЕС изисква публична собственост и контрол върху финансираните активи.
- Риск от двойно финансиране – ЕС не допуска съвместно финансиране на едни и същи елементи от проекта от частния сектор и с публични средства.
- Правна и административна сложност – концесиите са сложни договори и трудно съвместими с изискванията за отчетност на ЕС средствата.

При проекти, свързани с природни ресурси:

Финансирането с европейски средства е още по-ограничено при концесии, свързани с природни ресурси, тъй като:

- Природните ресурси са публична собственост – ЕС не финансира частна експлоатация на национални богатства.
- Не се финансират добивни дейности – особено въглища, газ, нефт и др.
- Частни оператори могат да използват заеми и гаранции, но не и безвъзмездна помощ

Съдия д-р Деница Митрова, АССГ

Тема 7

Административни нарушения и наказанията, които се налагат от органите на Агенцията за държавна финансова инспекция. Административни нарушения от компетентността на органите на Сметната палата на Република България. Прилики и разлики.

Съдия д-р Деница Александрова-Митрова е завършила Юридическия факултет на СУ и магистърска програма „Право на ЕС“. Административен съдия от 2007 г., понастоящем в АС – София-град, Трето отделение. Защитила е дисертация по ЗИНЗС (2024 г.). Преподавател в НИП и лектор по административно право в ЦОА „Кръстю Цончев“. Автор на статии в областта на административното право.

Приложим закон:

Закон за обществените поръчки, част Осма

Закон за Сметната палата

Закон за държавната финансова инспекция

Закон за административните нарушения и наказания

- **Компетентни органи** – актосъставител и административнонаказващ орган

❖ **Актосъставител**

✓ оправомощени одитори при СП

✓ длъжностни лица при АДФИ

❖ **Административнонаказващ орган**

✓ **Председател на Сметната палата или оправомощено от него лице** – решение № 7 от 21.11.2023 г. по к.д. № 12/2023 г. на КС във връзка с решение № 5 от 22.06.2023 г. по к.д. № 5/2023 г. на КС.

✓ **Министър на финансите или оправомощено от него длъжностно лице** – директор на АДФИ

- **Възложител**

✓ публични (чл. 5, ал. 2)

❑ Еднолични – изрично посочените в чл. 5, ал. 2, т. 1-16

❑ Обединения/колективни на едноличните възложители.

✓ Секторни – три хипотези

❑ публични предприятия/техни обединения, извършващи една или няколко секторни дейности;

- ❑ Търговци или лица, които не са публични предприятия, но извършват една или няколко секторни дейности; и
- ❑ Ръководители на централни органи за покупки за задоволяване потребности на секторни възложители
- ✓ при конкретен случай
- ❑ строителство при прогнозна стойност над 10,5 млн.
- ❑ услуги, свързани със строителство, с прогнозна стойност над 420 хил.

- ✓ възложител при делегирани правомощия и при оправомощаване – чл. 7
- ❑ изрично предвидени хипотези, при които може да се делегира правомощието за възлагане на поръчка
- ❑ чл. 7, ал. 3 разграничава делегирането от оправомощаването
- ❑ забрана за разделяне на поръчката
- ❑ Изземване на компетентността по възлагане от разпоредител с бюджет от по – висока степен

- деянието не е извършено или не съставлява нарушение; **решение № 3810 от 09.06.2023 г., постановено по адм. дело 3099 по описа за 2023 г. на АССГ**
- нарушението не е доказано по несъмнен начин; **решение № 4663 от 12.07.2023 г., постановено по адм.дело № 3491 по описа за 2023 г. на АССГ**

- **ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО ПО ИЗДАВАНЕ НА НАКАЗАТЕЛНО ПОСТАНОВЛЕНИЕ**

- не е доказано участието на лицето, срещу което е съставен актът за установяване на административно нарушение, в извършване на нарушението;

- Административни нарушения ЗОП

✓ ограничителни условия или изисквания – чл. 247, ал.1 вр. чл. 2, ал. 2 ЗОП

❑ решение на СЕС по делото С-195/21

✓ провеждане на процедура по чл. 18, ал.1, т. 3-7 ЗОП, без да са налице условията, посочени в закона – чл. 250 ЗОП

✓ Ограничителни технически спецификации – чл. 251, ал.2, вр. чл. 49, ал. 2 ЗОП

✓ Нарушения при сключване на договора – чл. 254, ал.1 вр. чл. 112, ал.1, т. 2 ЗОП

- **Най-често срещани проблеми в практиката**

- Дата и място на извършване на административното нарушение;
- **Решение № 3124 от 11.05.2023 г., постановено по адм. дело 1672 по описа за 2023 г. на АССГ**
- Точна и ясна правната квалификация на нарушението;
- Реална и идеална съвкупност на административните нарушения и тяхното наказване;

- **Най-често срещани проблеми в практиката**

- **ТР № 13 от 20.12.2021 г. по тълк. дело № 1/2021 г. на ВАС, ОСС от I и II колегия**
- **ТР № 14 от 21.12.2021 г. по тълк. дело № 3/2021 г. на ВАС, ОСС от I и II колегия**
- **Решение № 3750 от 08.06.2023 г., постановено по адм. дело № 3415 по описа за 2023 г. на АССГ**
- По – благоприятен закон и др.

Номер дело	Нарушение	Санкция	Статус НП	Основание за отмяна
1483/23-АССГ	Чл. 58,ал.1 ППЗОП	141, ал.2 ППЗОП	Отменено	Липса на описание на конкретни дейности – чл. 42 и чл. 57 ЗААН
3415/23-АССГ	Чл.70, ал. 7, т. 2 и т. 3, „б“ ЗОП	Чл. 253, ал.1 ЗОП	Отменено	Една санкция, вместо две – чл. 57, ал.1, т. 7 вр. чл. 18 ЗАНН
1912/22-АС-Пловдив	Чл. 17, ал.1 вр. чл. 20, ал.3, т. 2 вр. чл. 3, ал.1, т. 2 ЗОП	Чл. 247, ал. 1, предл.първо ЗОП	Отменено	Неправилна правна квалификация. Приложение на специална и обща разпоредба (чл. 59, ал.1 или чл. 59, ал.2 вр. чл. 2, ал. 2 ЗОП)

Номер на дело	Нарушение	Санкция	Статус НП	Основание за отмяна
1155/21 АС-Пазарджик	Чл. 2, ал. 2 ЗОП	Чл. 247, ал.1 вр. чл. 257 ЗОП	Отменено	Чл. 2, ал. 2 ЗОП (с коментар на чл. 59)
3097/23 АССГ	Чл. 116, ал.1, т. 7 вр. чл. 116, ал. 5 ЗОП	Чл. 255, ал. 3 ЗОП	Изменено	Намалява размера на наказанието, нарушение на чл. 57, ал.1, т. 7 ЗАНН
651/22 АС – Пловдив	Чл. 112, ал.1, т. 2 вр. чл. 67, ал. 6 ЗОП		Отменено	Чл. 28 ЗАНН

Номер на дело	Нарушение	Санкция	Статус НП	Основания за отмяна
2170/22 АС – Пловдив	Чл.2, ал.2 ЗОП	Чл. 247, ал.1, предл.1 вр. чл. 259 ЗОП	Отменено	Не е нарушена конкуренцията – несъставомерност на нарушението
34/22 АС – Сливен 61/22 62/22 63/22 211/21 АС – Пловдив 1174/21 1423/21 2637/21 60/21	Чл. 17, ал.1 вр. чл. 3, ал.1, т. 2 ЗОП	Чл. 256, ал.1 ЗОП	Отменено	Несъответствие между описаното нарушение и санкционната норма – чл. 256, ал.1 вместо чл. 256, ал.2 ЗОП

Благодаря за вниманието!

Ангелина Бонева клъстер CASTRA

Тема 8

Справедлив преход. Първите териториални планове в България.

Ангелина Тодорова от 2022 г. работи по теми като териториално развитие, енергетика и климат. През 2024 г. е част от Зеления център към БФБ/БНЕБ. Работила е във Фонд на фондовете, участвала е в изготвянето на НСРР и ИСИС. Завършила е РРЕ в Оксфорд, с множество специализации, включително в ENA, Франция. Член на екипа на МП „Икономика и управление на публични ресурси“.

Поликриза

Множествен преход

Социален
/демографски/
+Град/село

Дигитален

Зелен
/Енергетика
и климат/

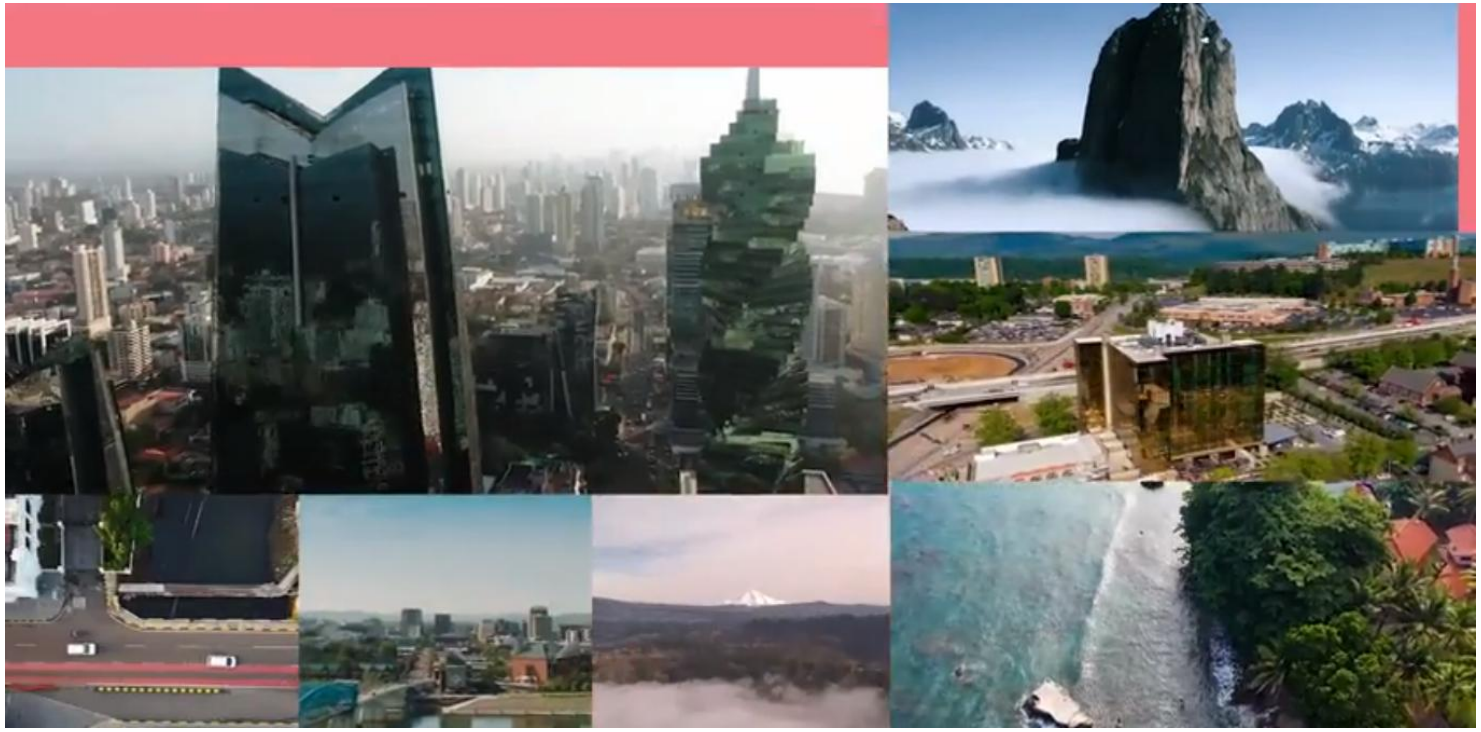

Зелено недоволство

Три основни измерения с цел:

- разпределителна справедливост (напр. фермери)
- процедурна справедливост (напр. жълти жилетки)
- справедливост на признаване (напр. миньори)

В търсене на справедливост...

!!! Универсална стратегия за климата е неадекватна в условията на големи регионални различия по отношение на уязвимостта, социално-икономическата структура и институционалния капацитет.

Действията в областта на климата да бъдат:

- **пространствено диференцирани**
- **чувствителни към местния контекст**
- **политически легитимни и обществено приети**

https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141349

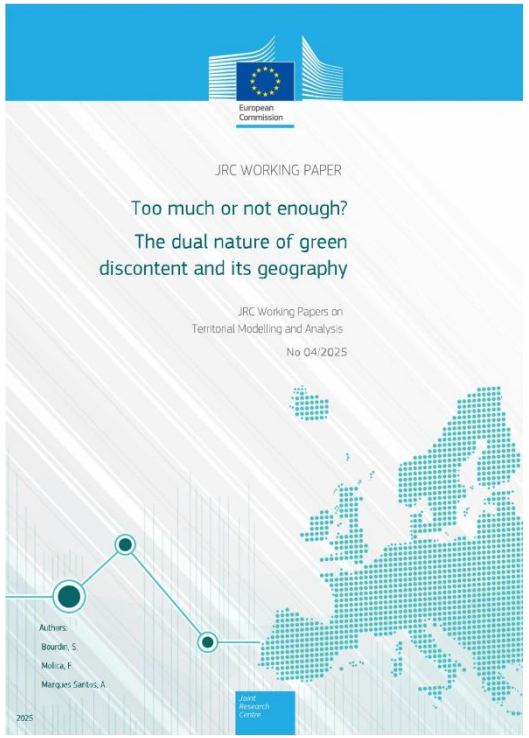

Доклад на JRC (2025)

Териториална Екологична Справедливост

подход според мястото (place-based approach)

Първите териториалните планове в България

Структура на приоритет „Справедлив преход“ ПРР 2021-2027

01

Икономически преход, базиран на устойчиви енергийни решения чрез диверсификация и нови възможности за развитие

02

Социален преход, базиран на квалифицирана заетост, предприемачество, социални услуги и защита

03

Климатичен преход, базиран на енергийна ефективност и климатично-устойчива инфраструктура

Процедури „Справедлив преход“ 2024-2025 г.

- **Обявена през 2024 г. <u>първа процедура</u> - BG16FFPR003-4.001 „Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на много-фамилни жилищни сгради, включително справяне с енергийната бедност“** с бюджет 196 млн. лв.

общо подадени 330 проекта на стойност 455 млн. лв.

- **BG16FFPR003-4.002 „Подкрепа за работещите в засегнатите сектори чрез обучения за квалификация и преквалификация“**с бюджет 110 млн. лв., насочени към служителите в дружествата – оператори на ТЕЦ/концесионери на находища. I краен срок 13.03.2025 г. и II краен срок 13.06.2025 г.
- **BG16FFPR003-4.003 „Картографиране на уменията на косвено засегнатите лица в най-силно засегнатите от климатичния преход области“** с бюджет 3 млн. лв.

Процедури „Справедлив преход“ 2024-2025 г.

- **BG16FFPR003-4.004** Диверсификация и адаптиране на МСП към икономическия преход с общ бюджет **250 млн. лв.** с краен срок 15.05.2025 г.
- **BG16FFPR003-4.005** Подкрепа за индустриални и логистични паркове и зони с фокус върху използването на чиста енергия с общ бюджет **149 млн. лв. с** краен срок 19.06.2025 г.
- Подкрепа за енергийни общности с цел устойчиви и чисти енергийни решения – **299 млн. лв.**
- Чиста енергия – **138,7 млн. лв.**
- Подкрепа на научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) – **137,2 млн. лв.**
- Рекултивация на минни терени – **475,5 млн. лв.**
- Подкрепа за фотоволтаични паркове – **141,8 млн. лв.**

ПРР 2021-2027 и бъдещата Кохезионна политика

01

Интегрирани териториални инвестиции (10)

02

Интегрирани териториални инвестиции (40+)

+ Финансови инструменти

+ Финансови инструменти

Благодаря за вниманието!

Ива Петкова, фонд ФЛАГ

Тема 9

Финансиране на проекти за градско и регионално развитие чрез финансови инструменти

Ива Петкова е експерт по управление на финансови инструменти за градско развитие. Магистър по Европеистика и Международни отношения от СУ. Преподавател в МП „Икономика и управление на публични ресурси“. Директор на дирекция „Фондове за градско развитие“ във ФУГР от 2018 г., а от 2024 г. – директор „Развитие, зелено финансиране и комуникации“ във Фонд ФЛАГ. Има над 15 години опит с проекти по Кохезионната политика, JESSICA и др.

Финансиране на проекти за градско и регионално развитие чрез финансови инструменти

Дискусионен форум
Защита на финансовите интереси на ЕС
и инвестиционни възможности

Ива Петкова, МП ИУПР
16.05.2025 г.

1. КАК ДА ИЗРАЗХОДВАМЕ ПО-ЕФЕКТИВНО и ЕФИКАСНО ПУБЛИЧНИЯ РЕСУРС и ЕВРОПЕЙСКИТЕ СРЕДСТВА?

КОХЕЗИОННАТА ПОЛИТИКА на ЕС

- **Кохезионната политика (КП) на Европейския съюз (ЕС) –** основен инструмент за насърчаване на икономическото, социалното и териториалното сближаване между държавите членки и регионите на ЕС,
- ⅓ от европейския бюджет – **€392 млрд.** в подкрепа основно на по-слабо развитите региони;

- **Целта на Кохезионната политика** не може да се ограничава единствено до финансова преразпределителна функция между държавите членки, а следва да води до институционална промяна, да преодолява неефективности и социално изключване чрез предоставяне на публични блага и услуги, които пазарът не може или не желае да осигури самостоятелно.

- Глобалната финансова криза в периода **2008–2010** г. се оказва съществен катализатор за преосмисляне и засилване на амбицията на Кохезионната политика – въвеждане на по-гъвкави механизми за постигане на целите на политиката, включително **засилване на ролята на финансовите инструменти като нов начин за подкрепа на инвестиции.**

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ на ЕС

Защо са необходими ФИ?

- преодоляват **неефективност на пазара** или неоптимални инвестиционни ситуации;
- предоставят подкрепа по **пропорционален начин** само за крайните получатели, които се считат за икономически жизнеспособни;
- постигат **допълняемост,** като предотвратяват замяната на потенциална подкрепа и инвестиции от други публични или частни източници;
- **не нарушават конкуренцията** на вътрешния пазар и са съвместими с **правилата за държавна помощ;**
- постигат ефект на **ливъридж и мултиплициращ ефект** с целеви обхват на стойностите, основаващ са на предварителна оценка за съответния финансов инструмент (към края на **2022** Х**3.8 –16** млрд. евро мобилизира **61** мрд. евро инвестиции) ;
- позволяват средствата да се **използват повторно** за финансиране на нови проекти;

Видове ФИ на база начин на подкрепа от ЕС
Дългови инструменти– Заеми

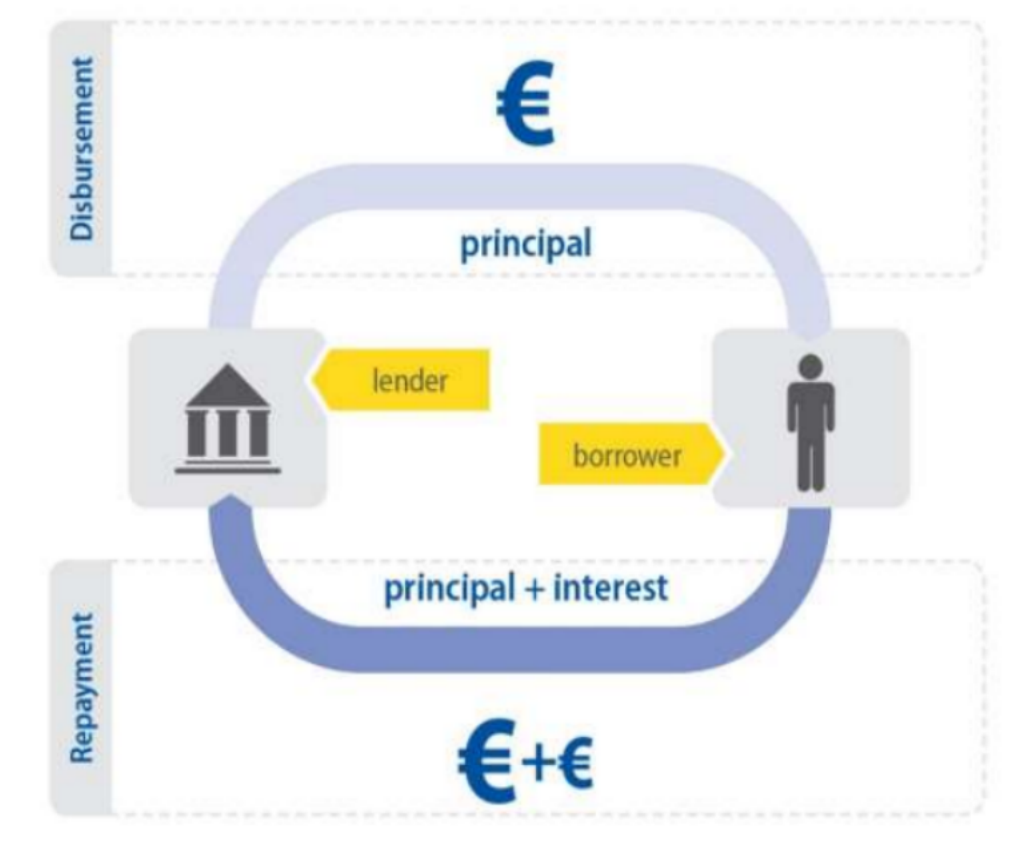

Основни ползи за крайния получател:

- по–добри лихвени условия
- по–дълги срокове на погасяване и гратисни периоди
- облекчени изисквания за обезпечение

Основни ползи за съответната програма:

- привличане на частен капитал;
- привличане на външна експертиза;
- приходо–генериращи проекти, които могат да се изплащат;
- средствата се рециклират след погасяване в нови проекти;

Видове ФИ на база начин на подкрепа от ЕСИФ
Дялови инструменти

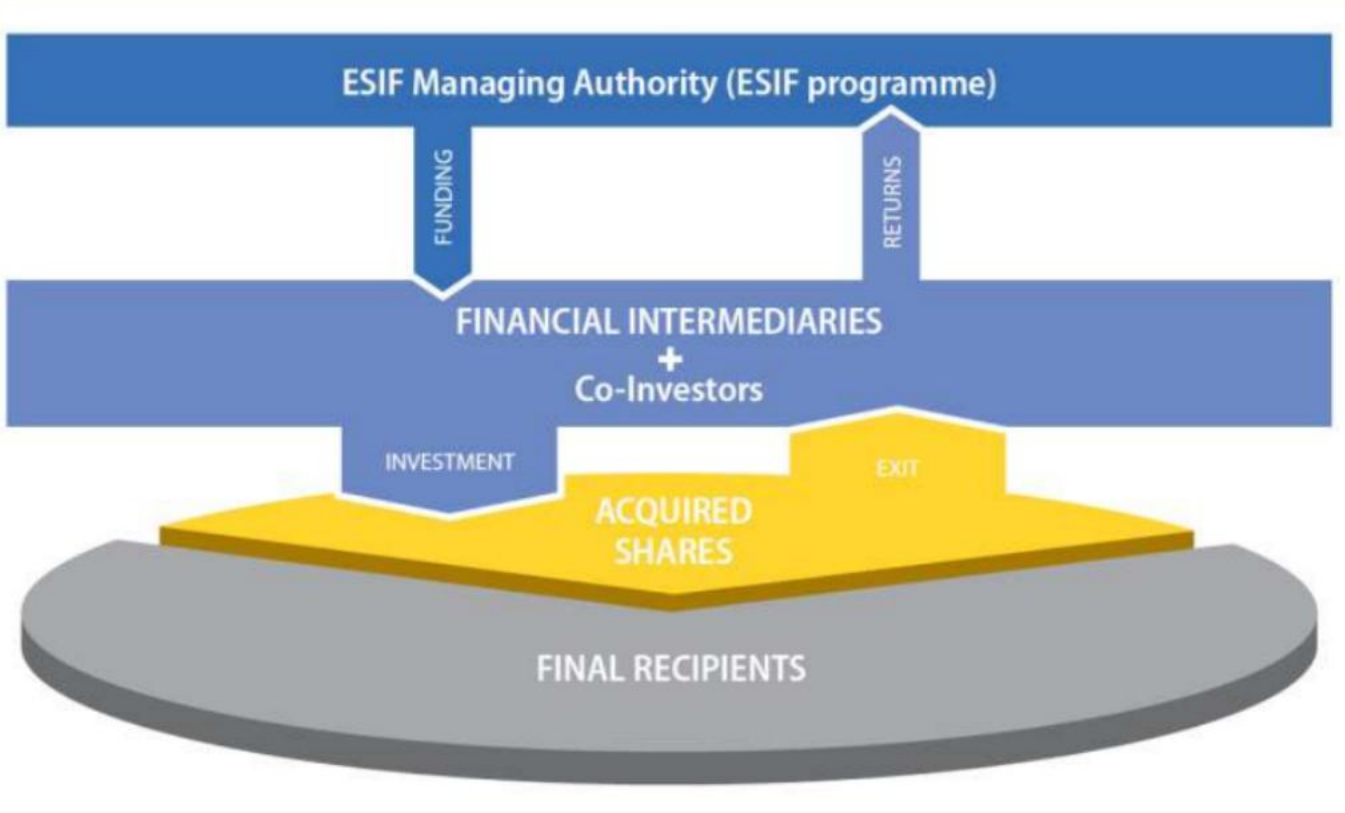

Основни ползи за крайния получател:

- привличане на капитал;
- трансфер на знания и опит;
- възможност за финансиране на нови/ иновативни/рискови инвестиции

Основни ползи за съответната програма:

- стимулира включването на частен капитал в по–рискови проекти;
- по–висока възвращаемост в сравнение с дълговите;

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ на ЕС

Използване на ФИ по програмни периоди

Figure 2: Cohesion Policy budget and FI share

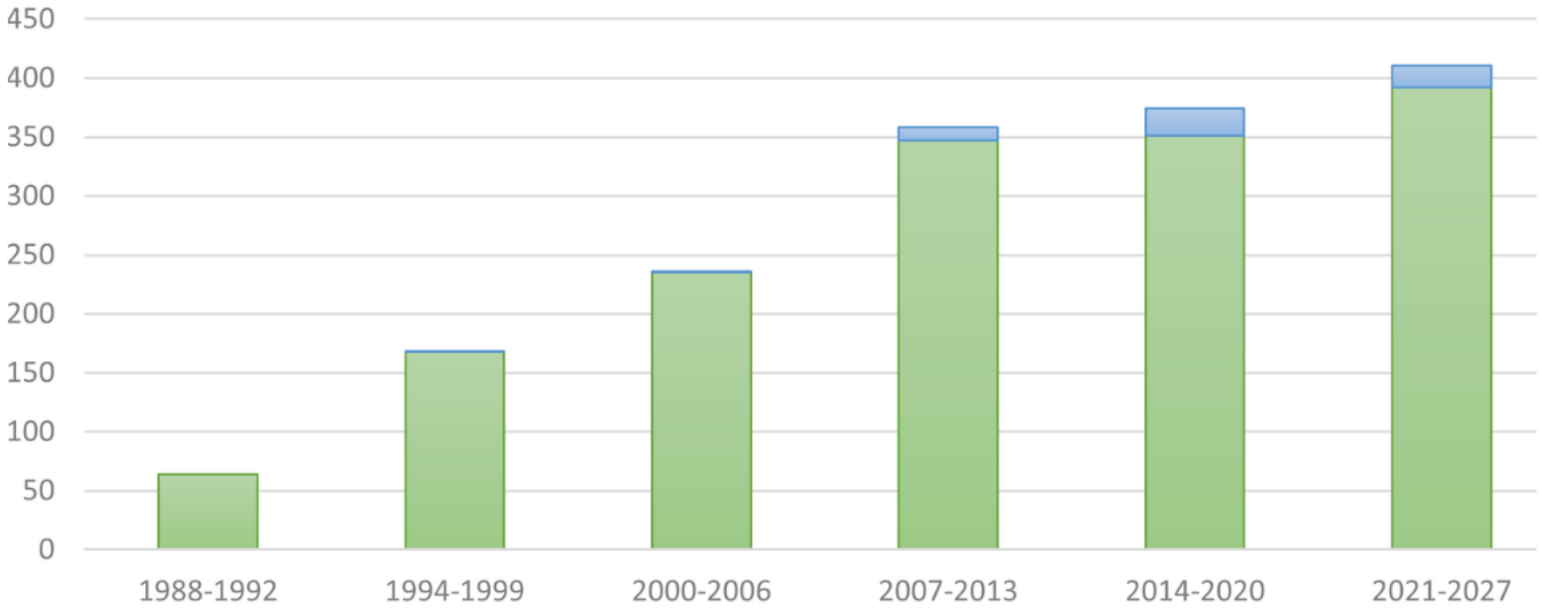

Източник: **Cohesion Open Data, #EURegion Data Stories, Cohesion Policy support through financial instruments**

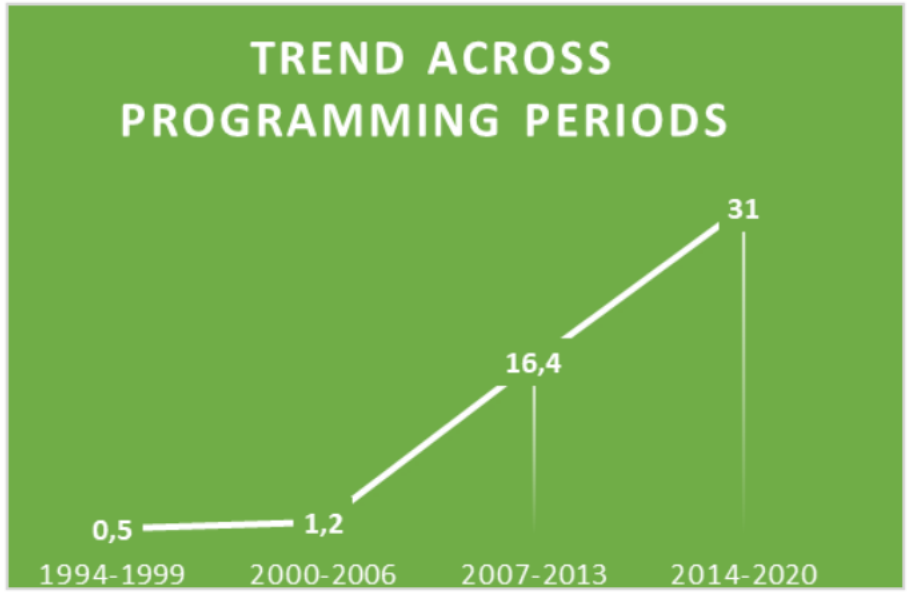

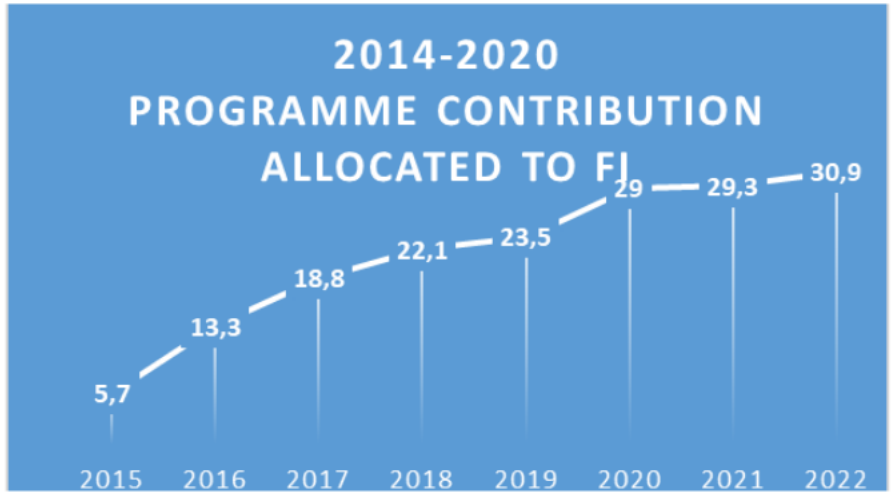

Източник: **Fi-Campus 2024**

Прилагане на ФИ (данни към **31.12.2022**, източник ЕК)

Figure 3 ERDF and CF allocated to FIs as percent of the ERDF and CF allocated to the Member States

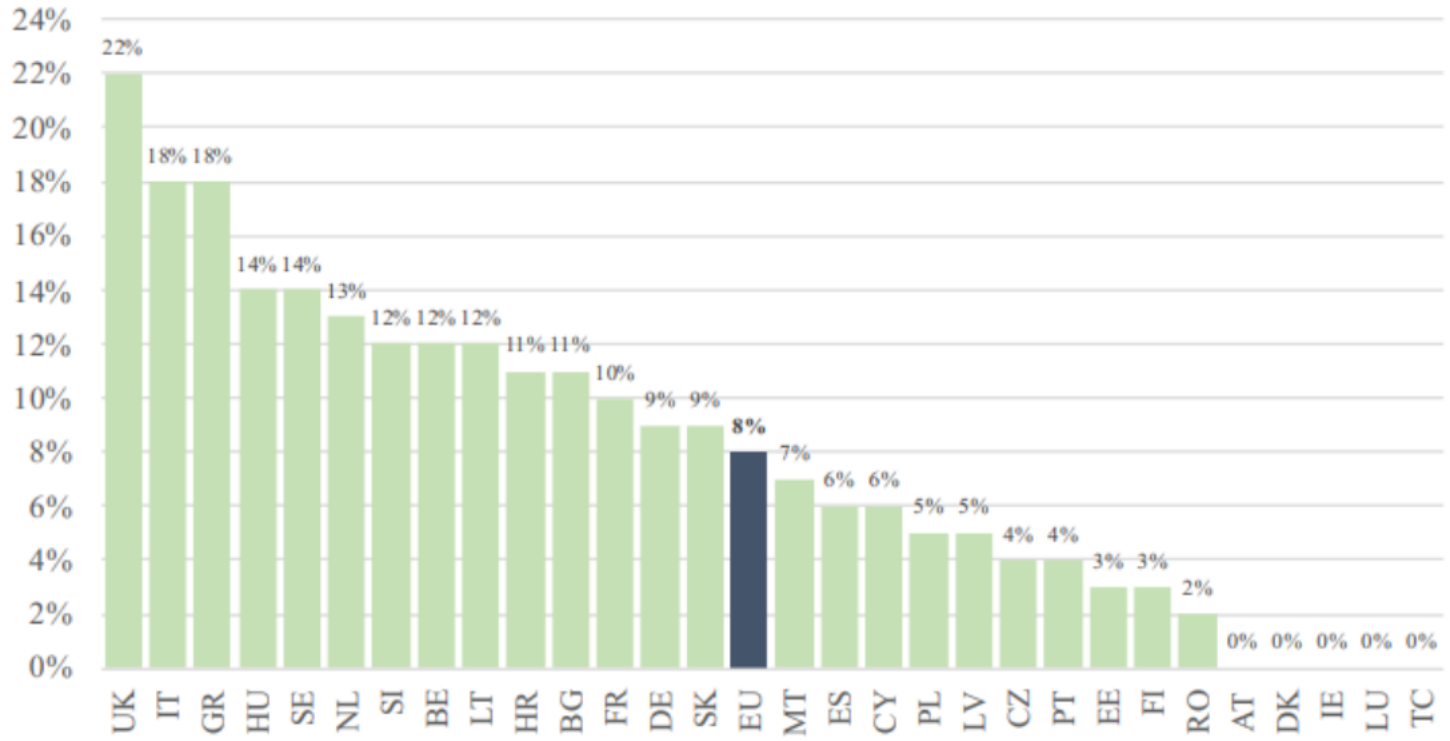

- ФИ се прилагат в 25 държави членки;
- 30.9 млрд. евро предназначени за ФИ;
- 20 млрд. евро платени към КП, от които над 10 млрд. заеми.

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ на ЕС

Използване на ФИ по програмни периоди в България

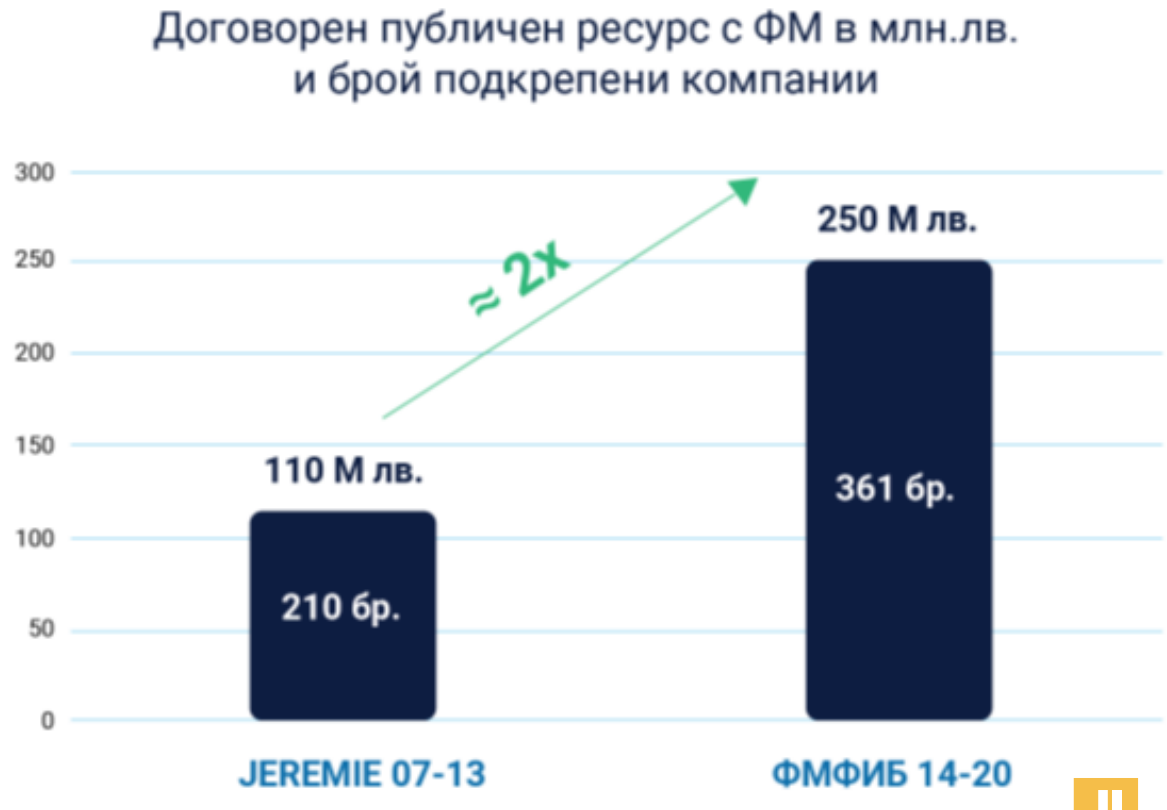

Източник: fmfib.bg

2. КАКЪВ Е ОПИТА С ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ГРАДСКО И РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ?

ФГР JESSICA - 1 етап

ФГР JESSICA - 2 етап

ФГР 2014-2020

Инвестиционна платформа за градско развитие на ФЛАГ и ЕИБ

2023

Краен срок за допустимост на разходите

2024-2031

ФГР 2014-2020

Безвъзмездна помощ (БФП)

- НПВУ
- Програми 2021-2027
- Общинска инвестиционна програма

Финансови инструменти - Фондове за градско развитие

- Механизъм със споделяне на риска и портфейлна гаранция с европейски средства (ЕФРР) - ОПРР 2014-2020/ПРР 2021-2027

Други механизми за финансиране

- Инвестиционна платформа на Фонд ФЛАГ;
- Финансов инструмент FLAG-FICET
- Заеми от търговски банки;

+

- Подходящи за изграждане и реконструкция на базова неприходогенерираща инфраструктура;
- Подходящи за допълване на финансиране;

- Мобилизиране на частен капитал към европейските средства;
- Възможност за финансиране на интегрирани градски проекти;
- Разплащания спрямо изпълнението на проекта;

- Доказана кредитоспособност за обслужване на заема;
- Подобряване на финансовата дисциплина;
- Дългосрочни и устойчиви финансови механизми;

−

- Ограничен ресурс;
- Забавяне при разплащанията;
- Утежнени процедури;
- Финансови корекции;
- Кампаниен характер;

- Ограничен обхват на териториална допустимост (до 2023 г.);
- Само финансово жизнеспособни проекти могат да бъдат финансирани.

- ФЛАГ финансира само проекти на българските общини и публичните предприятия;
- Ограничени преференциални условия, поради липсата на финансиране от европейските фондове;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ФОНД НА ФОНДОВЕТЕ
ФОНД МЕНИДЖЪР НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ В БЪЛГАРИЯ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА РЕГИОНИ В РАСТЕЖ

ФОНДОВЕ ЗА ГРАДСКО РАЗВИТИЕ - ФИНАНСОВ ИНСТРУМЕНТ ПО ОПРР 2014-2020

Фонд за устойчиви градове - партньорство между публичния и частния сектор

ОББ Част от КВС Груп | ФОНД ФЛАГ | ФОНД ЗА УСТОЙЧИВО ГРАДСКО РАЗВИТИЕ | Bulgarian Consultancy Organization

Допустими за финансиране са както проекти на публичните власти, така и на частни проектни инициатори

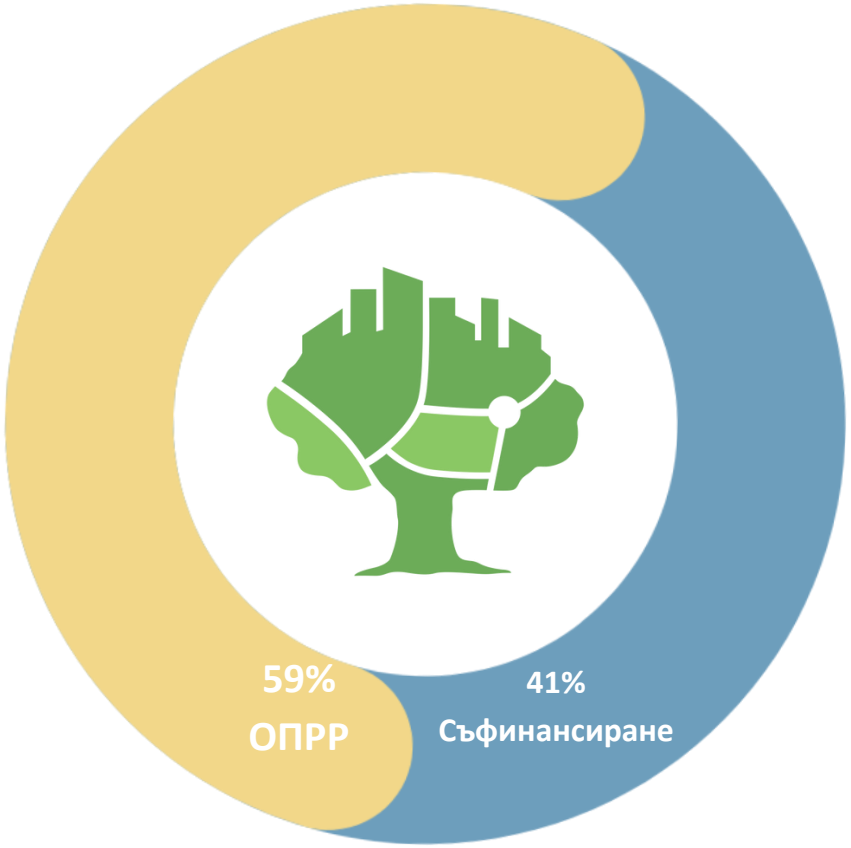

Широк обхват – от градска регенерация до културно наследство, от ЕЕ до устойчива мобилност и бизнес зони

Реинвестиране - от декември 2024 г. стартира набиране на нови проекти при разширен обхват на допустимост

Фондовете за градско развитие: финансов инструмент по Оперативна програма "Региони в растеж" 2014-2020, чиято цел е привличането на допълнителен частен ресурс към публичния, предоставен от ОПРР 2014-2020 г. чрез ФМФИБ, за финансиране на допустими градски проекти и за осъществяване на целите на Регионалната политика на ЕС.

Осигурено финансиране по сектори и ФГР София и Юг

Културна и спортна инфраструктура (22%) - 71.77 млн. лв.
ФГР София - 11.01 млн. лв.
ФГР Юг - 60.77 млн. лв.

Зелени проекти (3%) - 9.74 млн. лв.
ФГР София - 8.03 млн. лв.
ФГР Юг - 1.07 млн. лв.

Туризъм и културно наследство (6.6%) - 21.57 млн. лв.
ФГР София - 0.3 млн. лв.
ФГР Юг - 21.27 млн. лв.

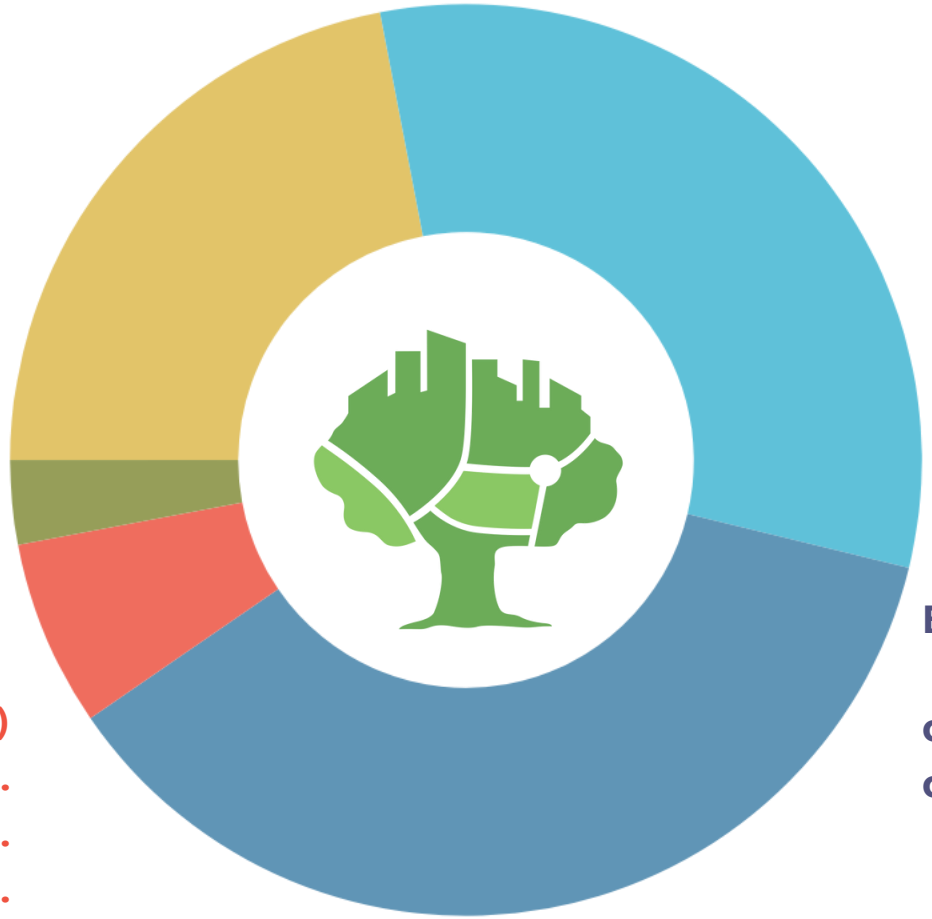

Градска среда (31.8%)- 103.96 млн. лв.
ФГР София - 14.3 млн. лв.
ФГР Юг - 89.66 млн. лв.

Бизнес и индустриални зони (36.6%) - 119.57 млн. лв.
ФГР София - 55.71 млн. лв.
ФГР Юг - 63.85 млн. лв.

Ангажиран ресурс от общо 326.61 млн. лв.

ФГР София - 89.35 млн. лв.

ФГР Юг - 237.26 млн. лв.

ФОНДОВЕ ЗА ГРАДСКО РАЗВИТИЕ - РЕИНВЕСТИРАНЕ 2024-2031

Реинвестиране - от декември 2024 г. стартира набиране на нови проекти при разширен обхват на допустимост

Нови сектори – образователна, социална и здравна инфраструктура, ЕЕ на сгради, туризъм

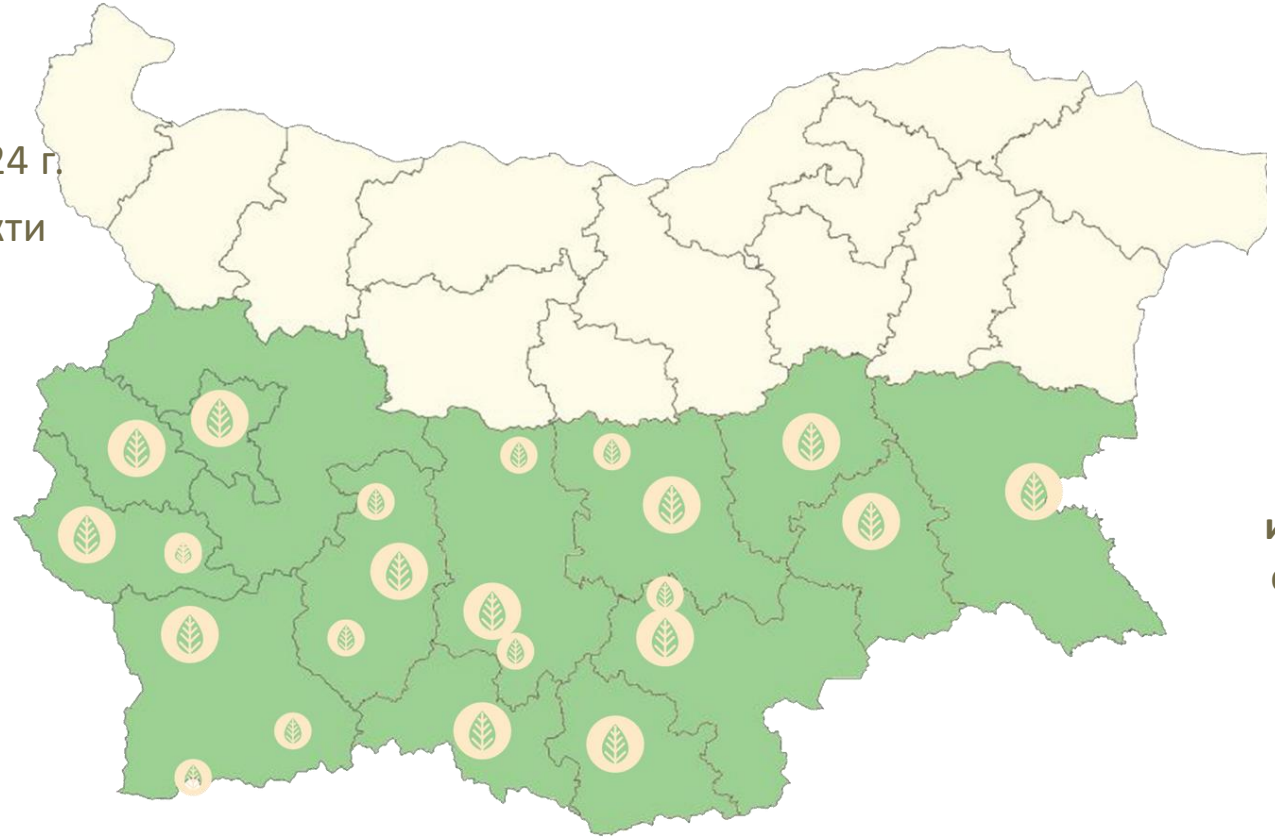

Териториален обхват – 50 (10+40) допустими общини

Мерки в сектори, които попадат извън обхвата на СПРЗСР, могат да се финансират и на територията на всички общини (в т.ч. граничещи и негранични с градска община)

Sustainable Cities
Fund
European Union
European Regional
Development Fund
FUND OF
FUNDS
REGIONS IN GROWTH

ФОНД ФЛАГ - ИНВЕСТИЦИОННА ПЛАТФОРМА С ЕИБ

Фонд ФЛАГ - в подкрепа на общинските проекти в България над 15 г., предоставяйки мостово и инвестиционно финансиране

Допустими за финансиране са проекти на 265 общини, както и на държавни/общински търговски дружества,

Инвестиционна платформа с ЕИБ - допълваща към ФГР, насочена към инвестиции в инфраструктура на всички български общини

Успешно договорен първи етап на платформата - 120 млн. лв., стартирал втори етап за финансиране на проекти за градско и зелено развитие

European Investment Bank

ФИНАНСОВ ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ FLAG-FICET

FLAG-FICET - нов инструмент (юни 2024 г.) за финансиране на проекти за преход към чиста енергия, включващ техническа помощ за подготовка на проекта

Мобилизиране на финансов ресурс за подпомагане на инвестиции за зелен преход на българските общини

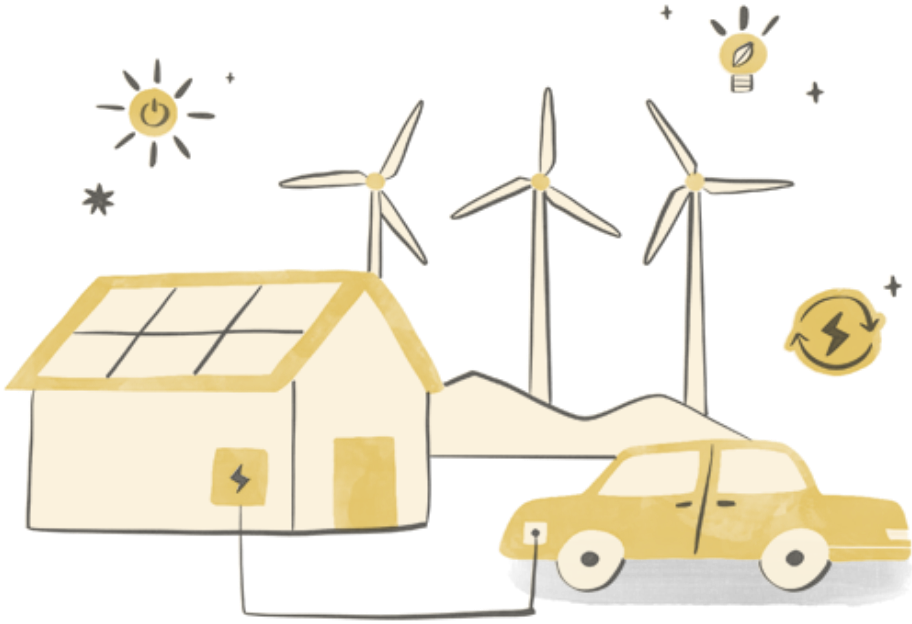

Утвърждаване на работещ модел за координация и консултации с широк кръг заинтересовани страни по отношение проекти на местните власти за преход към чиста енергия

Повишаване на информираността на българските общини в областта на прехода към чиста енергия

ДОПУСТИМИ ПРОЕКТИ

- Енергийна ефективност на сгради
- Енергоефективно улично осветление
- Екологосъобразна мобилност
- Използване на потенциала на термо-минералните води
- Изграждане на соларни системи/паркове и др.

Ползи от финансовите инструменти

Съдействат за постигане на целите и изпълнение на Кохезионната политика

Чрез споделяне на риска ангажират частния капитал и експертиза

Фокусирани са върху устойчиви проекти с реалистичен бизнес план

Насочени са към приходогенериращи проекти или проекти със спестявания

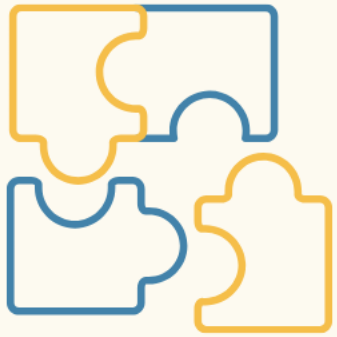

Могат да се комбинират с БФП и друго финансиране при определени правила

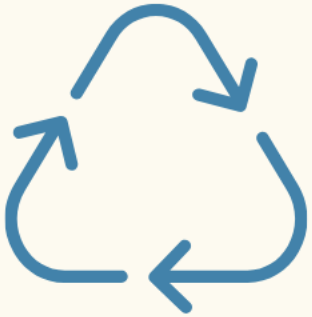

Рециклират публичния ресурс в нови проекти

3. ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ 2021–2027 г. и БЪДЕЩЕТО НА КОХЕЗИОННАТА ПОЛИТИКА СЛЕД 2029 г.

Финансови инструменти 2021–2027

01

Разширени възможности за комбинация на подкрепа в една операция (чл. 58(4) до 58(7) от РОР 2021-2027)

02

Грантовете не могат да надхвърлят стойността на ФИ (с определени изключения за осигуряване на гъвкавост)

03

При комбиниране в една операция, правилата на ФИ се прилагат и към двете форми на подкрепа, но се поддържа ясна одитна следа.

04

Чл. 68(2) РОР предвижда възможност за продължаване на дейността на ФИ от различни програмни периоди;

ЗУСЕФСУ В СИЛА ОТ 01.07.2022 Г.

Чл. 4а. (1) ФИ предоставят подкрепа на крайни получатели за инвестиции в материални и нематериални активи, както и за текущи активи, които се очаква да бъдат финансово жизнеспособни и за които няма достатъчно финансиране от пазарни източници.
(2) Подкрепата чрез ФИ се предоставя за елементите на инвестициите, които не са физически завършени или изцяло изпълнени към датата на решението за инвестиция.
Чл. 5. (1) ФИ, финансирани със средства от ЕФСУ, се изпълняват чрез Холдингов фонд.
(3) Лицето, изпълняващо Холдинговия фонд, е ФМФИ**Б**

НОВО ФГР 21–27: Комбиниране на подкрепа в 1 операция

- **Видове: Техническа помощ/Инвестиционен грант/Капиталова отстъпка**

- При комбинация на ФИ и БФП по ПРР, **КП кандидатстват при ФП и за двете форми** на подкрепа, като ФП следва да провери допустимостта на дейностите и разходите по проекта, допустимостта на крайния получател, жизнеспособността на инвестицията и когато е приложимо, необходимостта от БФП и нейния размер, както и да вземе решение за финансиране на КП с комбинация от ФИ и БФП по ПРР, на база разпоредбите на ОС, приложимите правила за държавни помощи и вътрешните си правила.

- Подкрепата с БФП по ПРР в рамките на единична операция с ФИ трябва да е **пряко свързана и необходима за финансирания проект по ПРР и не може да надвишава стойността на инвестициите, подкрепяни чрез заеми по ПРР на ниво портфейл**.

- При Комбинация на ФИ с БФП по ПРР в рамките на единична операция, **ФП прилага правилата, приложими за Финансовия инструмент, в това число за предоставяне на финансиране, одит, мониторинг и др.**

- ФП включва Общото финансиране от ФГР и Безвъзмездните средства по ПРР като отделни лимити в **рамките на едно споразумение/договор с Крайния получател, което урежда условията, свързани с БФП (реда за плащане, възстановяване и др.)**

Средносрочен преглед на Кохезионната политика - основни промени

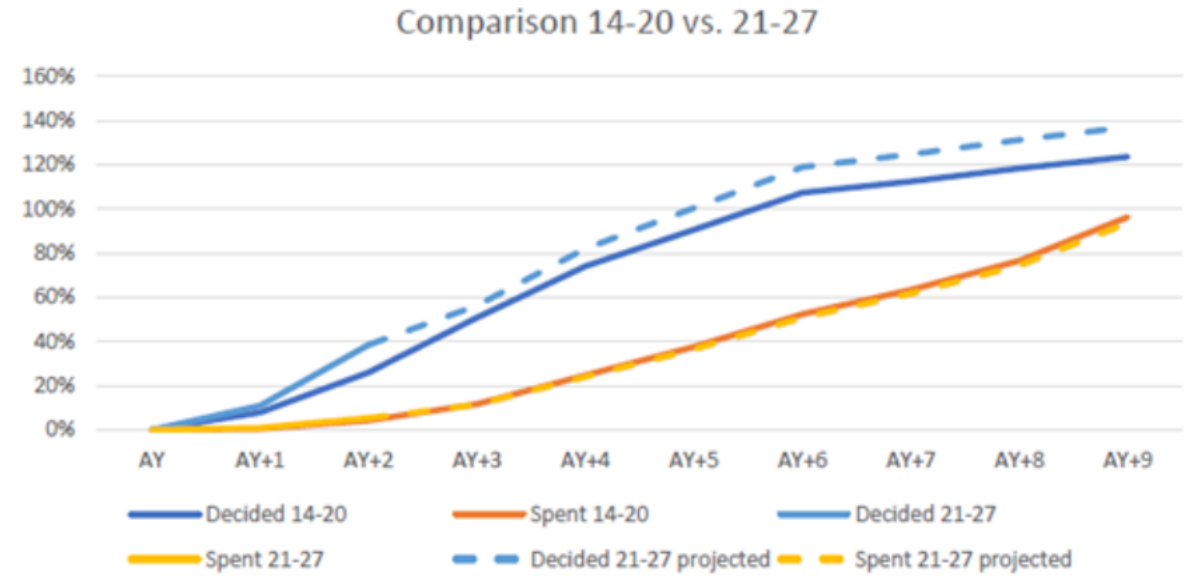

Figure 1: Timeline of (projected) absorption by programming period

Въвеждат се нови специфични цели в следните области:

- **Отбрана и сигурност**: промишлени капацитети в отбранителния сектор и военна мобилност;
- **Жилищна политика**: достъп до достъпни жилища и свързани реформи;
- **Енергийна сигурност и енергиен преход**: енергийни интерконектори и свързана инфраструктура за пренос, както и инфраструктура за презареждане.

Една от специфичните цели, свързана с водите, е преформулирана, за да включва концепцията за устойчивост по отношение на водните ресурси (**water resilience**).

На 1 април 2025 г. Комисията прие съобщение, озаглавено **"Модернизирана политика на сближаване",** придружено от два законодателни проекта, свързани с регламентите за фондовете на политиката на сближаване за програмния период 2021–2027:

- предложение за изменение на Регламенти (ЕС) 2021/1056 и 2021/1058 относно Фонда за справедлив преход (ФСП) и Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР)/Кохезионния фонд (КФ);
- предложение за изменение на Регламент (ЕС) 2021/1057 относно Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+).

Цел – държавите членки да пренасочат наличните ресурси към новите стратегически приоритети на ЕС, ускорявайки усвояването на средствата по политиката на сближаване, както и да приведат разходите на ЕС в съответствие с последните стратегически инициативи и да отчете настоящия геополитически контекст.

Многогодишна финансова рамка след 2027 г.

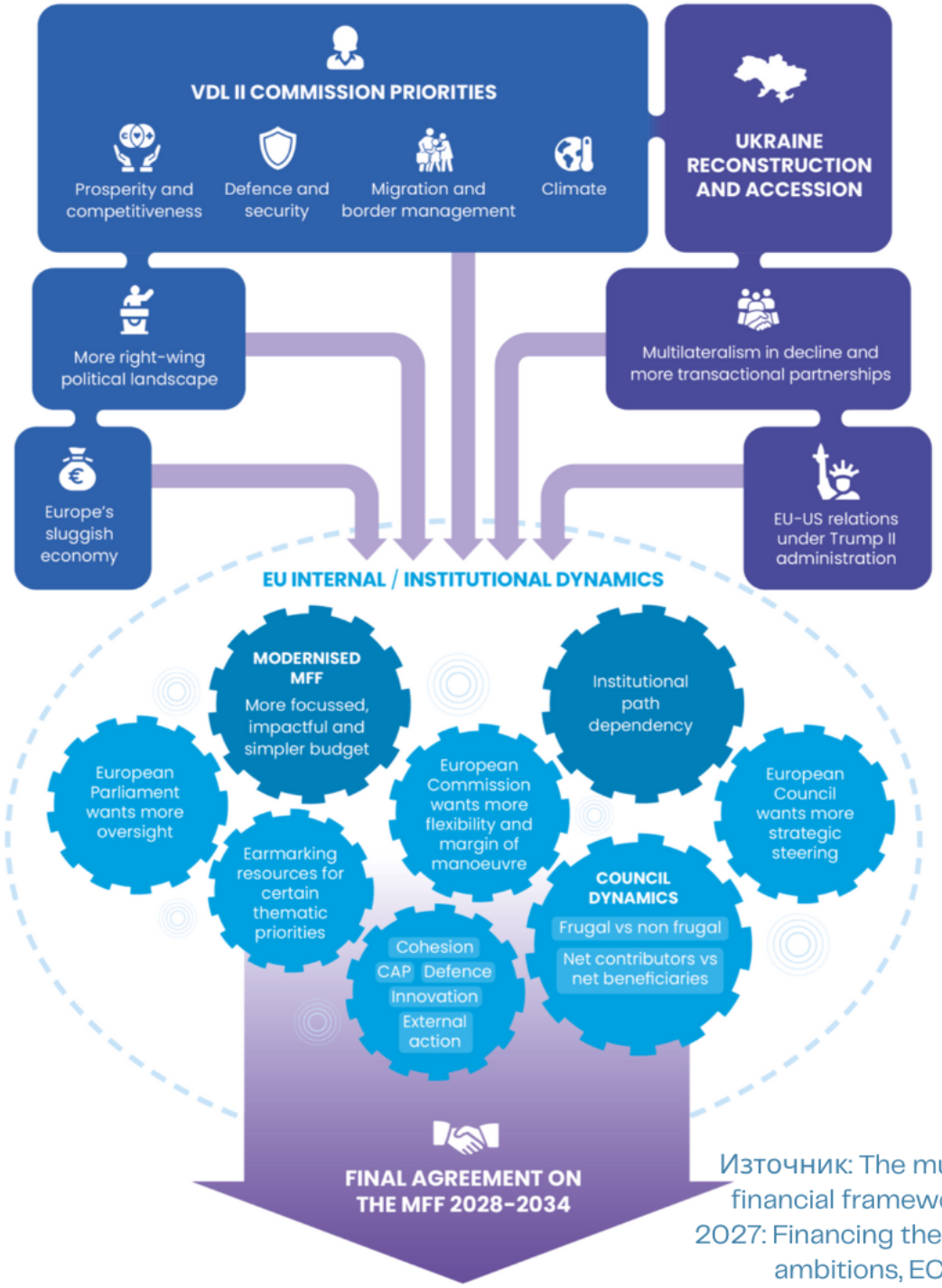

Източник: The multiannual financial framework after 2027: Financing the EU's global ambitions, ECDPM

Изводи за бъдещи инструменти, базирани на резултати (*Performance-orientation, accountability and transparency – lessons to be learned from the weaknesses of the RRF, Европейска сметна палата. 2025 г.)

- финансирането да бъде ясно обвързано с резултатите;
- ориентацията към резултати да надхвърля формалното определяне на условията за плащане, като например етапи и цели, и да обхваща всички елементи, необходими за оценка на ефективността и ефикасността;
- условията за плащане да бъдат прилагани последователно за всички държави членки, с цел гарантиране на равнопоставеност;
- обхватът и целите на инструментите да бъдат ясно определени, за да се максимизира въздействието на финансирането от ЕС и да се избегне припокриване между различните програми;
- да се предоставя навременна и прозрачна информация относно това какъв принос е оказало финансирането за постигане на целите на инструмента и по какъв начин.

Заключение

01

Финансовите инструменти **се явяват мост между публичното целеполагане и пазарното финансиране чрез споделяне на риска;**

02

ФИ целят **финансова устойчивост,** но са преди всичко механизми за изпълнение на европейските цели и политики и засягат всички измерения на устойчивостта;

03

ФИ са ориентирани към постигане на **резултати и по-висока ефективност**;

04

Комбинирането на различни форми на подкрепа осигурява по-голям мащаб и гъвкавост при разплащанията по проектите - възможност за **осигуряване на устойчиво решение за финансиране на проекти;**

05

ФИ могат да служат за пример за структуриране на следващия програмен период и Кохезионна политика, ориентирана към резултати, но запазваща териториалния подход;

Благодаря за вниманието!

petkova@citiesfund.bg

Докторант Пламен Иванов

Тема 10

Програми за участие в изследователски проекти на изследователски организации икомпании по програми, финансирани със средства от Европейския съюз.

Докторант Пламен Иванов е магистър по „Икономика и управление на индустрията“ (ИУ–Варна) и „Електрическа енергия от ВЕИ“ (ТУ–София). Сертифициран РМР от 2013 г., Бизнес НЛП Мастер Практик. Работил е в ръководни позиции в индустриални компании и като консултант в MLC International. От 2023 г. е докторант в Катедра „Икономика и управление по отрасли“, Стопански факултет, СУ. Член е на екипа на МП „Икономика и управление на публични ресурси“.

Глобални предизвикателства и стратегически визии за Европейския съюз

Констатации и предложения от докладите:

- **„Much more than a Market“** – Енрико Лета (април 2024)
  Фокус върху бъдещето на Единния пазар и необходимостта от засилена интеграция в области като финанси, енергетика и иновации.
- **„The Future of European Competitiveness – A Competitiveness Strategy for Europe“** – Марио Драги (септември 2024)
  Анализ на конкурентоспособността на ЕС и предложения за мащабни инвестиции и структурни реформи.

Основни изводи от доклада на Енрико Лета

1. Фрагментирани пазари, което води до загуба на конкурентоспособност
Лета подчертава, че липсата на интеграция в сектори като финанси, енергетика и телекомуникации води до изтичане на капитали и иновации извън ЕС. Например, европейските телекомуникационни оператори обслужват средно 5 милиона клиенти, докато китайските достигат до 467 милиона.

2. Необходимост от съюз на спестяванията и инвестициите
Докладът предлага създаване на „съюз на спестяванията и инвестициите“, който да мобилизира частните спестявания в ЕС за финансиране на зеления и цифровия преход. В момента около 300 милиарда евро годишно се инвестират извън ЕС, главно в САЩ, поради фрагментираните капиталови пазари.

3. Пета свобода: изследвания, иновации и умения
Лета предлага добавяне на „пета свобода“ към четирите основни свободи на ЕС, фокусирана върху научни изследвания, иновации и развитие на умения. Това би стимулирало растежа и би намалило зависимостта от външни технологии .

Основни изводи от доклада на Енрико Лета

4. Реформа на правилата за конкуренция
Докладът препоръчва преразглеждане на антимонополните правила, за да се позволи създаването на „европейски шампиони“ в стратегически сектори. Това включва промени в правилата за държавна помощ и сливане на компании, за да се насърчи индустриалната консолидация .

5. Финансиране на разширяването и отбраната
Лета подчертава необходимостта от създаване на специален фонд за финансиране на разширяването на ЕС (например към Украйна) и за развитие на европейската отбранителна индустрия. Това би предотвратило изтичането на средства към трети страни и би укрепило стратегическата автономия на ЕС .

6. Спешна нужда от действия
Докладът предупреждава, че ЕС е изправен пред последен шанс да навакса икономическото изоставане. Без решителни действия, ЕС рискува да загуби икономическата си тежест и да се превърне в периферен играч на световната сцена

Основни изводи от доклада на Марио Драги

Мобилизиране на инвестиции от нов мащаб

- ЕС се нуждае от 750–800 млрд. евро годишно; инвестициите трябва да нараснат от 22% до ~27% от БВП.
- Необходима е комбинация от частно и публично финансиране.

Общ дълг като стратегически инструмент

- ЕС трябва редовно да емитира общ дълг (по модела на NGEU).
- Съвместно финансиране е ключово за зеления и дигиталния преход и за отбраната.

Намаляване на зависимостта от Китай

- Китай е едновременно партньор и системен съперник.
- ЕС трябва да води прагматична и защитна търговска политика.

Индустриална стратегия за справяне с глобалната конкуренция

- ЕС изостава в координирането на индустриална политика, за разлика от САЩ и Китай, където тя обединява данъчна, търговска и външна политика.
- Рискове от изнасяне на ключови сектори като автомобилостроенето и чистите технологии.
- Нужен е **цялостен подход**: от научноизследователска дейност и добив на суровини до производство и рециклиране.
- Да се избягват крайности в протекционизма, но ЕС трябва да реагира на държавно субсидирана конкуренция, която вреди на работни места.

Възраждане на иновациите и индустрията

- ЕС изостава в комерсиализирането на иновации и в създаването на технологични гиганти.
- Нужна е интегрирана индустриална стратегия, особено в автомобилостроенето и високите технологии.

Реформа на вземането на решения в ЕС

- Сегашният процес е бавен и фрагментиран (средно 19 месеца за закон).
- ЕС трябва да намали бюрокрацията и да ускори стратегическите действия.

Приоритети на Европейската комисия (2024 - 2029)

1. Нов план за устойчив просперитет и конкурентоспособност на Европа

- Улесняване и ускоряване на стопанската дейност (Competitiveness compass)
- Изграждане на нов Пакт за чиста промишленост
- Повишаване на кръговостта и устойчивостта на икономиката
- Повишаване на производителността чрез широко разпространение на цифровите технологии
- Поставяне на научните изследвания и иновациите в центъра на нашата икономика
- Засилване на интензитета на инвестициите
- Преодоляване на недостига на умения и на работна ръка

2. Нова ера за европейската отбрана и сигурност

- Изграждане на Европейски съюз за отбрана
- Подобряване на готовността на ЕС и управлението на кризи
- Подобряване на безопасността и сигурността в Европа
- Укрепване на общите граници
- Справедлив и твърд подход по отношение на миграцията

Приоритети на Европейската комисия (2024 - 2029)

3. Подкрепа за хората, укрепване на европейското общество и социален модел

- Насърчаване на социалната справедливост в съвременната икономика
- Обединяване на нашите общества и подкрепа за младите хора
- Изграждане на истински Съюз на равенство

4. Поддържане на качеството на живот: продоволствена сигурност, вода и природа

- Изграждане на конкурентоспособна и устойчива селскостопанска и продоволствена система, опазваща биологичното разнообразие
- Повишаване на адаптирането към изменението на климата, готовността и солидарността

Приоритети на Европейската комисия (2024 - 2029)

5. Защита на демокрацията, отстояване на европейските ценности

- Защита на демокрацията
- Укрепване на върховенство на закона
- Поставяне на гражданите в центъра на европейската демокрация

6. Европа в света: възползване от европейската мощ и партньорства

- Разширяването като геополитически императив
- По-стратегически подход към съседните държави
- Нова икономическа външна политика
- Нов облик на многостранното сътрудничество в днешния свят

Приоритети на Европейската комисия (2024 - 2029)

7. Съвместно постигане на резултати и подготовка на Съюза за бъдещето

- Нов бюджет, пригоден към амбициите на Европа:

- бюджет, съсредоточен в по-голяма степен **върху нашите приоритети**, функционира по **по-опростен начин** и оказва по-голямо въздействие чрез **привличане на по-голямо национално, частно и институционално финансиране**
- предоставяме средства от ЕС само ако се **зачита върховенството на закона**
- **подсилване и модернизирана не приходите за бюджета на ЕС с нови собствени ресурси**, за да се осигури достатъчно финансиране за европейските общи приоритети
- **Преосмисляне на финансирането на външната дейност**, за да бъде то по-ефикасно и целенасочено за европейските партньори, както и по-съобразено с европейските стратегически интереси.

- Амбициозна програма за реформи за Европа
- Укрепване на партньорството с Европейския парламент

Competitiveness compass

Разработен в отговор на доклада на Марио Драги. Основава се на 3 области на интервенция

1. Преодоляване на иновационната пропаст, чрез:

- създаване на благоприятна среда за млади компании да стартират и разрастват дейността си, чрез специална стартъп и скейлъп стратегия на ЕС
- подпомагане на големите компании в усвояването на нови технологии като изкуствен интелект (AI) и роботика, чрез инициативата „Apply AI“
- улесняване на дейността на компаниите в целия ЕС чрез опростяване на правилата и законите, с предложение за 28-и правен режим, който да гарантира единен набор от правила в целия Съюз
- подкрепа за развитието на нови технологии чрез планове за действие в областите на авангардни материали, квантови технологии, биотехнологии, роботика и космически технологии

Competitiveness compass

2. Декарбонизация на икономиката

- предложение за Споразумение за чиста индустрия (Clean Industrial Deal), с цел намаляване на въглеродните емисии, особено за енергоинтензивните компании, и подпомагане на прехода им към нисковъглеродни технологии
- представяне на специализирани планове за действие за енергоинтензивни сектори като химическата индустрия, стоманодобива и металообработването, които са най-уязвими в този етап от прехода
- разработване на план за действие за достъпна енергия, който да помогне за понижаване на енергийните цени и разходи

3. Намаляване на зависимостите

- развитие на нова гама от партньорства за чиста търговия и инвестиции, с цел осигуряване на доставки на суровини, чиста енергия, устойчиви горива за транспорт и чисти технологии от целия свят
- преразглеждане на правилата за обществените поръчки с оглед въвеждане на европейско предпочитание при възлагането в критични сектори и за ключови технологии

Competitiveness compass

Пет хоризонтални фактора за повишаване на конкурентоспособността

1. Опростяване на административните тежести
Предложеният *омнибус пакет* ще опрости изискванията за устойчивост в ЕС, създавайки благоприятна бизнес среда, в която европейските компании могат да просперират.

2. Премахване на пречките в единния пазар
Хоризонталната стратегия за единния пазар ще модернизира съществуващите правила, ще премахва бариери и ще предотвратява създаването на нови.

3. Осигуряване на по-ефективно финансиране
Съюзът на спестяванията и инвестициите ще създаде нови продукти за спестяване и инвестиране, ще въведе стимули за рисков капитал и ще гарантира свободен поток на инвестиции в целия ЕС.

Competitiveness compass

Пет хоризонтални фактора за повишаване на конкурентоспособността

4. Насърчаване на уменията и качествената заетост
Съюзът на уменията ще осигури качествено образование, обучение и учене през целия живот, за да запълни дефицитите на умения и работна ръка, които ни задържат назад.

5. Гарантиране на по-добра координация
Инструментът за координация на конкурентоспособността ще гарантира прилагането на общите цели на ЕС както на европейско, така и на национално ниво. Той ще бъде подкрепен от *Фонда за конкурентоспособност*, който заменя множество съществуващи финансови инструменти с подобни цели.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направление 1: Единен пазар, иновации и цифровизация

H1.1 Научни изследвания и иновации
Horizon Europe, € 93.5 млрд., директно и индиректно управление
Научно-технологично, икономическо, екологично и социално въздействие; подкрепа за всички форми на научни изследвания и иновации.
Програма за изследвания и обучение на Евратом, € 1.98 млрд., директно и индиректно управление
Евратом има за цел да осъществява ядрени изследвания и обучителни дейности с акцент върху постоянното подобряване на ядрената безопасност, сигурност и радиационна защита.
ITER (International Thermonuclear Experimental Reactor), € 5.61 млрд., индиректно управление
Амбициозен международен проект за изграждане на най-голямата в света инсталация за ядрен синтез, развитие на технологиите за синтез с цел по-зелям и устойчив енергиен микс.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направление 1: Единен пазар, иновации и цифровизация

H1.2. Европейски стратегически инвестиции
InvestEU, € 10.28 млрд., индиректно и директно управление
Осигурява на ЕС ключово дългосрочно финансиране, привлича частни инвестиции, подпомага възстановяването и допринася за по-зелена, по-цифрова и по-устойчива Европа.
Connecting Europe Facility, € 10.73 млрд., директно и индиректно управление
Подкрепя изграждането на ключова енергийна, транспортна и цифрова инфраструктура в цяла Европа.
Програма «Цифрова Европа», € 7.59 млрд., директно и индиректно управление
Програмата "Цифрова Европа" е първата програма на ЕС, която има за цел да ускори възстановяването и да стимулира цифровата трансформация на Европа.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направление 1: Единен пазар, иновации и цифровизация

H1.3. Единен пазар

Програма за единния пазар, € 4.21 млрд., директно и индиректно управление

Укрепване и защита на потребителите, осигуряване на безопасността на храните, създаване на условия за развитие на малките и средни предприятия в ЕС.

Програма на ЕС за борба с измамите, € 0.181 млрд., директно и индиректно управление

Защита на финансовите интереси на ЕС; предоставяне на специализирано оборудване, знания и обучение.

Сътрудничество в областта на данъчното облагане (FISCALIS), € 0.269 млрд., директно управление

Програмата FISCALIS дава възможност на националните данъчни администрации да създават и обменят информация и експертиза.

Сътрудничество в областта на митниците (CUSTOMS), € 0.950 млрд., директно управление

Митническото сътрудничество подпомага взаимодействието между митническите органи и защитава финансовите и икономически интереси на ЕС и неговите държави членки.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направление 1: Единен пазар, иновации и цифровизация

H1.4. Космос
Европейска космическа програма, € 14.88 млрд., директно и индиректно управление
Космическа политика на ЕС; сателитни технологии и иновации; данни, навигационни и комуникационни услуги; борба с климатичните промени, реакция при бедствия.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направление 2: Сближаване и ценности

H2.1. Регионално развитие и сближаване
Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР) , € 226.05 млрд., споделено управление
Укрепване на икономическото, социалното и териториалното сближаване в ЕС чрез коригиране на дисбалансите между регионите посредством програми, изпълнявани от местните власти.
Кохезионен фонд (КФ) , € 48.03 млрд. , споделено управление
Кохезионният фонд цели да намали икономическите и социалните различия и да насърчава устойчивото развитие.
Подкрепа за кипърската турска общност , € 0.240 млрд. , директно и индиректно управление
Програмата за подпомагане има за цел да улесни обединението на Кипър.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направление 2: Сближаване и ценности

H2.2. Възстановяване и устойчивост

Механизъм за възстановяване и устойчивост, € 723.82 млрд., директно и индиректно управление

Механизмът за възстановяване и устойчивост е основният инструмент на NextGenerationEU, който помага на ЕС да излезе по-силен и по-устойчив от кризата предизвикана от Covid-19.

Инструмент за техническа подкрепа, € 0.864 млрд., директно и индиректно управление

Инструментът за техническа подкрепа предоставя съобразена с нуждите техническа експертиза на държавите от ЕС за провеждане на реформи.

Защита на еврото срещу фалшифициране, € 6.0 млн., директно управление

Превенция и борба с фалшифицирането и свързаните измами и опазване на целостта на евробанкнотите и монетите.

Механизъм за гражданска защита на Съюза (rescEU), € 3.32 млрд. , директно и индиректно управление

Укрепване на сътрудничеството между държавите членки на ЕС и 6 участващи държави в областта на гражданската защита.

EU4Health, € 5,75 млрд. , директно и индиректно управление

Инвестиране в устойчиви, справедливи и модерни здравни системи, подобряване на здравето на гражданите на ЕС и защита на хората от трансгранични здравни заплахи.

Направление 2: Сближаване и ценности

H2.3. Инвестиране в хората, социално сближаване и ценности

Европейски социален фонд+, € 99.26 млрд., споделено и директно управление

Европейският социален фонд+ (ЕСФ+) е основният инструмент на ЕС за инвестиране в хората с цел изграждане на по-социална и приобщаваща Европа.

Еразъм+, € 26.51 млрд., директно и индиректно управление

Подкрепа за образователното, професионалното и личностното развитие на хората в сферата на образованието, обучението, младежта и спорта.

Европейски корпус за солидарност, € 1.01 млрд., директно и индиректно управление

За млади хора, желаещи да участват като доброволци в помощ на уязвими групи, предоставяне на хуманитарна помощ и принос към здравни и екологични дейности.

Програма „Правосъдие“, € 0.3 млрд., директно управление

Укрепване на демокрацията, върховенството на закона и основните права.

Програма „Граждани, равенство, права и ценности“, € 1.56 млрд., директно и индиректно управление

Защита и насърчаване на правата и ценностите, заложени в Договорите на ЕС и Хартата на основните права.

Творческа Европа, € 2.53 млрд., директно и индиректно управление

„Творческа Европа“ е програма на Европейската комисия за подкрепа на културния и аудиовизуалния сектор.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направление 3: Природни ресурси и околна среда

Н3.1. Земеделска и морска политика
Европейски фонд за гарантиране в земеделието (ЕФГЗ), € 291.09 млрд., споделено управление
ЕФГЗ финансира директната подкрепа за доходите на земеделските производители в ЕС и мерки за стабилизиране на селскостопанските пазари.
Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), € 95.51 млрд., споделено управление
ЕЗФРСР предоставя финансиране за подкрепа на селските райони и укрепване на агрохранителния и горския сектор на ЕС.
Европейски фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, € 6.11 млрд., споделено и директно управление
Обща политика в областта на рибарството, морска политика, аквакултури и устойчиво развитие.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направление 3: Природни ресурси и околна среда

Н3.2. Околна среда и действия в областта на климата
Програма за околна среда и действия по климата (LIFE), € 5.43 млрд., споделено и директно управление
Насочена към преход към устойчива, кръгова и устойчива на въздействията икономика, защита и възстановяване на околната среда, спиране и обръщане на загубата на биологично разнообразие.
Фонд за справедлив преход, € 19.32 млрд., споделено управление
Подкрепя прехода към климатична неутралност чрез смекчаване на социално-икономическото въздействие в най-засегнатите региони.
Фонд за иновации, € 40 млрд., директно управление
Подкрепя внедряването на иновативни технологии с нулеви емисии за постигане на климатична неутралност в рамките на Европейското икономическо пространство (ЕИП).
Фонд за модернизация, 2% от емисионните квоти, индиректно управление
Подкрепя модернизацията на енергийните системи и повишаването на енергийната ефективност в 13 държави членки на ЕС с по-ниски доходи.

Многогодишна финансова рамка (2021 - 2027) и NextGenerationEU

Направлиние 4: Миграция и управление на границите

H4.1. Миграция
Фонд за убежище, миграция и интеграция, € 9.88 млрд., споделено, директно и индиректно управление
Миграция, убежище и интеграция; Обща европейска система за убежище; Управление на миграцията; Солидарност.

H4.2. Управление на границите
Фонд за интегрирано управление на границите, € 7.39 млрд., споделено, директно и индиректно управление
Управление на границите; Обща визова политика на ЕС; Европейска гранична и брегова охрана, оборудване за митнически контрол на граничните пунктове и митнически лаборатории.

Направелние 5: Сигурност и отбрана

H5.1. Сигурност

Фонд за вътрешна сигурност, € 1.93 млрд., споделено, директно и индиректно управление

Сигурност на Съюза; Борба с радикализацията, тероризма, киберпрестъпността, организираната престъпност; Защита на жертвите на престъпления.

Ядрена безопасност и изваждане от експлоатация, € 0.626 млрд., директно и индиректно управление

Осигуряване на безопасно закриване на стари ядрени реактори в България и Словакия.

H5.2. Отбрана

Европейски фонд за отбрана, € 7.95 млрд., директно и индиректно управление

Европейският фонд за отбрана е основната инициатива на Европейската комисия за подкрепа, чрез бюджета на ЕС, на съвместни изследвания и разработки на отбранителни способности.

Направелние 6: Съседство и светът

Н6.1. Външна дейност

Глобална Европа: Инструмент за съседство, развитие и международно сътрудничество, € 80.89 млрд., директно и индиректно управление

„Глобална Европа“ е основният финансов инструмент на ЕС за принос към устойчивото развитие, мира и стабилността в световен мащаб.

Хуманитарна помощ, € 11.57 млрд., директно и индиректно управление

При бедствия или хуманитарни извънредни ситуации ЕС предоставя помощ за засегнатите държави и население.

Обща външна политика и политика на сигурност (ОВППС), € 2.58 млрд., директно и индиректно управление

ОВППС допринася за целите по запазване на мира, предотвратяване на конфликти и укрепване на международната сигурност.

Отдалечени страни и територии, € 0.500 млрд., директно и индиректно управление

Насърчаване на икономическото и социалното развитие на отдалечените страни и територии, повишаване на тяхната устойчивост и конкурентоспособност, намаляване на уязвимостта им.

Н6.2. Предприсъединителна помощ

Предприсъединителна помощ, € 14.16 млрд., директно и индиректно управление

Подкрепа за страните кандидатки и потенциалните кандидатки за членство в ЕС при трансформацията на техните общества, правни системи и икономики по пътя към членство в ЕС.

Направление (Heading)	Отговорна генерална дирекция (DG)
1. Единен пазар, иновации и цифровизация	DG GROW (Вътрешен пазар, индустрия, предприемачество и МСП), DG RTD (Научни изследвания и иновации), DG CNECT (Комуникационни мрежи, съдържание и технологии), DG MOVE (Мобилност и транспорт)
2. Икономическо, социално и териториално сближаване	DG REGIO (Регионална и градска политика), DG EMPL (Заетост, социални въпроси и приобщаване)
3. Природни ресурси и околна среда	DG AGRI (Земеделие и развитие на селските райони), DG ENV (Околна среда), DG CLIMA (Климатично действие), DG MARE (Морски въпроси и рибарство)
4. Миграция и управление на границите	DG HOME (Вътрешни работи)
5. Сигурност и отбрана	DG HOME, DG DEFIS (Отбранителна индустрия и космос)
6. Съседство и световни въпроси	DG NEAR (Съседство и разширяване), DG INTPA (Международни партньорства), DG ECHO (Хуманитарна помощ и гражданска защита)
7. Европейска публична администрация	DG HR (Човешки ресурси и сигурност), DG BUDG (Бюджет)

Heading	Billion, €
H1 Single market, innovation and digital	132,8
H2 Cohesion, resilience and values	377,8
H3 Natural resources and environment	356,4
H4 Migration and border management	22,7
H5 Security and defence	13,2
H6 Neighbourhood and the world	98,4
H7 European public administration	73,1

Horizon Europe

- **Хоризонт Европа** е основната програма на ЕС за финансиране на научни изследвания и иновации. След решението по Междинния преглед на Многогодишната финансова рамка (MTR), ориентировъчният бюджет на програмата за периода 2021–2027 г. е € 93,3 млрд.

- Тя улеснява сътрудничеството и засилва въздействието на научните изследвания и иновациите при разработването, подкрепата и прилагането на политиките на ЕС, като същевременно се справя с глобалните предизвикателства. Подкрепя създаването и по-доброто разпространение на отлични знания и технологии.

- Програмата създава работни места, ангажира напълно потенциала на талантите в ЕС, стимулира икономическия растеж, насърчава индустриалната конкурентоспособност и оптимизира ефекта от инвестициите в рамките на засилено Европейско научноизследователско пространство.

- Министерството на образованието и науката играе ключова роля в координирането на участието на България в програма "Хоризонт Европа", като осигурява стратегическо ръководство, политическа подкрепа и улесняване на достъпа на български участници до финансиране.

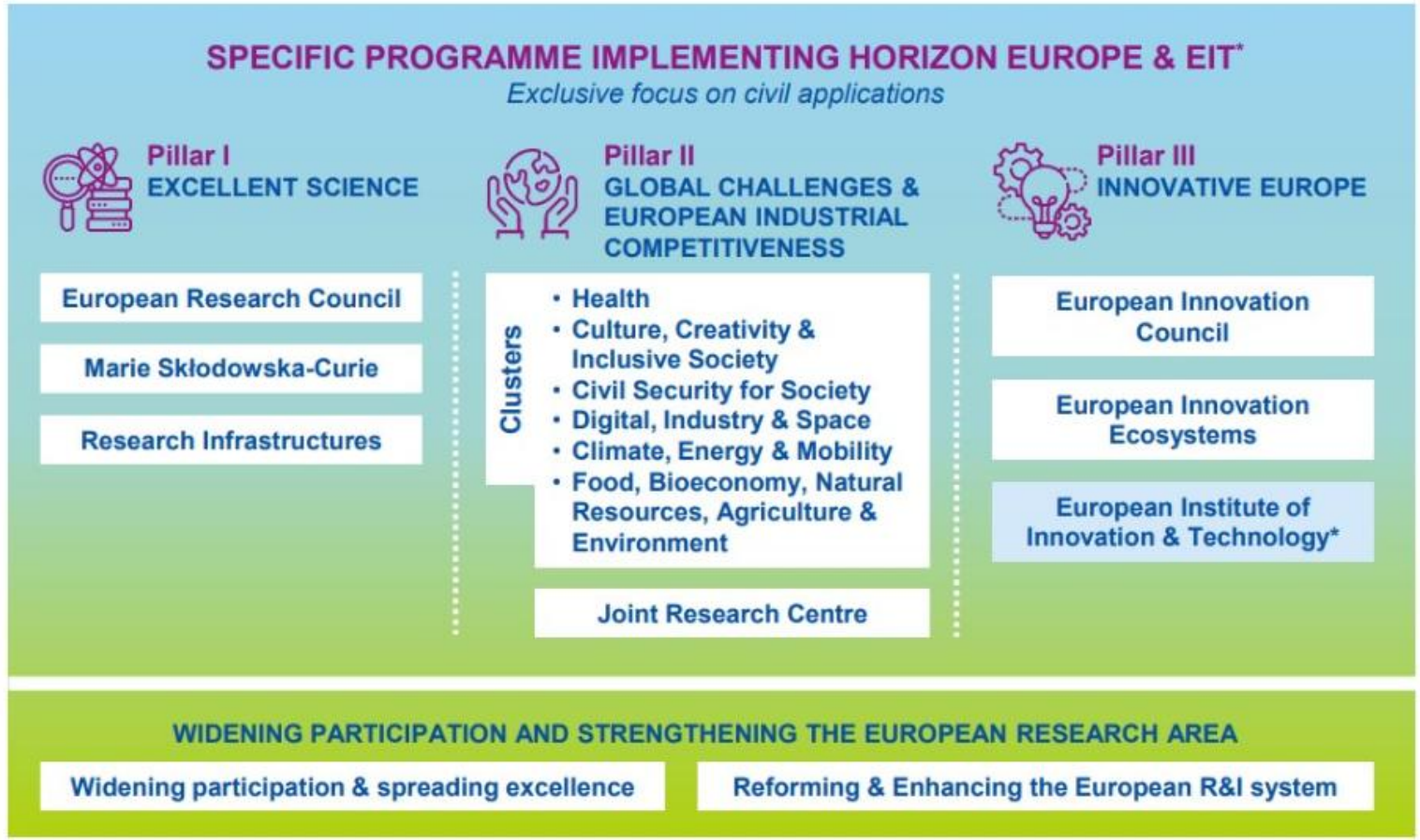
SPECIFIC PROGRAMME IMPLEMENTING HORIZON EUROPE & EIT*
Exclusive focus on civil applications
Pillar I
EXCELLENT SCIENCE
Pillar II
GLOBAL CHALLENGES & EUROPEAN INDUSTRIAL COMPETITIVENESS
Pillar III
INNOVATIVE EUROPE
European Research Council
Marie Skłodowska-Curie
Research Infrastructures
Clusters
• Health
• Culture, Creativity & Inclusive Society
• Civil Security for Society
• Digital, Industry & Space
• Climate, Energy & Mobility
• Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture & Environment
Joint Research Centre
European Innovation Council
European Innovation Ecosystems
European Institute of Innovation & Technology*
WIDENING PARTICIPATION AND STRENGTHENING THE EUROPEAN RESEARCH AREA
Widening participation & spreading excellence
Reforming & Enhancing the European R&I system

Европейски партньорства по програма „Хоризонт Европа“

Хоризонт Европа подкрепя **европейски партньорства**, в които **ЕС, национални органи** и/или **частният сектор съвместно се ангажират** с разработване и изпълнение на програма от **дейности в областта на научните изследвания и иновациите**.

Съществуват три основни форми на изпълнение на европейски партньорства:
1. Институционализирани партньорства - Дългосрочни сътрудничества с висока степен на интеграция, изискващи приемане на специално законодателство.

Видове:
- Обединени предприятия (Joint Undertakings – JU) – на основание чл. 187 от ДФЕС – с участие на частни (и понякога публични) партньори.
- Инициативи по чл. 185 от ДФЕС – с участие на публични партньори.
- Общности за знания и иновации на EIT (EIT KICs) – иновационни екосистеми, които обединяват образование, наука и предприемачество (създадени съгласно регламента за EIT и Стратегическата иновационна програма).

Член 185
При осъществяването на многогодишната рамкова програма Съюзът може да предвиди по споразумение със заинтересованите държави-членки своето участие в научноизследователските програми и програмите за развитие, осъществявани от няколко държави-членки, включително и участие в структури, създадени за изпълнението на тези програми.

Член 187
Съюзът може да създаде смесени предприятия или всякакви други структури, необходима за ефективното осъществяване на програмите за научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности на Съюза.

2. Съвместно финансирани партньорства (Co-funded)
Общи програми за научни изследвания и иновации, съфинансирани от ЕС и национални/публични органи.
Реализират се чрез грантови споразумения с ЕК и консорциуми, съставени от финансиращи организации и други публични институции.
Обикновено включват: съвместни транснационални конкурси и допълнителни дейности.

3. Съвместно програмирани партньорства (Co-programmed)Основани на меморандум за разбирателство между ЕК и индустриални асоциации.
Съвместно програмиране на дейности и мобилизиране на допълнителни ресурси от партньорите.ЕС финансира чрез покани в работната програма на Хоризонт Европа, а партньорите поемат собственото си участие.

Изискванията за формиране на консорциум:

Минимален състав на консорциума:

- Поне 3 партньорски организации от 3 различни държави – членки на ЕС или асоциирани към програмата;
- Минимум 1 партньор трябва да бъде от страна-членка на ЕС;
- Допълнително към тези 3 партньора, в консорциума могат да се включат и организации от други страни, ако е позволено.

Често се изисква участниците да са от:

- Различни страни по отношение на иновационното си представяне – възникващи, умерени или иновационни лидери, съгласно последната версия на European Innovation Scoreboard или Regional Innovation Scoreboard
- С участието на множество заинтересовани страни подход (за някои покани): Крайните потребители на резултатите от проекта

Учебното пособие е предназначено за студенти в Стопанския факултет.

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ основан 1888 г.

35 години

СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ възстановен 1990 г.

PRME Principles for Responsible Management Education

ASSOCIATION OF MBAS ACCREDITED

AACSB Business Education Alliance Member

WE SUPPORT UN GLOBAL COMPACT

CFA Institute University Affiliation Program

ICAEW CHARTERED ACCOUNTANTS

ACCA Think Ahead

INFE International Network on Financial Education

OECD